Kancelář architekta města Brna

06 Občanská vybavenost

Podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území
Územně analytické podklady 2020

Obsah

06.01 Veřejná vybavenost 7

06.01.01 Školství 7
06.01.02 Věda a výzkum 8
06.01.03 Zdravotnictví 14
06.01.04 Sociální péče 23
06.01.05 Kultura 27
06.01.06 Veřejná správa 28
06.01.07 Bezpečnost a ochrana obyvatel 31
06.01.08 Hřbitovy 32

06.02 Komerční vybavenost 36

06.02.01 Obchod a služby 36
06.02.02 Cestovní ruch a rekreace 45
06.02.03 Sport 47

06.03 Zjištění a vyhodnocení pozitiv a negativ 49

06.03.01 Veřejná vybavenost 49
06.03.02 Komerční vybavenost 51

Seznam obrázků

Obr. 1 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 3–6 let v definovaných vzdálenostech (m) od nejbližší MŠ 7
Obr. 2 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 6–15 let v definovaných vzdálenostech (m) od nejbližší ZŠ 7
Obr. 3 Lůžka v nemocnicích a jejich počet na 10 tis. obyvatel 14
Obr. 4 Lůžka v brněnských nemocnicích 14
Obr. 5 Spádové oblasti brněnských nemocnic — hospitalizace akutní lůžkové péče 15
Obr. 6 Statistika lékařů a jejich počet na 10 tis. obyvatel 15
Obr. 7 Podíly bytů a bezbariérových bytů v DPS 23
Obr. 8 Vývoj prodejní plochy a počtu maloobchodní prodejen (bez provozoven služeb) 37
Obr. 9 Vývoj rozložení prodejní plochy maloobchodních jednotek dle velikostních kategorií prodejen 37
Obr. 10 Rozložení počtu zařízení v jednotlivých typech objektů v roce 2017 37
Obr. 11 Nákupní ulice v Brně 37
Obr. 12 Podíl počtu obchodů a služeb dle struktur zástavby 39
Obr. 13 Podíl plochy obchodů dle struktur zástavby 39

Obr. 14 Vztah hustoty zalidnění a hustoty maloobchodní sítě dle struktur zástavby ... 41
Obr. 15 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 65 a více let v definovaných vzdálenostech VHD (min) od nejbližšího nákupního centra (čas pro středu v 17h) ... 41
Obr. 16 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 65 a více let v definovaných vzdálenostech (m) od nejbližší prodejny potravin s prodejní plochou nad 200 m². ... 42
Obr. 17 Podíl nerezidentů ve vztahu k ČR v hromadných ubytovacích zařízeních u vybraných územních celků ... 45
Obr. 18 Návštěvnost vybraných turistických cílů ... 45

Seznam tabulek

Tab. 1 Počet MŠ a dětí ... 53
Tab. 2 Počet ZŠ a žáků ... 53
Tab. 3 Počet SŠ a konzervatoří a studentů ... 53
Tab. 4 Počet studentů SŠ a konzervatoří dle trvalého bydliště ... 54
Tab. 5 Počet VOŠ a konzervatoří a studentů ... 54
Tab. 6 Počet studentů VŠ ... 54
Tab. 7 Vybrané ukazatele zařízení sociálních služeb v Brně ... 54
Tab. 8 Rok dokončení a celková plocha nákupních center v Brně (resp. Modřicích v případě Olympia Brno) ... 55
Tab. 9 Celkový počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních u vybraných územních celků ... 55
Tab. 10 Celkový počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních u vybraných územních celků ... 55
Tab. 11 Ubytovací kapacity hromadných ubytovacích zařízeních na území města Brna ... 56
Tab. 12 Charakteristika MČ (počet obyvatel, počet ZŠ, počet žáků), vybavenost ZŠ sportovišti ... 56

Seznam schémat

Schéma 06.01 Mateřské a základní školy
Schéma 06.02 Dostupnost mateřských škol
Schéma 06.03 Dostupnost základních škol
Schéma 06.04 Střední a vyšší odborné školy a konzervatoře
Schéma 06.05 Vysoké školy a výzkumná centra
Schéma 06.06 Vybrané ordinace samostatných lékařů
Schéma 06.07 Vybraná zdravotnická zařízení
Schéma 06.08 Dostupnost nemocnic
Schéma 06.09 Dostupnost poliklinik
Schéma 06.10 Dostupnost praktického lékaře
Schéma 06.11 Dostupnost praktického lékaře pro děti a dorost
Schéma 06.12 Domovy pro seniory a domovy s pečovatelskou službou
Schéma 06.13 Stacionáře, chráněná bydlení a domovy pro osoby se zdravotním postižením
Schéma 06.14 Azylové domy a noclehárny
Schéma 06.15 Kulturní zařízení
Schéma 06.16 Veřejná správa

Schéma 06.17 Objekty Integrovaného záchranného systému v Brně

Schéma 06.18 Zájmová území Ministerstva obrany ČR a Ministerstva vnitra ČR

Schéma 06.19 Hřbitovy

Schéma 06.20 Obchod a služby – typy objektů

Schéma 06.21 Územní koncentrace prodejní plochy prodejen

Schéma 06.22 Dostupnost prodejen potravin (200 m^2 a více)

Schéma 06.23 Dostupnost nákupních center

Schéma 06.24 Ubytovací kapacity a rekreace

Schéma 06.25 Sportovní zařízení

06.01 Veřejná vybavenost

06.01.01 Školství

Vzdělávací soustava je upravena zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Sestává ze škol a školských zařízení, zapsaných ve školském rejstříku. Některé druhy škol jsou uvedeny níže a zobrazeny ve Schématu 06.01. Školská zařízení poskytují služby a vzdělávání doplňující vzdělávání ve školách, zajišťují ústavní a ochrannou výchovu, resp. preventivně výchovnou péči. V grafické části nejsou z důvodu nedostatku dat zobrazeny základní umělecké školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky. Konzervatoře jsou přiřazeny z důvodu přehlednosti mezi školy střední.

Mateřské školy

Počet dětí v mateřských školách každoročně rostl mezi sledovanými lety 2009–2019 (viz Tab. 1). Mírný pokles je zaznamenám mezi školním rokem 2018/2019 a 2019/2020, přičemž se předpokládá, že bude nadále pokračovat, s ohledem na vývoj demografické křivky. Naopak počet sledovaných zařízení zřizovaných OŠMT MMB vzrostl během 10 let pouze o 2 mateřské školy. Tento údaj dokazuje, že deficit zařízení musel být kompenzován soukromým sektorem. Ve školním roce 2019/2020 byl počet mateřských škol zřizovaných městem 137, ostatních mateřských škol (soukromých, církevních a státních) fungovalo 35 (zdroj: OŠ KÚ JMK, 2020).

Dalším sledovaným jevem je dostupnost mateřských škol, jejich doporučená docházková vzdálenost a případné deficity v území (viz Schéma 06.02). Obr. 1 znázorňuje celkový podíl obyvatelstva a jeho podíl ve věku 3–6 let v různých docházkových vzdálenostech (m) od nejbližší MŠ. Většina obyvatel ve věku 3–6 let (asi 75 %) žije v místě s dostupností mateřské školy do 400 m (viz Obr. 1). Pro téměř 15 % obyvatel ve věku 3–6 let je mateřská škola dostupná do vzdálenosti 600 m. Větší vzdálenosti (nad 1 000 m) nedosahuje ani 5 % z podílu obyvatelstva ve věku 3–6 let. Ve vzdálenosti 2 000 m od mateřské školy se nachází asi 1 % podílu obyvatelstva ve věku 3–6 let. Konkrétní lokality, kde lze deficit v území sledovat (tedy ta území, která nesplňují docházkovou vzdálenost do 600 m) jsou:

- Sadová

Živelně zastavovaná lokalita bez zajištění občanské vybavenosti.

- Košinova, Sportovní

Okrajová část Králova Pole.

- Komín, západ

Nově zastavovaná lokalita na původních zahrádkách při ulicích Chaloupky a Nad Lískami.

- Bystrc, kolem ulic Obvodová a Heyrovského

Okrajová část městské části Bystrc sousedící s rušnou komunikací a říční nivou.

- Bystrc, jižně od ulice Kamechy

Nově zastavovaná lokalita na původních zahrádkách při ulici Kamechy.

- Žebětín, jižní část

Okrajová část Žebětína.

- Nový Lískovec, severozápadní okraj

Nově zastavovaná lokalita na původních zahrádkách při ulici Trávní.

- Slatina, Řípská

Nová zástavba podél ulice Řípská a Kigginsova.

- Širší centrum – okolí ulice Cejl a Tepláren

Transformační území spojené s návrhem chytré čtvrti Špitálka.

Vývoj počtu dětí v MŠ během dalších 5 let předpokládá nízký nárůst v jednotkách procent, přičemž v dalších letech predikce počítá s pozvolným poklesem počtu dětí. Údaje jsou odvozeny z prognózy počtu obyvatel, podrobněji viz kapitolu 09. Potenciál rozvoje území.

Základní školy

Ve letech 2009–2020 je zaznamenán trend růstu počtu žáků na základních školách v kontrastu s konstantním počtem školských zařízení financovaných městem (viz Tab. 2). Jedním z důvodů nezřizování nových škol mohla být dostatečná kapacita zařízení z předešlých let (typicky sídlištní základní školy, kde byly nepoužívané prostory pronajímány soukromým subjektům) či větší důraz na neklasické vzdělávání v soukromých školách. Ve školním roce 2019/2020 dosahoval počet základních škol 96, přičemž 66 z nich zřizuje město Brno (zdroj: OŠ KÚ JMK, 2020).

Dostupnost základní školy do pěší vzdálenosti 600 m od místa bydliště má v Brně asi 75 % obyvatel ve věku 6–15 let (viz Obr. 2). Pro přibližně 17 % obyvatel v témže věku je délka trasy do školy do 1 000 m. Vzdálenosti nad 1 000 m nedosahuje ani 7 % obyvatel v daném věku, pro přibližně 1 % je škola vzdálena více než 2 000 m.

Ze Schématu 06.03 lze vyčíst kriticky neobsloužená území, a to rezidenční lokalitu Kamechy, kde docházková vzdálenost nedosahuje do 1 000 m od základní školy a zároveň je v místě zřetelně vysoká koncentrace obyvatel ve věku 6–15 let. Kamechy jsou typickým příkladem, kdy město dodatečně umisťuje

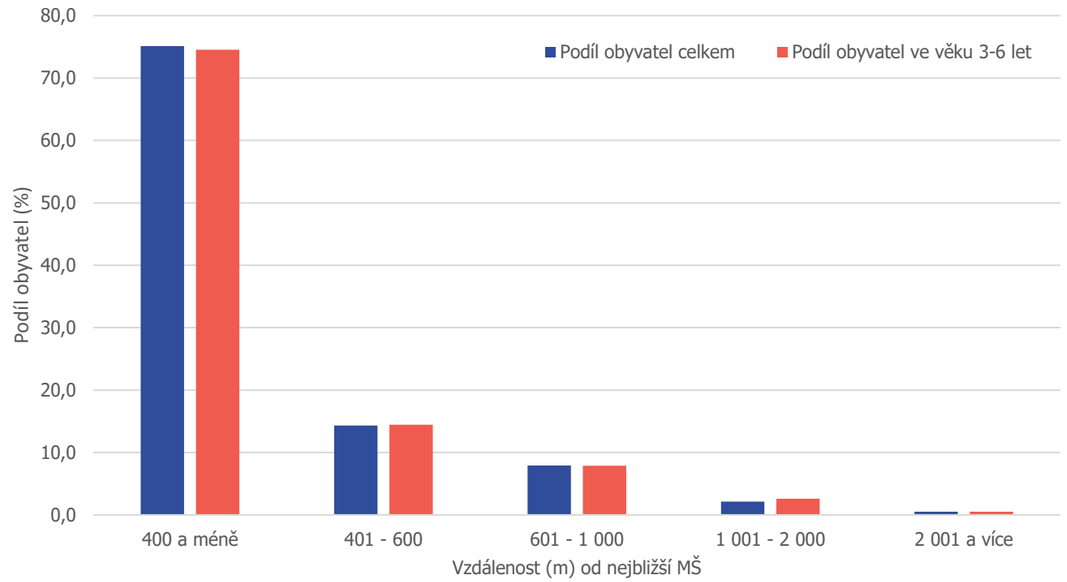

Obr. 1 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 3–6 let v definovaných vzdálenostech (m) od nejbližší MŠ

Zdroj: KAM, MŠMT ČR, Správa základních registrů

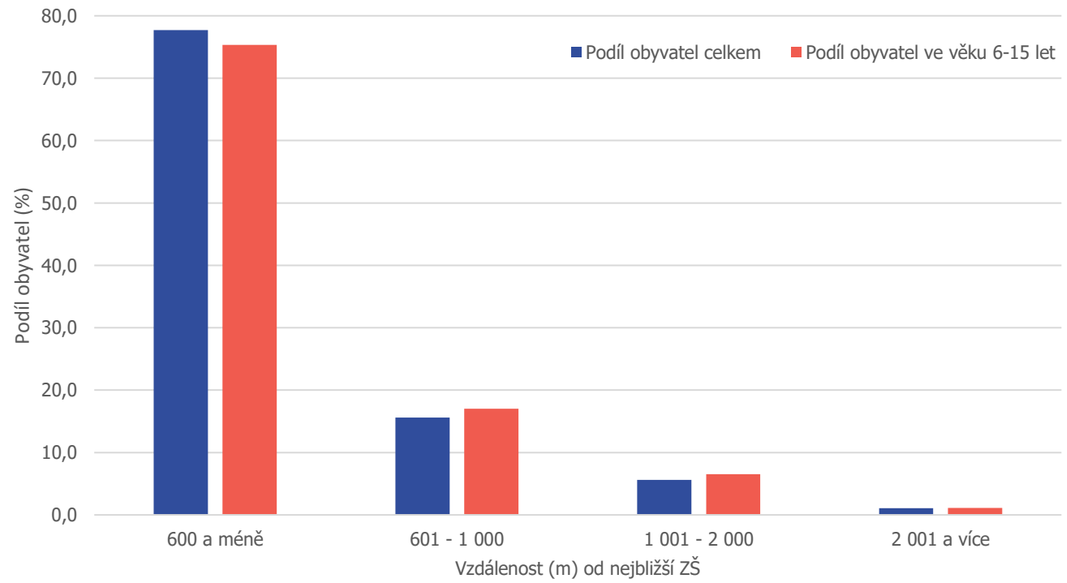

Obr. 2 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 6–15 let v definovaných vzdálenostech (m) od nejbližší ZŠ

Zdroj: KAM, MŠMT ČR, Správa základních registrů

občanskou vybavenost do nových hustě osídlených lokalit. Z toho důvodu je v návrhu nového územního plánu vymezena plocha veřejné vybavenosti se specifikací pro školství.

Další deficity v území jsou zaznamenány u lokalit v docházkové vzdálenosti do 1 000 m od základní školy v kombinaci s vysokou koncentrací obyvatel ve věku 6–15 let. Jedná se o dvě lokality: rozhraní MČ Medlánky a MČ Řečkovice, mezi ulicemi Renčova a V Újezdech, a lokalita Majdalenky v severní části MČ Lesná. Deficit je pravděpodobně kompenzován stávajícími školami v městských částech, které kapacitně pokryjí i tyto lokality, přestože je docházková vzdálenost delší.

Střední školy a konzervatoře

Střední školy zahrnují: gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Vzhledem k tématu jsou do této kapitoly přičleněny i konzervatoře, jejichž počet a počet studentů je sledován společně se středními školami.

Počet studentů se mezi lety 2009–2019 snížil téměř o 20 % (viz Tab. 3). Společně s ním klesl i počet středních škol ze 63 na 57. Čísla tak potvrzují nízkou porodnost v druhé polovině 90. let a v prvních letech po roce 2000.

Zajímavým, nově sledovaným jevem středního školství je počet studentů s trvalým bydlištěm v brněnské metropolitní oblasti a mimo ni (viz Tab. 4). Z celkového počtu studentů SŠ má zapsáno přibližně 50 % trvalé bydliště v brněnské metropolitní oblasti a 50 % mimo tuto oblast. Tento údaj může prokazovat vysokou atraktivitu a kvalitu brněnského středního školství v rámci Jihomoravského kraje i mimo něj. Zároveň se jedná o důsledek suburbanizace v obcích v těsném zázemí Brna, které vykazují intenzivní dojížďku do škol právě do města Brna.

Střední školy a konzervatoře jsou umístěny zejména v širším centru, v jeho severním prstenci (viz Schéma 06.04).

Vyšší odborné školy

Vývoj počtu studentů vyšších odborných škol mezi sledovanými lety 2009–2020 zaznamenal nejvyšší nárůst ve školním roce 2010/2011, kdy VOŠ navštěvovalo 3 024 studentů (viz Tab. 5). V dalších letech počet studentů stále klesal, a to až o 47 % (konkrétně na 1 604 studentů) do roku 2020. S ním klesal i počet školských zařízení, který byl nejnižší ve školním roce 2014/2015 (celkem 7 VOŠ). V roce 2020 činil počet VOŠ přesně 10 vyšších odborných škol na území města, z nichž 2 jsou soukromé a 1 církevní.

Umístění vyšších odborných škol se soustřeďuje převážně v centrální části města a jeho širším okolí.

Vysoké školy

Postavení vysokých škol je upraveno zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. Vysoké školy mohou být veřejné, soukromé nebo státní. Státní vysoké školy jsou vojenské nebo policejní. Vysoké školy poskytují různé typy studijních programů, zakončené akademickým titulem, a provozují související tvůrčí činnost (vědeckou, výzkumnou, vývojovou, inovační, uměleckou – podrobněji viz kapitolu 06.01.02 Věda a výzkum).

Počet veřejných a státních vysokých škol je v městě Brně v zásadě stabilní, jedná se o 6 škol. Naopak počet vysokých škol v soukromém sektoru klesl mezi lety 2010 až 2020 z 8 škol na 3.

U všech vysokých škol (kromě jediné Newton College) lze sledovat značný pokles počtu studentů (viz Tab. 6). Jeden z největších rozdílů mezi lety 2010 a 2020 vykazuje Masarykova univerzita, kdy počet zapsaných studentů klesl o 25 %. Jedinou výjimkou je již zmiňovaná soukromá vysoká škola Newton College, která zvětšila svou kapacitu z 223 studentů v roce 2010 na 1 228 studentů v roce 2020. Většinový pokles počtu studentů lze zdůvodnit početně slabšími ročníky z druhé poloviny 90. let, pokles započal svou největší mírou v akademickém roce 2014/15.

Sídla vysokých škol a univerzit se nachází v jihozápadním sektoru města. Největší koncentraci vysokoškolského vzdělávání lze sledovat v centrální části města, v jeho severním širším centru, v Technologickém parku v Králově Poli a v Univerzitním kampusu Bohunice.

06.01.02 Věda a výzkum

Město Brno dlouhodobě buduje vizitku metropole vědy a výzkumu, ke které přispívá velká koncentrace vysokých škol ve městě. Tento trend potvrzují i výdaje města Brna na výzkum a vývoj. Největší rozdíl lze zaznamenat mezi lety 2014 a 2015, kdy výdaje vzrostly z 9,5 milionu Kč na 43,5 milionu Kč. V zatím posledně sledovaném roce (2019) město přispělo na výzkum 67,7 milionu Kč. Celkové výdaje jednotlivých subjektů se sídlem na území města Brna věnované na vlastní výzkum a vývoj korelují s výdaji z městského rozpočtu v roce 2015, tedy dosahují svého maxima ve sledovaných letech 2009–2018, a to 16,3 miliardy Kč. Do roku 2018 celkové vynaložené výdaje klesaly, přičemž v roce 2018 mírně stouply na částku téměř 15 miliard Kč.

Vědecko-výzkumné instituce sídlící v rámci města lze rozdělit na dva typy:

- pracoviště Akademie věd ČR (zřízena zákonem č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, ve znění pozdějších předpisů):

Ústav výzkumu globální změny AV ČR,

Biofyzikální ústav AV ČR,

Ústav přístrojové techniky AV ČR,

Ústav fyziky materiálů AV ČR,

Botanický ústav AV ČR (pobočka),

Ústav Geoniky AV ČR (pobočka),

Archeologický ústav AV ČR, Brno,

Ústav biologie obratlovců AV ČR,

Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR (pobočka),

Etnologický ústav AV ČR (pobočka),

Historický ústav AV ČR (pobočka),

Ústav pro jazyk český AV ČR (pobočka),

Psychologický ústav AV ČR,

Ústav analytické chemie AV ČR.

- ostatní významná vědeckovýzkumná centra:

Na území města lze sledovat dva významné „clustery", využívající spojení vysokoškolského prostředí s vědeckovýzkumnou činností. Jedná se o Technologický park a Univerzitní kampus Bohunice.

Technologický park se nachází na okraji městské části Královo Pole v severní části města. Je dopravně dostupný z ulice Hradecká, která navazuje na VMO, nebo tramvajovou linkou vedoucí z centra města. Lokalita kombinuje vysoké školství s vědeckými institucemi a kancelářskými budovami. Jednou z nejvýznamnějších institucí v Technologickém parku je CEITEC VUT (Středoevropský technologický institut), zabývající se výzkumem v oblasti pokročilých nanotechnologií a mikrotechnologií. V prostorách fakulty chemické VUT sídlí Centrum materiálového výzkumu zaměřené na výzkum a vývoj anorganických, pokročilých organických materiálů a biomateriálů. Dále při fakultě elektrotechniky a komunikačních technologií SIX Research Centre (zabývající se mobilní komunikací či mikrovlnnými a bezdrátovými technologiemi) a Centrum výzkumu a využití obnovitelných zdrojů energie. Fakulta strojního inženýrství zajišťuje výzkum v rámci vývojového centra NETME Centre, které sleduje nové technologie ve strojírenství. Vývoj a aplikace stavebních materiálů, konstrukcí a technologií ve stavebnictví jsou soustředěny v Centru AdMas, administrativně přináležejícímu k Fakultě stavební VUT. V blízkosti Technologického parku se nacházejí dvě pracoviště Akademie věd ČR – Biofyzikální ústav a Ústav přístrojové techniky.

Převážně kampusový charakter Technologického parku je dotvořen zelenými plochami, které slouží jako odpočinkové zóny. Na tuto monofunkční strukturu jsou navázány i další služby, jako je maloobchod, pohostinství či další servisní služby. S ohledem na charakter technologického parku však tvoří spíše jeho druhotnou složku, a zajišťují především základní funkční vybavenost komplexu bez širší vazby na své okolí. Návaznost území na okolní smíšenou a rezidenční strukturu je problematická v důsledku vedení silnice II/640 (ulice Hradecká), která má ale zásadní význam pro obslužnost technologického parku a jeho dopravní dostupnost. V současné době je Český technologický park Brno funkčně propojen s Kampusem Bohunice jak na výzkumné bázi, tak např. s ohledem na veřejnou dopravu.

Univerzitní kampus Bohunice disponuje strategickou polohou v blízkosti Fakultní nemocnice, dopravně dostupný po výpadovce na dálnici D1 nebo VMO a v budoucnu i veřejnou tramvajovou dopravou. V jeho okolí se nachází také nákupní centrum, kancelářský komplex nebo Moravský zemský archiv. V Univerzitním kampusu se kromě řady fakult (Lékařská fakulta, přírodovědecká, Fakulta sportovních studií, …) nachází CEITEC Masarykovy univerzity. Jedná se o samostatný vysokoškolský ústav, který je založen na sdílených laboratořích pro výzkum a vývoj v oblasti věd o živé přírody. Přírodovědecká fakulta MU zajišťuje vlastní výzkum v oblasti znečištění prostředí toxickými látkami v rámci Centra RECETOX.

V oblasti kampusu v Bohunicích je přítomnost obyvatel a městského života obecně svázána s pracovní a provozní dobou jednotlivých subjektů. Absence rezidenční funkce tak do jisté míry potlačuje městský charakter území. Kompaktnost území je relativně nízká, s nejasně vymezenými veřejnými prostory a nižší mírou sociální kontroly (v určitých fázích dne). Právě kvalita veřejných prostranství a jejich jasná struktura patří mezi dosud nenaplněné potřeby daného území.

Oba „clustery" mají potenciál nabídnout rezidenční funkci v lokalitě díky svému soustředění pracovních příležitostí a lokalizaci v rámci města.

Dalšími vědecko-výzkumnými institucemi spadajícími pod vědecké konsorcium CEITEC jsou CEITEC MENDELU, sídlící v areálu Mendelovy univerzity na ulici Zemědělské, CEITEC při Veterinární a farmaceutické univerzitě na Palackého třídě, CEITEC Výzkumného ústavu veterinárního lékařství na ulici Hudcova a CEITEC Ústav fyziky materiálů AV ČR na ulici Žižkova v sousedství dalších pracovišť AV ČR.

Vědecko-výzkumné instituce jsou ve městě často alokovány v areálech institucí, se kterými výzkum souvisí. V areálu Fakultní nemocnice u sv. Anny se nachází Mezinárodní centrum klinického výzkumu, které se zaměřuje na prevenci, diagnostiku a léčbu kardiovaskulárních, neurologických a vybraných onkologických onemocnění a chorob. Areál Masarykova onkologického ústavu na Žlutém kopci zahrnuje Regionální centrum aplikované molekulární biologie zabývající se výzkumem nádorových onemocnění.

Některá vědecko-výzkumná centra jsou součástí jednotlivých fakult, a to: CEPLANT Regionální VaV centrum zaměřené na aplikovaný výzkum plasmové fyziky sídlící na Přírodovědecké fakultě MU na ulici Kotlářské a C4e Centrum excelence pro kybernetickou kriminalitu na fakultě informatiky MU na ulici Botanické.

Schéma 06.01 Mateřské a základní školy

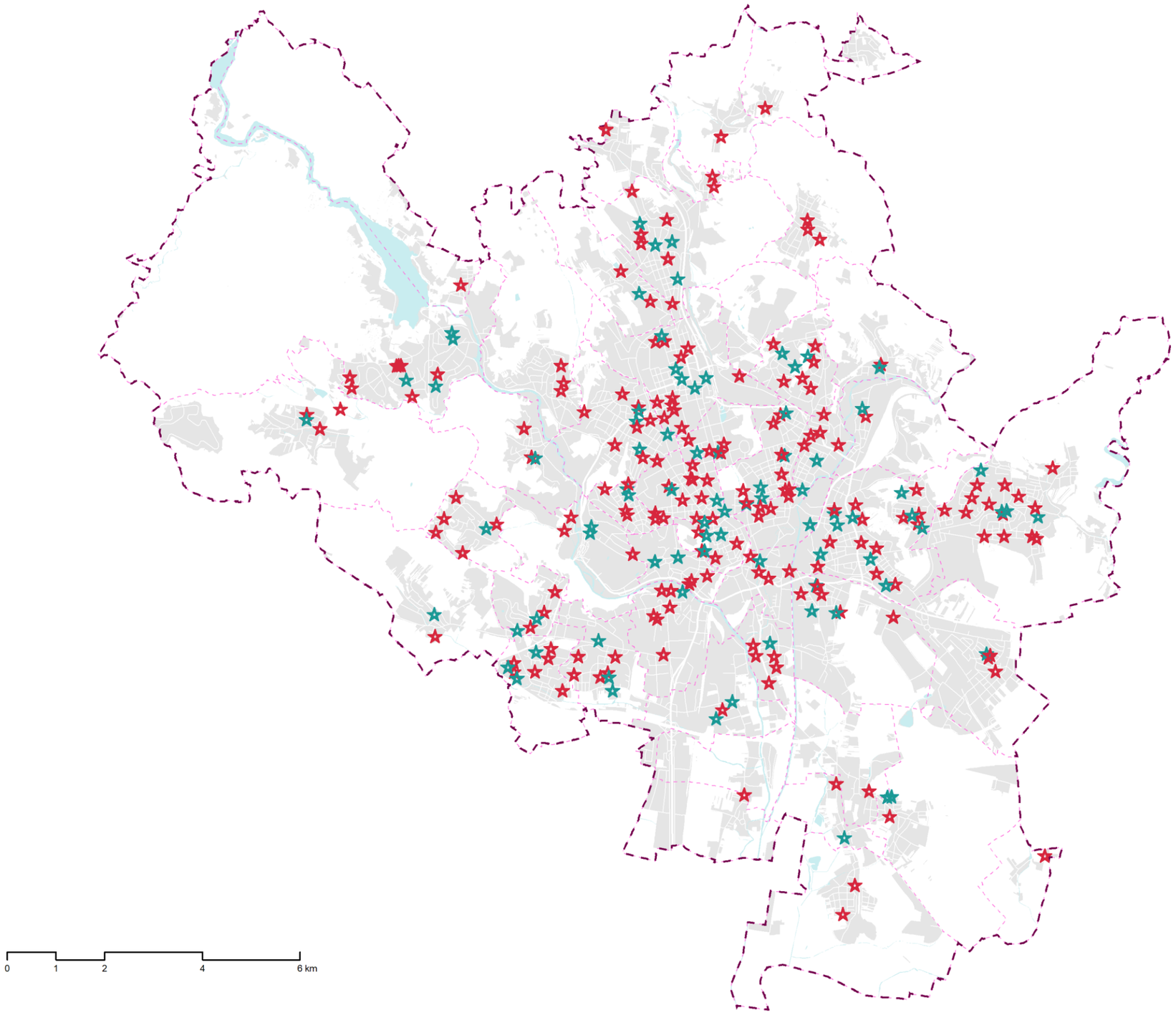

Školy

- Mateřská škola
- Základní škola
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: MŠMT ČR

Schéma 06.02 Dostupnost mateřských škol

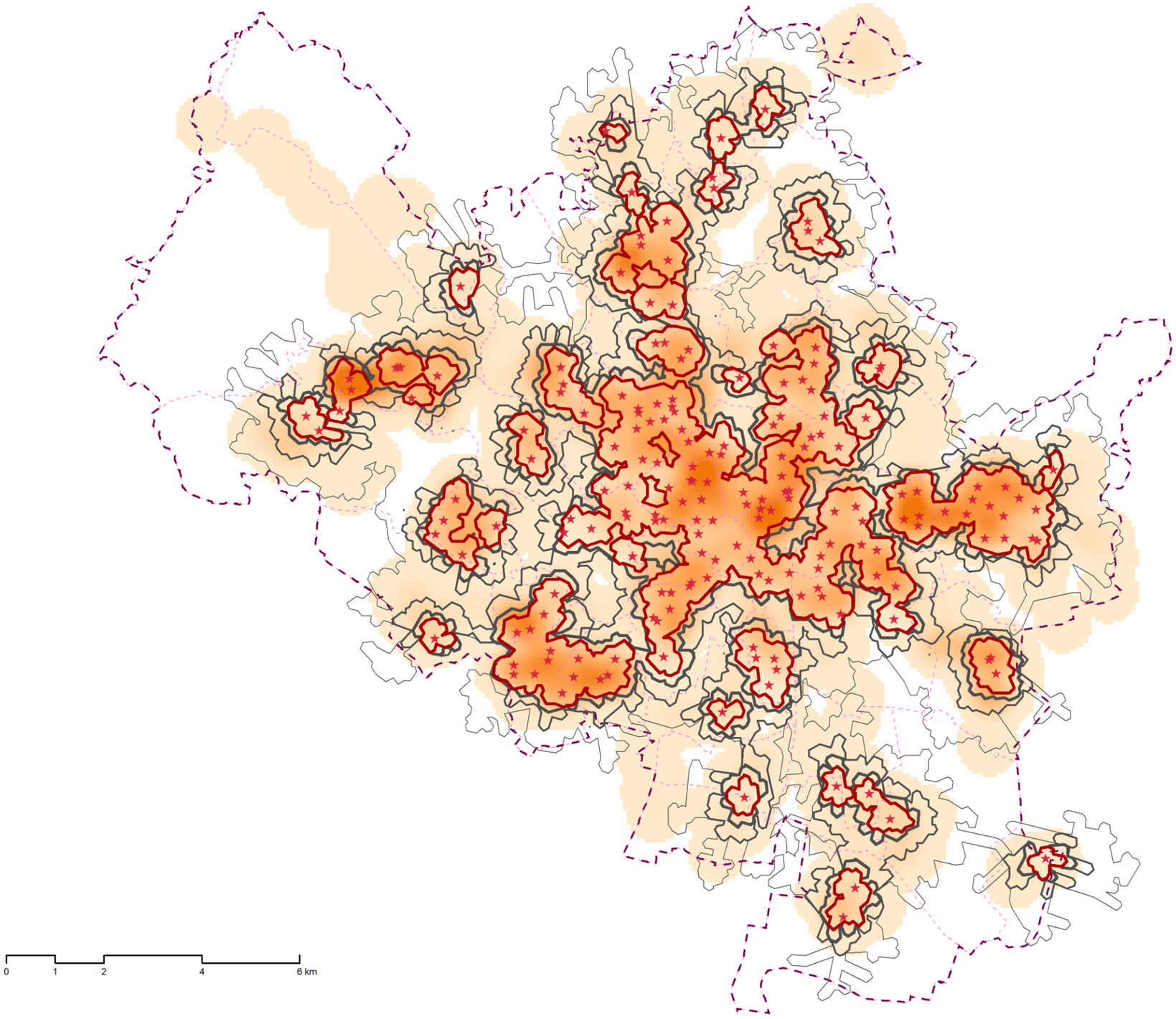

Mateřská škola

Pěší dostupnost (m)

400

600

1000

2000

Koncentrace obyvatel ve věku 3-6 let

Vysoká

Střední

Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, MŠMT ČR, Správa základních registrů

Schéma 06.03 Dostupnost základních škol

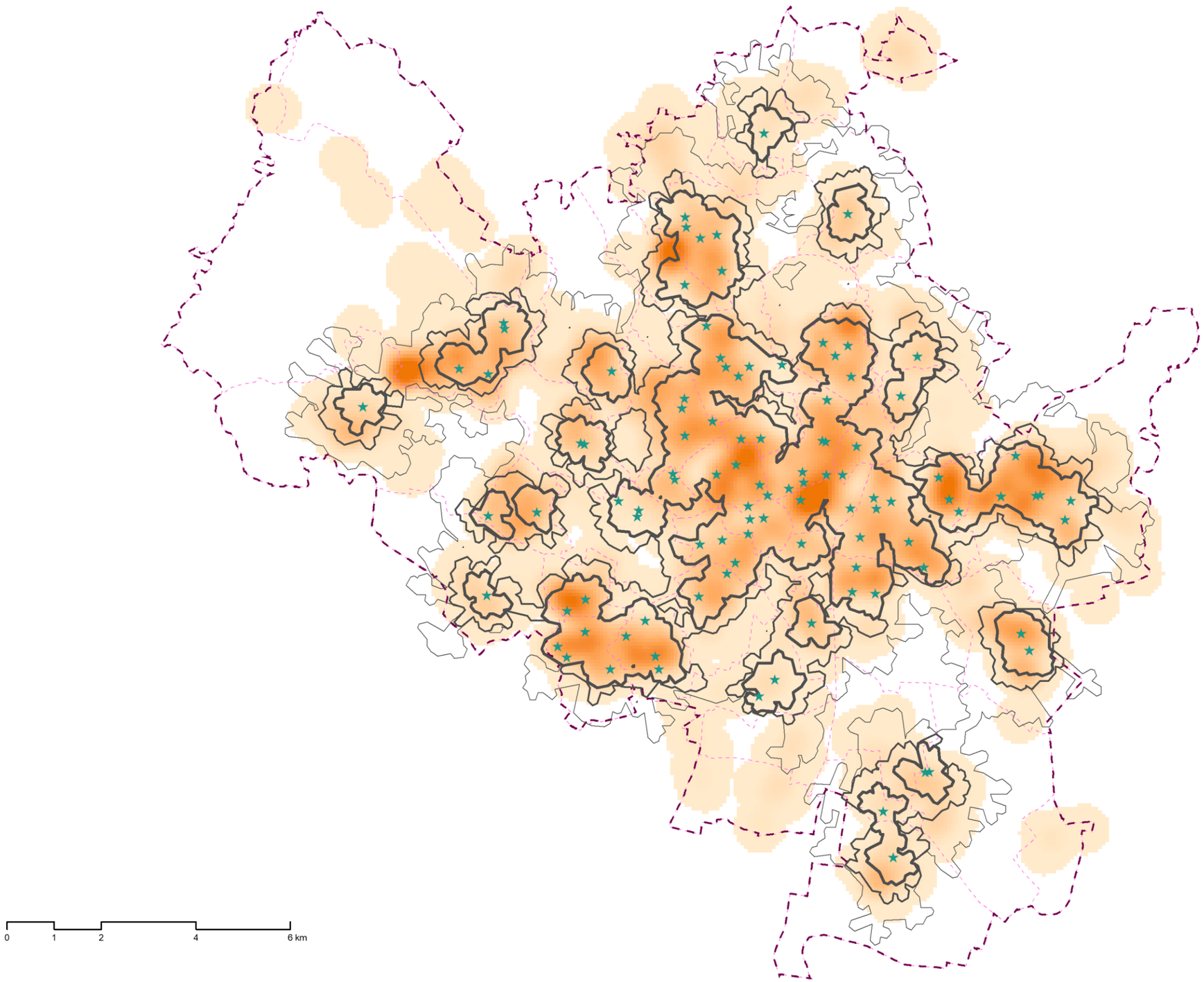

Základní škola

Pěší dostupnost (m)

600

1000

2000

Koncentrace obyvatel ve věku 6-15 let

Vysoká

Střední

Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, MŠMT ČR, Správa základních registrů

Schéma 06.04 Střední a vyšší odborné školy a konzervatoře

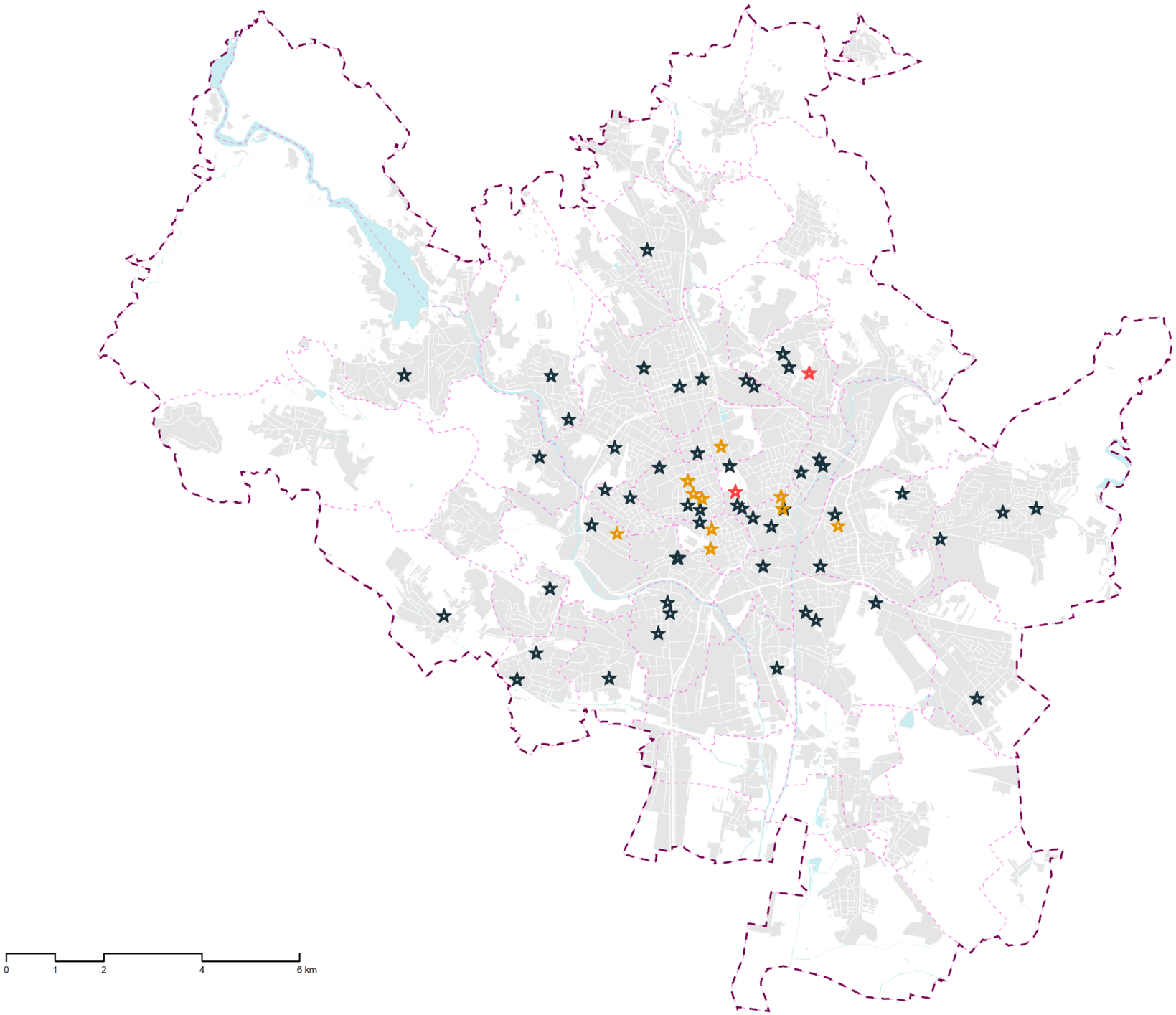

Školy

- Konzervatoř
- Střední škola
- Vyšší odborná škola
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: MŠMT ČR

Schéma 06.05 Vysoké školy a výzkumná centra

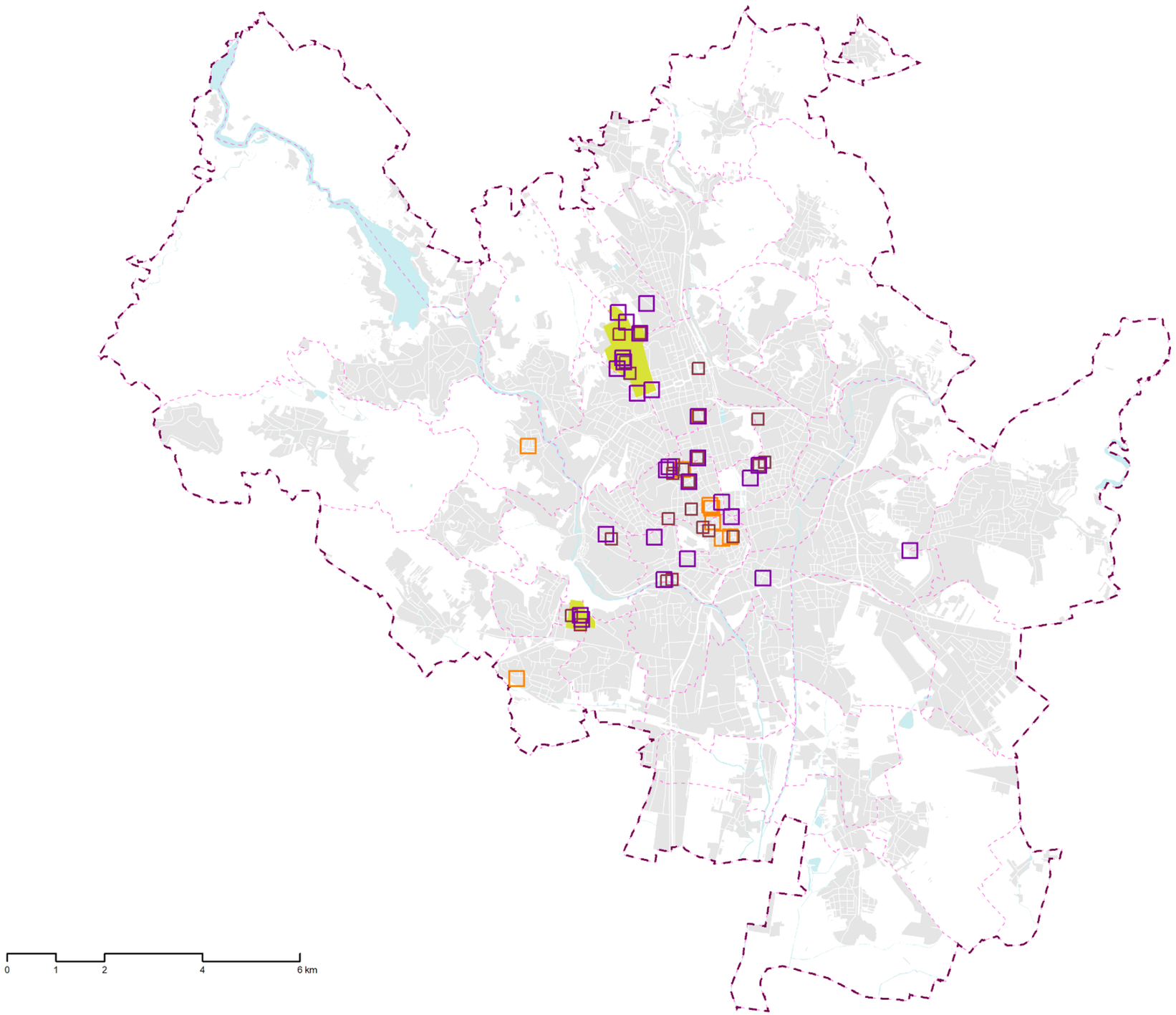

Vysoká škola

- Fakulta
- Rektorát

Výzkum

- Výzkumné centrum
- Vědeckovýzkumný cluster
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, MŠMT ČR, MMB OSRS

V okrajových částech města jsou situovány dvě instituce. Jedná se o Výzkumný ústav veterinárního lékařství na ulici Hudcova v Medlánkách, který se zabývá všemi druhy hospodářských zvířat, a Centrum dopravního výzkumu v Líšni na ulici Líšeňská. Centrum je zaměřeno jak na klasické obory (bezpečnost silničního provozu nebo údržba), tak na rekonstrukce dopravní infrastruktury.

Sídla a pobočky institucí spadající pod Akademii věd ČR jsou rozesety v širším centru města nebo okrajových částech (někdy v návaznosti na vysoké školy či další instituce). Na některých místech jsou umístěny do jedné či více budov, například mezi ulicemi Veveří a Žižkova, kde sídlí Etnologický ústav, Historický ústav, Ústav pro jazyk český, Psychologický ústav, Ústav živočišné fyziologie a genetiky nebo Ústav analytické chemie. Další pracoviště a jejich lokace je znázorněna na Schématu 06.05.

06.01.03 Zdravotnictví

Město Brno je významným místem koncentrace zdravotnických zařízení. Z hlediska přítomnosti specializovaných pracovišť, komplexnosti poskytované péče a kapacit zdravotnických zařízení přesahuje svým významem nejen do metropolitní oblasti a Jihomoravského kraje, ale potažmo i do celé České republiky. Komplexní síť dobře dostupných zdravotnických zařízení je významným aspektem k podpoře vysoké kvality života. Vzhledem k demografickým charakteristikám Brna, uvedených v kapitole 03 Město, lze v tomto smyslu předpokládat růst významu sektoru zdravotnictví a jeho postupně silnější semknutí se službami v oblasti sociální péče. Na zajišťování lůžkové péče se ve městě podílí tři hlavní aktéři. V první řadě jde o orgány státní správy – Ministerstvo zdravotnictví České republiky (MZ ČR) a Ministerstvo obrany České republiky (MO ČR). MZ ČR zajišťuje provoz velkých fakultních nemocnic – Fakultní nemocnice Brno (včetně fakultní porodnice a fakultní dětské nemocnice; FN Brno), Fakultní nemocnice u sv. Anny (FNUSA), a MO ČR Vojenskou nemocnici Brno. Z větších zařízení spadají pod gesci MZ ČR úžeji profilovaná pracoviště, jako Masarykův onkologický ústav, Centrum kardiovaskulární a transplantační chirurgie a také Psychiatrická nemocnice Brno. Samospráva prostřednictvím města Brna provozuje Nemocnici Milosrdných bratří (NMB), a od roku také 2008 Úrazovou nemocnici v Brně, jejímž původním zřizovatelem bylo MZ. Třetím aktérem je množství privátních zařízení fyzických či právnických osob. Do této skupiny patří mimo jiné např. SurGal Clinic, s. r. o., nebo Neuron Medical s.r.o. I přes různé zřizovatele, jde o stabilizovanou síť subjektů zdravotní péče.

Lůžková péče

Nadregionální význam města dobře prezentují relativní ukazatele. Dlouhodobě sledovaná statistika počtu lůžek v nemocnicích ukazuje na jejich vysoký počet vztažený k 10 000 obyvatelům (nezahrnuje lůžka provizorní, nouzová apod. dle definice ČSÚ). Vývoj tohoto relativního počtu je dlouhodobě stabilní. V grafu (viz Obr. 3) viditelný úbytek mezi lety 2011 a 2014 promítá dlouhodobější snahy o změny ve financování zdravotnických zařízení, jak uvádí Plán zdraví města Brna 2018–2030. Od roku 2015 ale lze sledovat trend pozvolného nárůstu lůžek. Při porovnání relativního počtu lůžek s Jihomoravským krajem (63 lůžek na 10 000 obyv. v roce 2017) i Českou republikou (57 lůžek na 10 000 obyv. v roce 2017) vychází hodnoty pro Brno výrazně nadprůměrně. Stejně jako v případě dalších velkých měst, zejména Prahy, či Plzně, je ale neustále nutné vnímat silnou spádovost do velkých měst (včetně osob nepřihlášených k pobytu ve městě, ale fakticky v místě bydlících), a tím i jejich disproporční vybavenost, co se lůžkových kapacit týče.

Lůžkové kapacity sledované ve vybraných zařízeních ukazují na významnou pozici fakultních nemocnic (viz Obr. 4). Z hlediska kapacit tvoří opěrnou soustavu jak brněnského zdravotnictví, tak i celokrajského. Zařízení s konkrétní specializací (již zmíněný Masarykův onkologický ústav, Centrum kardiovaskulární a transplantační chirurgie aj.) mají pak přirozeně řádově nižší lůžkové kapacity než zařízení poskytující všeobecnou zdravotní péči. Skokovou změnu v počtu lůžek lze sledovat pouze u SurGal Clinic. Více jak zdvojnásobení kapacit bylo dáno rozšířením poskytované následné péče. V případě dalších soukromých zařízení pak lze mluvit spíše o lůžkových kapacitách menšího rozsahu (pro účely tzv. jednodenní péče).

Z údajů portálu Institutu biostatistiky a analýz Masarykovy univerzity (IBA MU) hodnotících objem a kvalitu péče v nemocnicích vyplývá, že v případě poskytované hospitalizační péče v nemocnicích na území města Brna připadá na rezidenty přibližně 43% podíl (viz Obr. 5). Na obyvatele Jihomoravského kraje mimo Brno pak zhruba 38 %. Tento poměr výrazně stoupá ve prospěch rezidentů s ohledem na rostoucí věk hospitalizovaných. V případě hospitalizace věkové kohorty 65+ je poměr Brňanů vyšší a dosahuje v nemocnicích na území města 52 %. Naopak v případě osob mladších 20 let je trend opačný (37 %). Tyto poměry se mění i v závislosti na dalších faktorech (dlouhodobá hospitalizace, dětští pacienti aj.) Z celkového počtu všech hospitalizací v České republice (k roku 2018) zabezpečovali brněnské nemocnice 7% podíl případů, přičemž největší podíl hospitalizovaných připadá na FN Brno (cca 50 %).

Pacienti, kteří mají bydliště v Brně, jsou v drtivé převaze hospitalizováni právě v brněnských zařízeních (v 92 % případů). Další 3 % hospitalizací obyvatel Brna potom připadá na jiné jihomoravské nemocnice. Hospitalizace v konkrétní brněnské nemocnici je ovlivněna i jejím zaměřením (specializací), proto např. jen 25% podíl pacientů Masarykova onkologického ústavu připadá na brněnské rezidenty. V případě NMB je to naopak až 65 %.

Zvláštní zařízením, které je rozkročeno mezi zdravotnictvím a sociální péčí, je Chovánek – dětské centrum rodinného typu. Poskytovaná péče je určena jak zdravotně postiženým dětem, tak i zdravým. Zařízení funguje zároveň jako náhrada za kojenecký ústav.

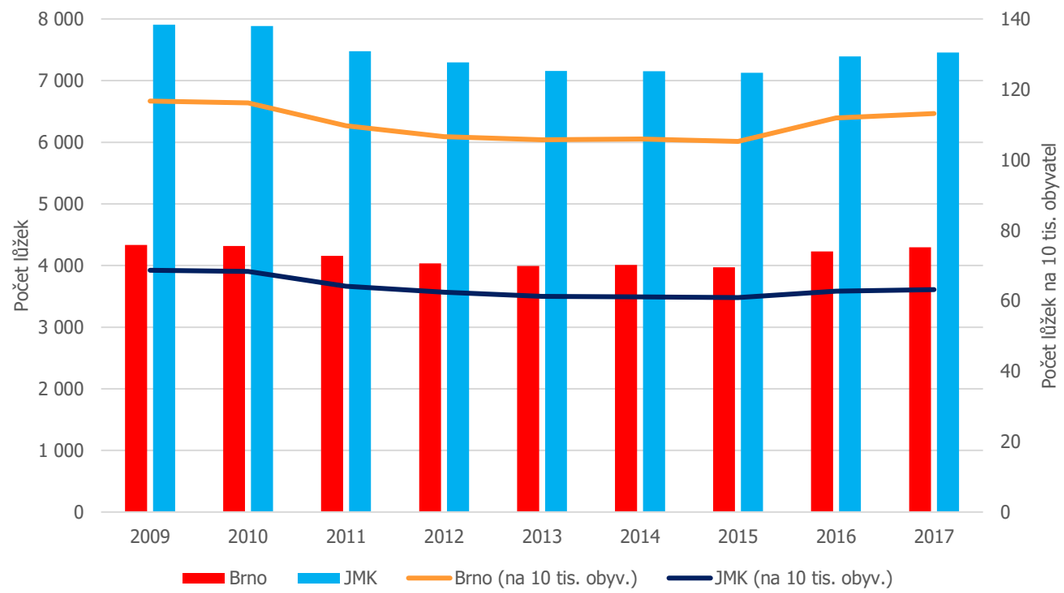

Obr. 3 Lůžka v nemocnicích a jejich počet na 10 tis. obyvatel

Zdroj: ČSÚ

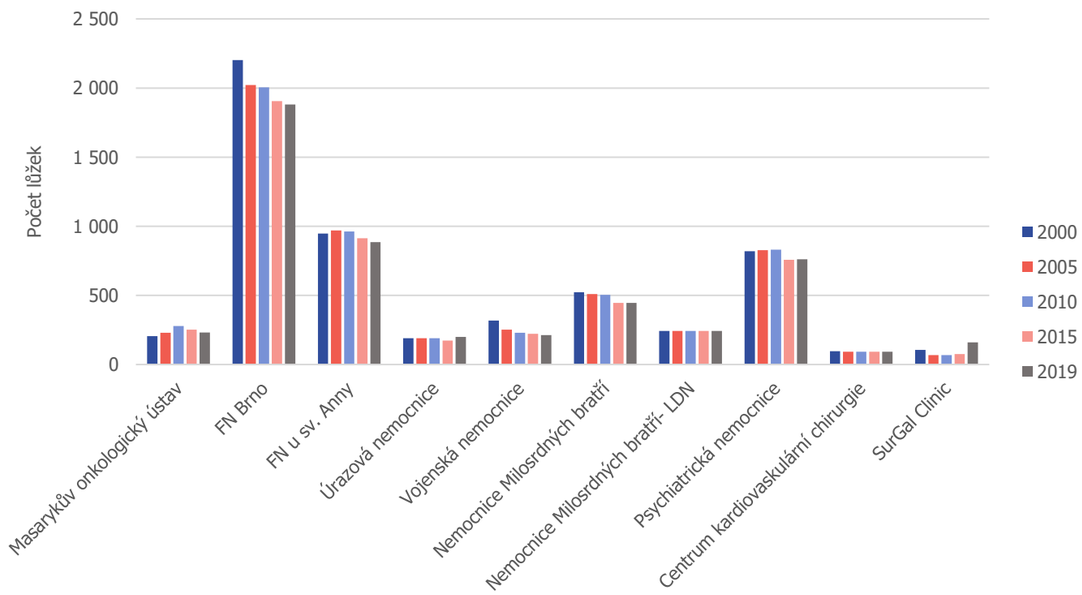

Obr. 4 Lůžka v brněnských nemocnicích

Zdroj: výroční zprávy nemocnic

Ambulantní péče

Nadprůměrné hodnoty se netýkají jen počtu lůžek na obyvatele, ale i počtu lékařů. K roku 2018 připadalo v Brně na 10 000 obyvatel přibližně 100 lékařů (přepočet na plné úvazky). I přes krátkodobé výkyvy, statistika posledních let ukazuje na rostoucí trend relativního počtu lékařů (viz Obr. 6). To je dáno několika faktory zahrnujícími přítomnost specializovaných pracovišť, přítomnost lékařské fakulty, ale i zájmem absolventů zůstat po studiích v Brně. Opětovné srovnání hodnot s Jihomoravským krajem tak ukazuje na vyšší hodnoty pro Brno.

Ambulantní zařízení na území města Brna jsou zřizována samosprávou a také množstvím privátních subjektů. Město Brno, prostřednictvím příspěvkové organizace Sdružení zdravotnických zařízení II Brno, provozuje Polikliniku Zahradníkova, Polikliniku Žerotínovo náměstí, Dětské rehabilitační centrum Medvídek a Dětské logopedické centrum Synkova. V dalších zařízeních se podílejí na ambulantní péči privátní subjekty, např. Poliklinika Lesná, či Poliklinika Horníkova.

Ambulantní péče je zároveň poskytována jak lékaři primární péče, tak odbornými specialisty. Z údajů poskytovaných prostřednictvím datové a informační základny IBA MU vyplývá, že v Brně je nadprůměrné zastoupení lékařů specialistů. Na jednu ordinaci lékaře specialisty připadalo v roce 2017 pouze 514 obyvatel, což je téměř dvakrát méně, než v případě hodnot pro celou ČR (1012 obyvatel na 1 ordinaci). Obdobná situace jako pro Brno platí i pro Prahu (670 obyvatel na 1 ordinaci). Podobně pozitivně vychází i bilance stomatologů. Na jednu ordinaci stomatologa vychází 1135 rezidentů, což je výrazně méně, než je průměr ČR (1636 obyvatel na 1 ordinaci) i průměr Jihomoravského kraje (1595 obyvatel na 1 ordinaci). Mírně lépe ve srovnání vychází už jen Praha. Na ordinace praktických lékařů gynekologů vychází o 15 % méně žen, než je průměr ČR (2755 žen). V případě kategorie praktického lékaře pro děti a dorost dosahuje Brno mírně podprůměrných hodnot (607 osob do věku 15 let na jednu ordinaci), avšak bez velkého výkyvu jak vůči Praze (694 osob do 15 let na 1 ordinaci), tak vůči průměru Jihomoravského kraje (582 osob do 15 let na 1 ordinaci). Na praktického lékaře pro dospělé pak v Brně v roce 2017 připadalo 1488 obyvatel, což je o 7,2 % méně, než je celorepublikový průměr. Analýza také dále upozorňuje, že věk lékařů a stomatologů, kteří ukončili ambulantní praxi, je poměrně vysoký. Pohybuje se v mediánu 47–62 let.

Prostorové rozložení zdravotnických zařízení

Prostorové rozložení jednotlivých pracovišť a dalších přidružených zdravotnických objektů se opírá o volně dostupná data z Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS). Tato data byla pro potřeby ÚAP modifikována, především s ohledem na další kapitoly a datové vrstvy ÚAP. Z dat primárně poskytovaných ÚZIS byly vyřazeny provozovny lékáren, očních optik a dalších výdejen zdravotnických prostředků, které jsou součástí vrstvy maloobchodní sítě v kapitole 06. Občanská vybavenost. Dále byly vyřazeny kategorie, které jsou tematicky zahrnuty do sociální péče. Jde o stacionáře, dětské domovy a zdravotnická zařízení integrovaná do ústavů poskytují sociální péči. Uváděné kategorie zdravotnických zařízení byly pro potřeby schémat generalizovány, avšak v datové vrstvě je zachována i původní typologie vedená ÚZIS pro případnou další aktualizaci dat.

Nemocnice, a jejich detašovaná pracoviště na území města Brna, jsou výrazně koncentrované v blízkosti historického jádra. Tato územní koncentrace je převážně důsledkem historických okolností. Současná zařízení v některých případech stále sídlí v místech původního vzniku institucí (např. FNUSA, NMB), přestože postupně došlo k rozšíření jejich areálů. Neplatí to však pro všechny nemocniční pracoviště. Areál FN Brno je včetně vlastního ústředí situován v jihozápadní části města v MČ Brno-Bohunice překračující také do MČ Brno – Starý Lískovec. V současné době tvoří celistvý komplex pevně propojený s pracovišti Přírodovědecké a Lékařské fakulty Masarykovy univerzity (LF MU). Mimo lem obklopující historické jádro města se nachází i pracoviště Plastické a estetické chirurgie FNUSA v MČ Brno – Královo Pole a také Psychiatrická nemocnice Brno v MČ Brno-Černovice (viz Schéma 06.07).

V případě větších ambulantních zařízení je prostorová struktura více disperzní než v případě nemocnic, nicméně i u této kategorie je zřejmá tendence ke koncentraci zařízení v blízkosti, nebo přímo uvnitř historického jádra. Územní rozložení ambulantní péče také částečně odpovídá dlouhodobému vývoji zdravotnictví ve městě. Některá nástupnická zařízení dnes fungují v objektech, které byly před rokem 1990 ve správě Městského ústavu národního zdraví v Brně (zmíněná Poliklinika Zahradníkova, Poliklinika Žerotínovo náměstí), naopak v současné době nefunguje již např. Šilhanovo sanatorium. Jak uvádí Plán zdraví města Brna 2018–2030, ambulantní služby jsou z větší části v současné době zajišťovány privátními subjekty. Soukromé subjekty, ať už všeobecnějšího charakteru, nebo úžeji zaměřené, jsou přítomny i mimo vnitřní část města (MČ Brno-Líšeň, MČ Brno-Bystrc, MČ Brno-jih). Absence sdružených ambulantních služeb je pak nejvíce zřetelná v jihovýchodní části města a také v periferních částech města, tj. k.ú. Soběšice, k.ú. Útěchov u Brna aj.

Probíhající modernizace zdravotnických zařízení má přispět ke zlepšení péče o pacienty ve fungujících zařízeních. Jde o druhou etapu rekonstrukce Polikliniky Lesná a pokračování rekonstrukce Polikliniky Zahradníkova. Očekávaná je také modernizace prostor Psychiatrické kliniky (FN Brno a LF MU) s předpokládaným dokončením v září roku 2021. O rozšíření prostor se uvažuje u Masarykova onkologického ústavu – pavilonu A. Také se předpokládá výstavba nové porodnice v areálu FN Brno, a následné sloučení gynekologicko-porodnických pracovišť s předpokladem dokončení v letech 2025/2026.

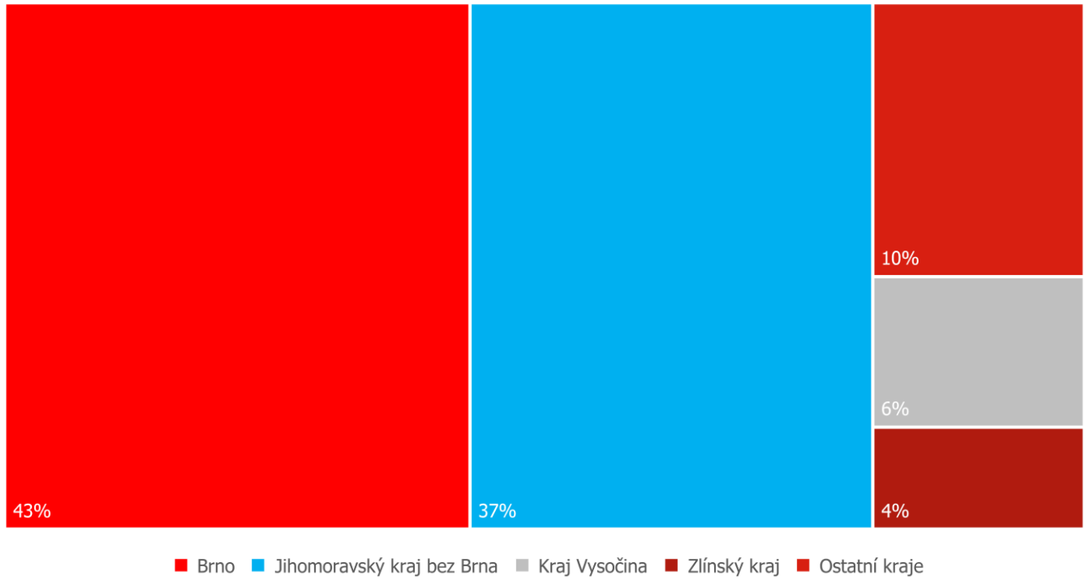

Obr. 5 Spádové oblasti brněnských nemocnic — hospitalizace akutní lůžkové péče

Zdroj: IBA MU

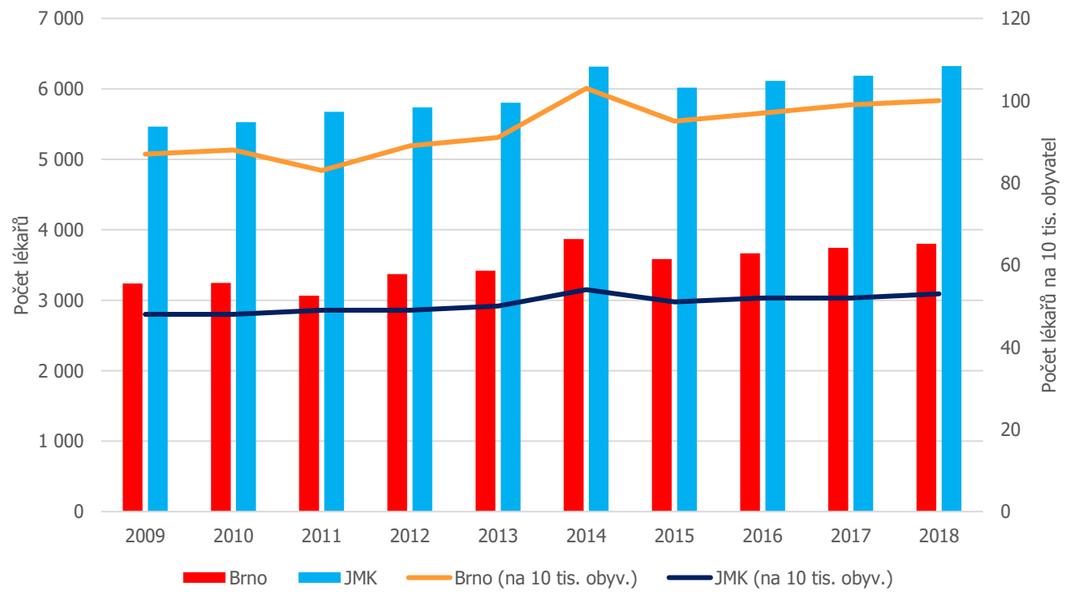

Obr. 6 Statistika lékařů a jejich počet na 10 tis. obyvatel

Zdroj: ÚZIS, ČSÚ

U samostatných ordinací praktických lékařů (pro dospělé, i pro děti) je zjevná osa s nejvyšší koncentrací vedoucí od středověkého jádra města směrem na sever do MČ Brno – Královo Pole případně MČ Brno – Řečkovice a Mokrá Hora. Obdobný prostorový vzorec platí i pro lékaře specialisty a také pro stomatologické ordinace. Ve struktuře města lze rovněž pozorovat prvky liniového vývoje, tedy stavu, kdy jsou ordinace jednotlivých subjektů koncentrovány kolem významných městských tříd a ulic (Minská, Merhautova aj.). Opět ale platí, že jihovýchodní část města má na svém území nižší zastoupení lékařů, a v tomto smyslu je tak prostorové rozložení samostatných ordinací nerovnoměrné (viz Schéma 06.06).

Dostupnost zdravotní péče

Dostupnost zdravotní péče je v ÚAP hodnocena z hlediska časové dostupnosti prostřednictvím veřejné hromadné dopravy (VHD) a také z hlediska vzdálenosti prostřednictvím pěší dopravy.

Nejlepší dostupnost nemocnic prostřednictvím VHD mají obyvatelé MČ Brno-střed (viz Schéma 06.08). Drtivá většina území této MČ spadá do kategorie dostupnosti do 15 minut. Do 15 minut je nemocnice dostupná i pro obyvatele MČ Brno-Bohunice, která je však vázána zejména na areál FN Brno. Celkově jde o 30 % obyvatel. Výrazná koncentrace nemocnic v centrální části města a stále poměrně radiálně vedená síť VHD (zejména u kolejových drah MHD) má za následek, že dostupnost nemocnic do 30 minut má také paprsčitý charakter. Tento prostorový vzorec je výrazný zejména v severovýchodní a v severozápadní části města, ale lze jej identifikovat i na jihu města, např. pro spojení vedená přes k.ú. Komárova. Dostupnost přesahující 45 minut jízdy se týká jen několika málo oblastí, a to řídčeji osídlených k.ú. Dvorska, Ořešín, nebo Kníničky. Celkově jde o 2,6 % obyvatel města. Je však nezbytné dodat, že dostupnost nemocnic nelze chápat v kontextu denní dojížďky, tedy že většina obyvatel není nucena absolvovat cestu do nemocnice několik dnů v týdnu.

Pěší dostupnost poliklinik koreluje s oblastmi s vysokou koncentrací obyvatel (viz Schéma 06.09). Jinými slovy, polikliniky má v docházkové vzdálenosti 1 km od svého bydliště celkem 60 % obyvatelstva. Tento stav je zjevný zejména na přítomnosti poliklinik v lokalitách velkých sídlištních celků, tj. např. v MČ Brno – Starý Lískovec, v MČ Brno-Bystrc a v severozápadní části MČ Brno-Líšeň. Dobrou pěší dostupnost poliklinik má i centrální část města, zahrnující především historické jádro, a zjevná je i osa vedoucí směrem k MČ Brno – Královo Pole. Z hlediska věkových skupin lze pak konstatovat, že nejmenší docházkovou vzdálenost k poliklince (600 m a méně) má skupina obyvatel 65+. Jde o její 40% podíl. Naopak, hodnoceno optikou koncentrace obyvatelstva, docházková vzdálenost poliklinik není přívětivá pro obyvatele MČ Brno-Slatina. Horší pěší dostupnost platí i pro území MČ Brno-jih, MČ Brno-Bosonohy a také MČ Nový Lískovec.

Analýza podrobné statistiky počtu obyvatel ukazuje, že více jak polovina obyvatel (53 %) s trvalým bydlištěm v Brně má nejbližšího praktického lékaře v docházkové vzdálenosti do 400 m. V případě docházkové vzdálenosti do 1000 m k nejbližšímu praktickému lékaři jde o 91 % obyvatel. Velmi špatná dostupnost nejbližšího lékaře přesahující vzdálenost 2 km při chůzi se týká pouze 2 % obyvatel. Jde zejména o obyvatele jižní části k.ú. Žebětín, dále pak k.ú. Jehnice, Ořešín a Útěchov u Brna, v jihovýchodní časti Brna pak pro k.ú. Přízřenice (viz Schéma 06.10). Dlouhá docházková vzdálenost je limitující zejména pro osoby seniorského věku nebo pro osoby jinak tělesně znevýhodněné. V případě dostupnosti praktického lékaře pro děti a dorost platí principiálně obdobný prostorový vzorec (viz Schéma 06.11). Do 400 metrů má ale dostupného lékaře o něco nižší počet osob v této věkové skupině, a to 34 %. Pěší dostupnost je horší v jižním sektoru Brna (vyjma k.ú. Tuřany a k.ú. Holásky). Větší docházkové vzdálenosti platí i pro k.ú. Žebětín a také pro k.ú. na severovýchodě města.

Schéma 06.06 Vybrané ordinace samostatných lékařů

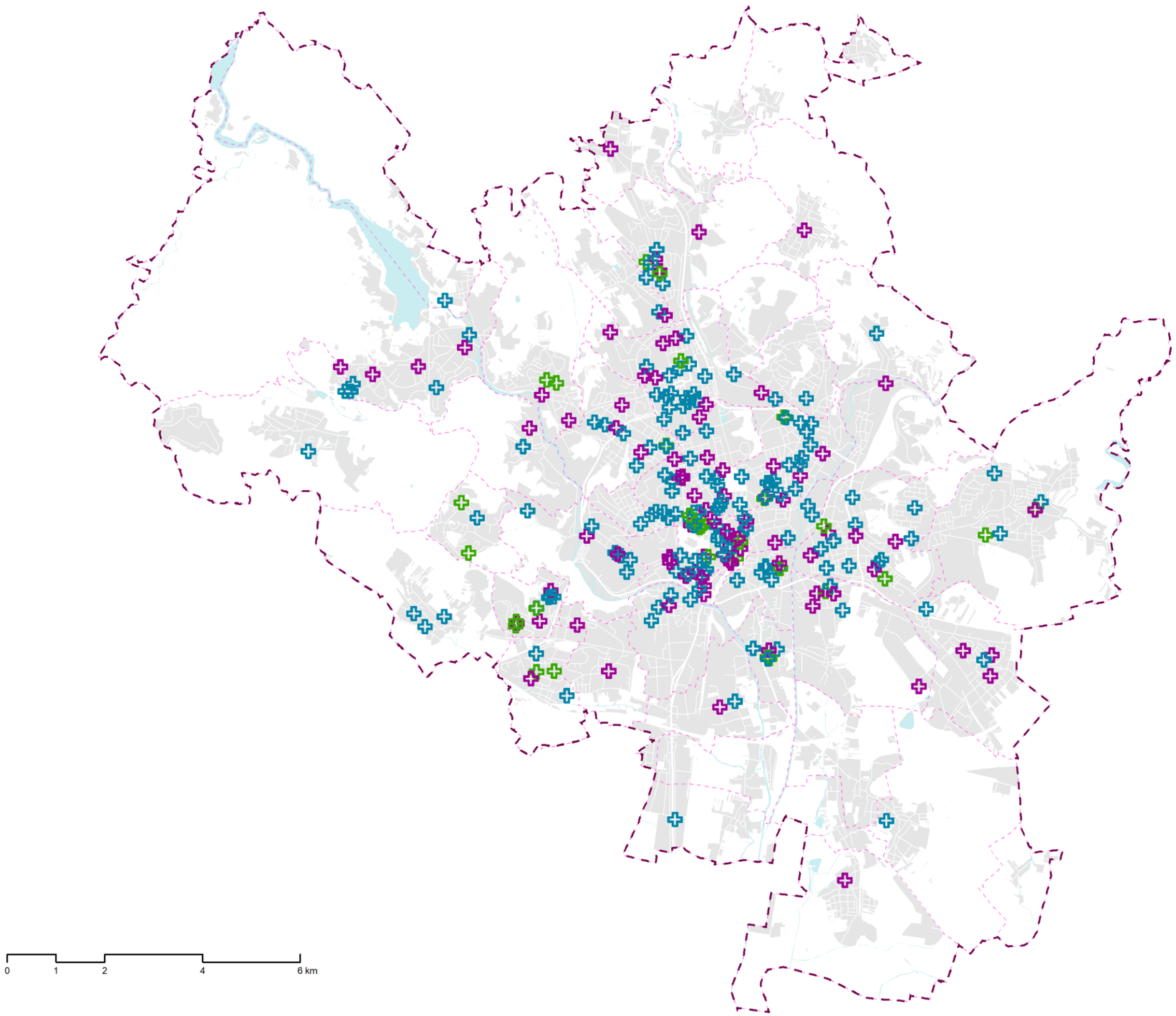

Samostatné ordinace a stomatologie

- Ordinace praktického lékaře pro děti a dorost
- Ordinace všeobecného praktického lékaře
- Stomatologie
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: ÚZIS ČR, KAM

Schéma 06.07 Vybraná zdravotnická zařízení

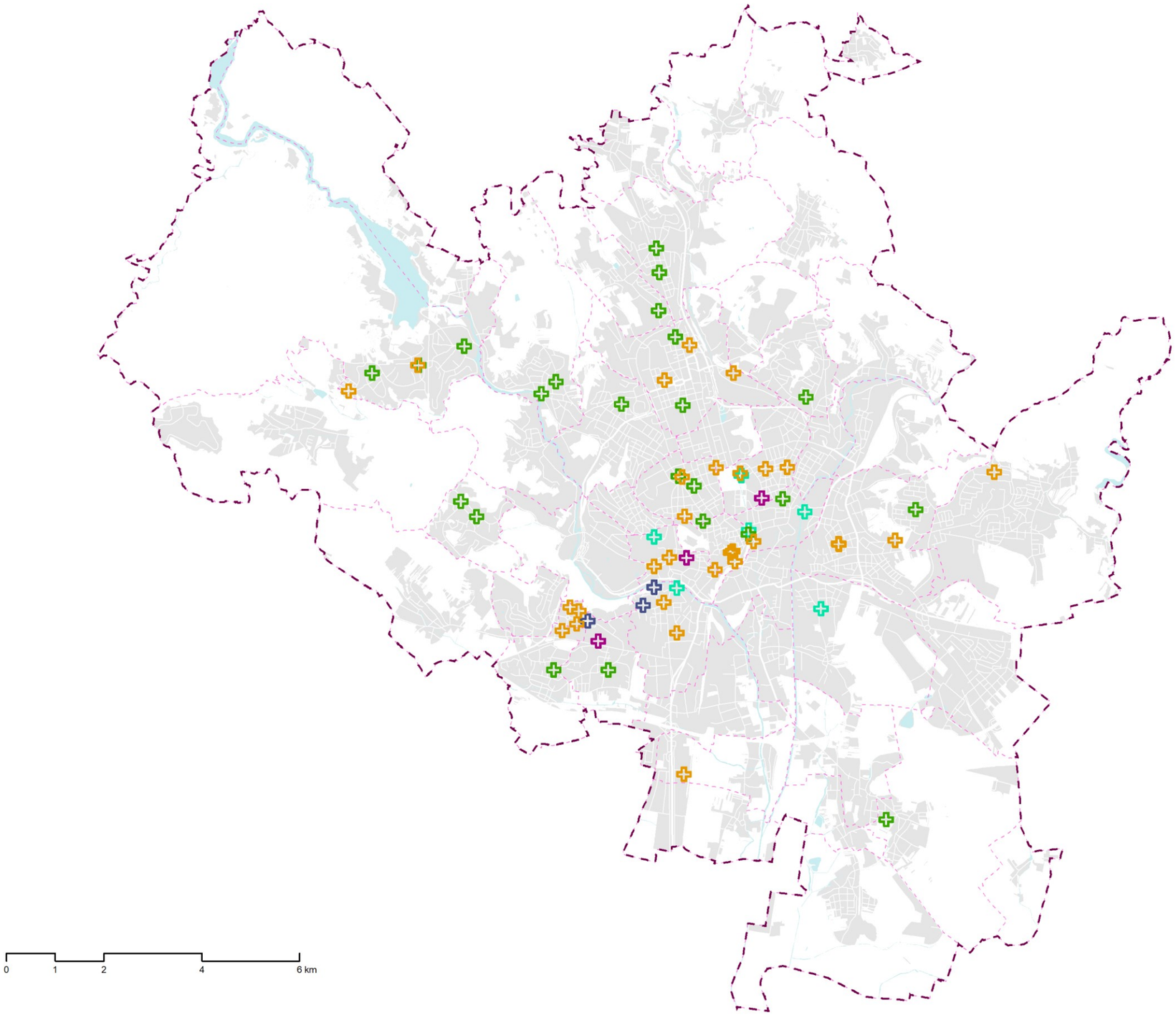

Vybraná zdravotnická zařízení

- Nemocnice
- Fakultní nemocnice
- Poliklinika
- Ambulance
- LDN a hospic
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: ÚZIS ČR, KAM

Schéma 06.08 Dostupnost nemocnic

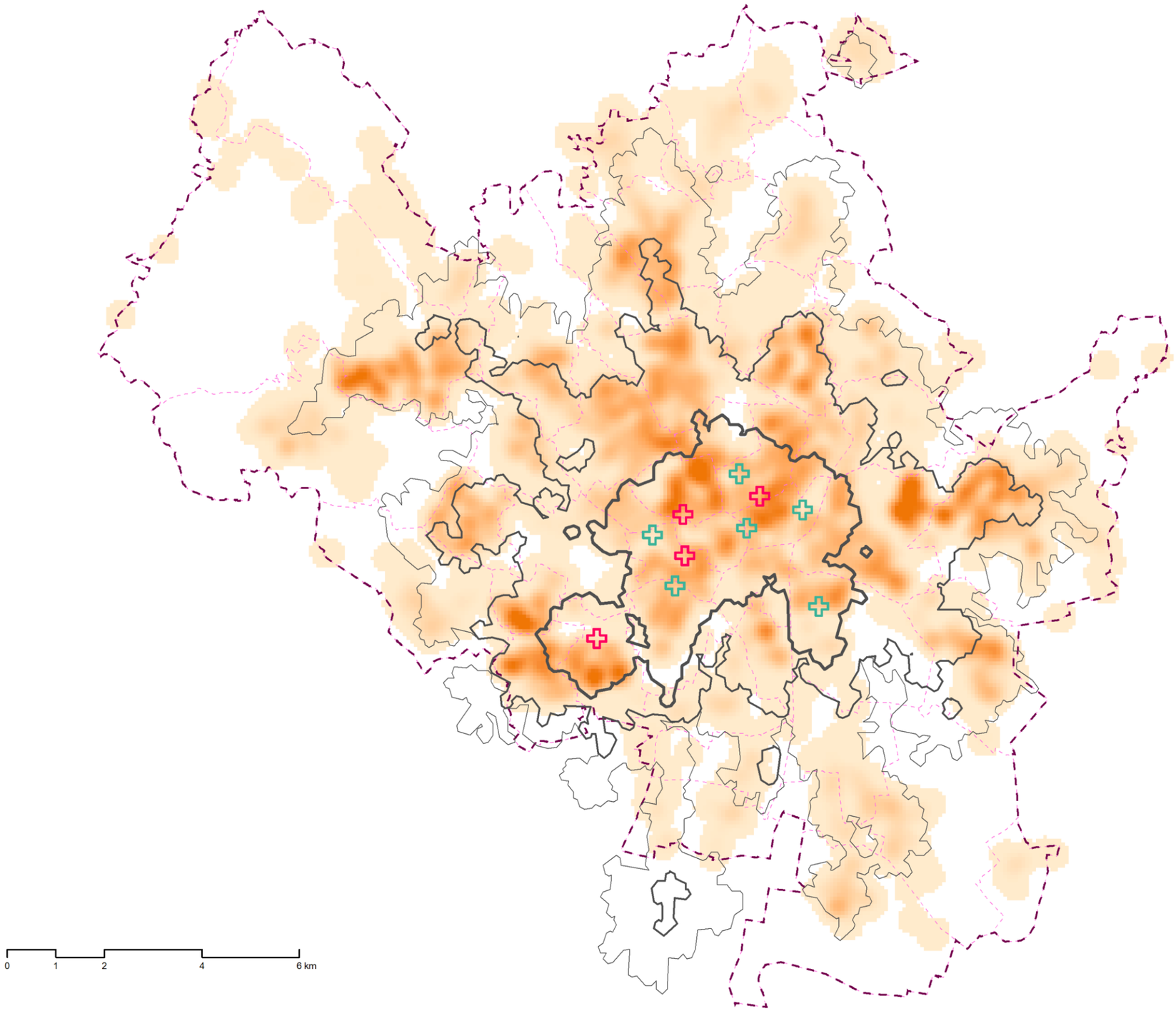

Fakultní nemocnice

Nemocnice

Dostupnost VHD (min)

15

30

45

Koncentrace obyvatel celkem

Vysoká

Střední

Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, ÚZIS, Správa základních registrů

Schéma 06.09 Dostupnost poliklinik

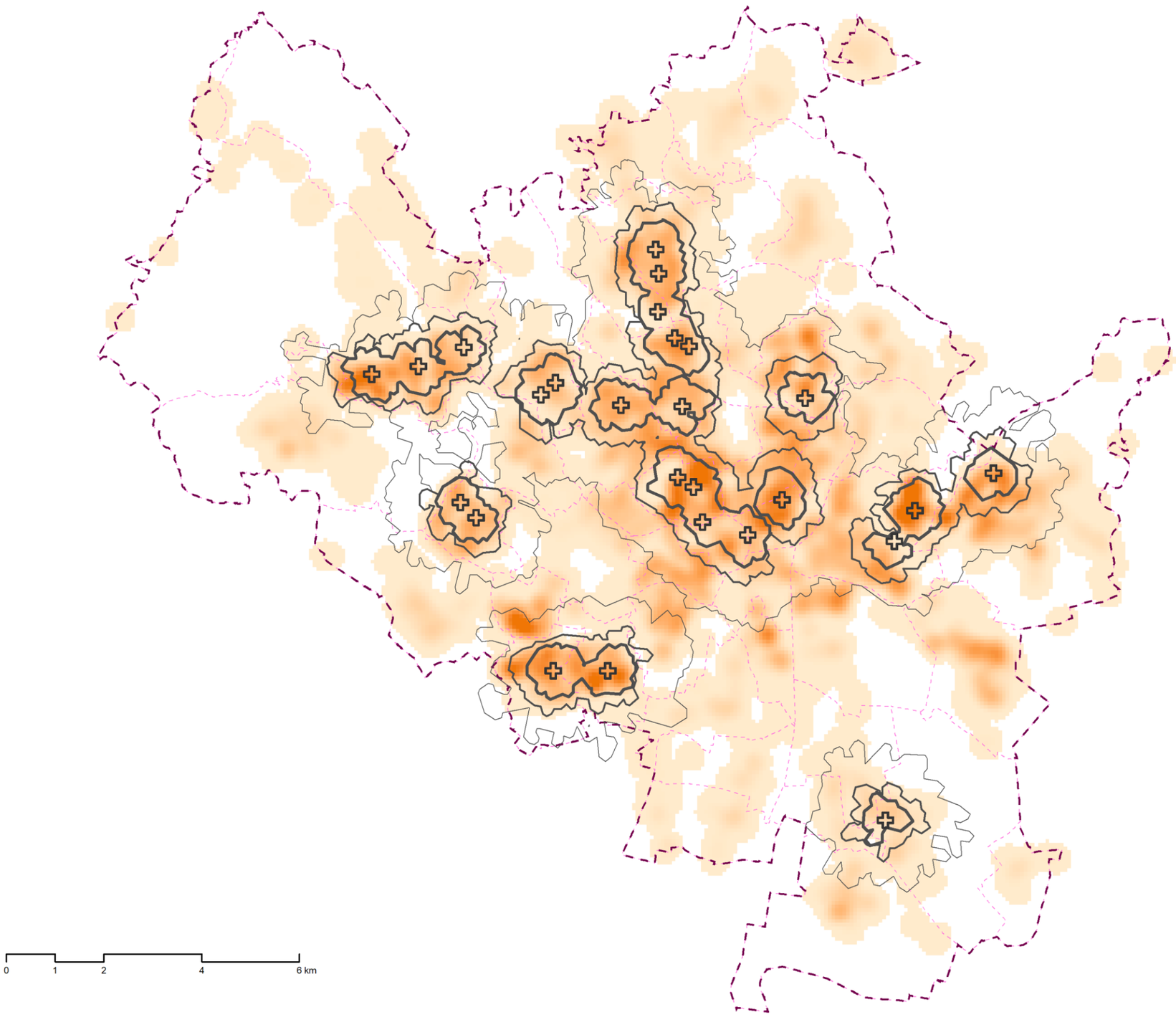

Poliklinika

Pěší dostupnost (m)

600

1000

2000

Koncentrace obyvatel celkem

Vysoká

Střední

Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, ÚZIS, Správa základních registrů

Schéma 06.10 Dostupnost praktického lékaře

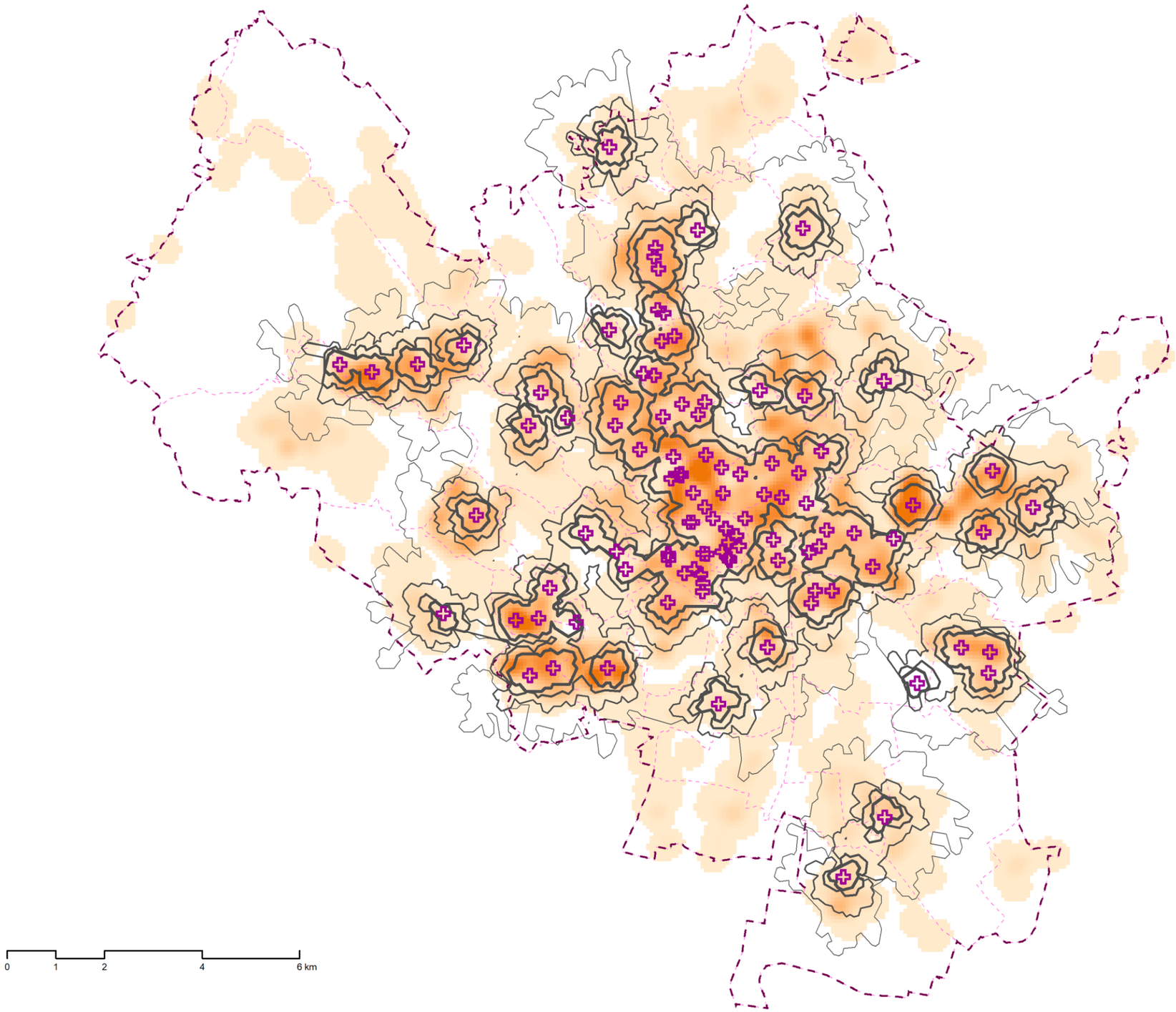

Ordinace praktického lékaře

Pěší dostupnost (m)

400
600
1000
2000

Koncentrace obyvatel ve věku 19 a více let

Vysoká
Střední
Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, ÚZIS, Správa základních registrů

Schéma 06.11 Dostupnost praktického lékaře pro děti a dorost

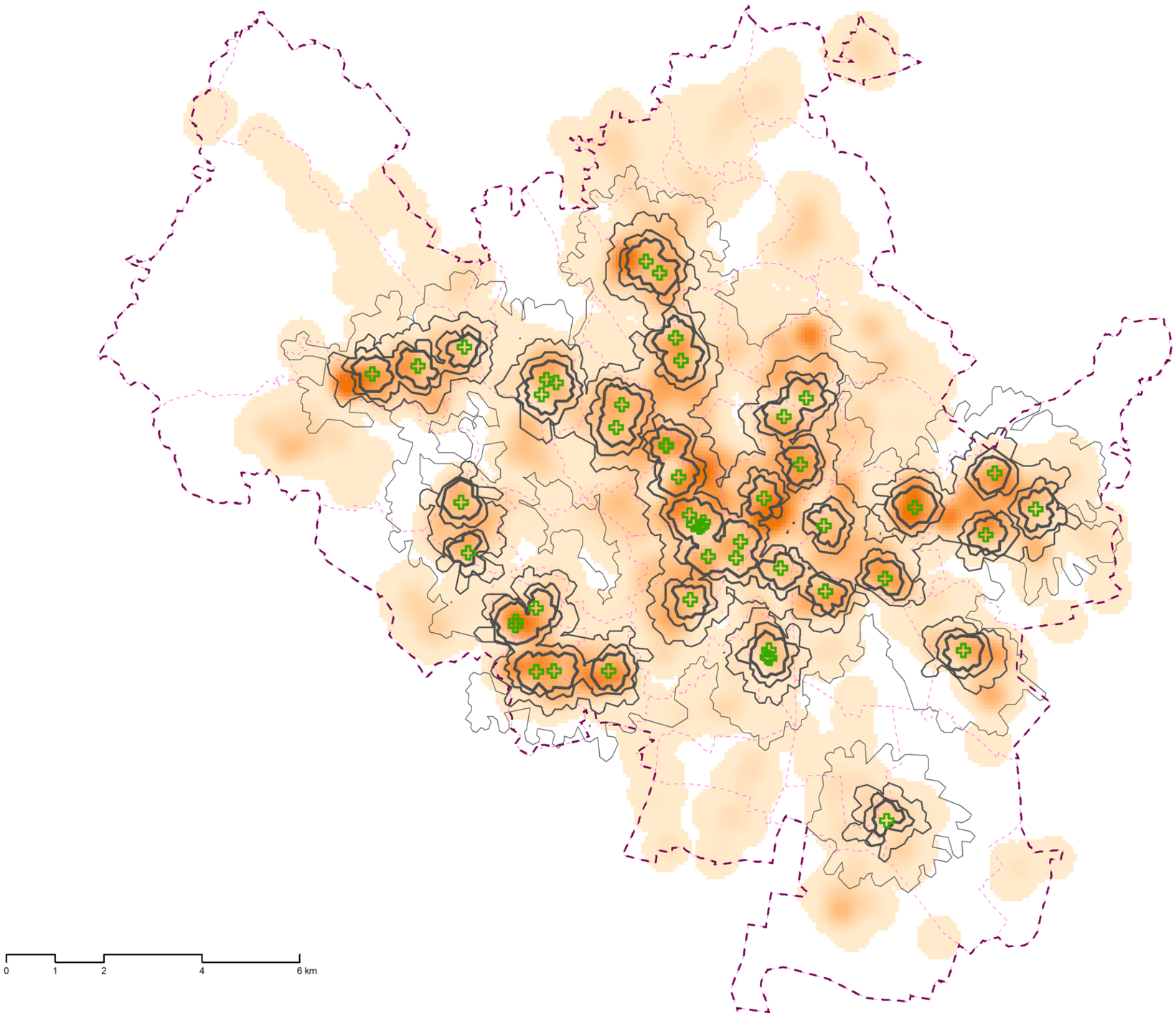

Ordinace praktického lékaře pro děti a dorost

Pěší dostupnost (m)

400
600
1000
2000

Koncetrace obyvatel ve věku do 18 let (včetně)

Vysoká
Střední
Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, ÚZIS, Správa základních registrů

06.01.04 Sociální péče

Sociální služby jsou poskytovány ve formě sociální péče, sociální prevence či sociálního poradenství pro různé skupiny obyvatel. Může se jednat o seniory, zdravotně postižené, celé rodiny nebo osoby v těžké životné situaci. Služby sociální péče pomáhají se zapojením osob do běžného života, služby sociální prevence pomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou v jakékoliv krizové situaci. Sociální služby hrají nezastupitelnou roli ve veřejných službách.

Sociální služby v ČR upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách"), který stanovuje podmínky poskytování služeb sociální péče a poskytování finanční podpory osobám v nepříznivé životní situaci.

Ve městě Brně poskytují sociální služby soukromá zařízení nebo příspěvkové organizace města. Velké množství z nich je také vybaveno lůžky poskytující pobyt na 24 hodin, tj. ubytovací zařízení, která jsou jinou formou bydlení ve městě.

Poskytované sociální služby členíme na tyto základní druhy služeb:

- sociální poradenství
- služby sociální péče
- služby sociální prevence

Sociální poradenství

Sociální poradenství je součástí sociálních služeb. Cílem je, aby lidé měli relevantní informace, které jim pomohou při řešení nastalé krizové životní situace. Každá osoba má tedy nárok na bezplatné poskytování základního sociálního poradenství. Projevují se zde zejména tyto zásady poskytování, a to bezplatnost, nestrannost, nezávislost, diskrétnost a dodržování práv klientů.

Služby sociální péče

Služby sociální péče pomáhají zajistit jak fyzickou, tak i psychickou soběstačnost lidem v krizové situaci. Mají za cíl zajišťovat lidem lehčí zařazení do běžného občanského života, a to v co nejvyšší míře, či v jejich nepříznivé sociální situaci jim zajišťovat důstojné zacházení i prostředí.

Zákon o sociálních službách rozlišuje 14 jednotlivých druhů služeb sociální péče, kterými jsou osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče.

Domovy s pečovatelskou službou – Domov s pečovatelskou službou není zařízením sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jedná se o byty, které jsou ve vlastnictví obce, která o nich sama rozhoduje. Na byty je uzavírána běžná nájemní smlouva, zájemci jsou vybíráni na základě kritérií, které si předem stanoví obec. Obecně se předpokládá, že nájemníkům těchto bytů je poskytována sociální služba podle § 40 zákona o sociálních službách, tedy pečovatelská služba, která usnadňuje vedení domácnosti nájemníků.

Domovy pro seniory se skládají z malých bytových jednotek, které bývají vybaveny kuchyňskou linkou a koupelnou, a jsou jak pro jednotlivce, tak i pro páry. Některé z jednotek jsou i bezbariérové, aby poskytly co největší komfort pro nájemce. Ti si toto bydlení hradí sami (často mohou využít i dalších navazujících služeb, jako je doprovod k lékaři, pomoc při osobní hygieně a další).

Zřizovatelem domovů zvláštního určení je město Brno. Celkově je v Brně k roku 2020 k dispozici 1245 bytových jednotek, z toho 25 % bytů je bezbariérových (viz Tab. 7). V současné době disponuje město s 1012 byty, které jsou v režimu DPS. Oproti roku 2015 tak došlo k nárůstu z 975 bytů. Rozložení domovů s pečovatelskou službou a bezbariérových bytů je především v pásu od východu na západ Brna. Sever i jih Brna se potýkají s nedostatkem těchto zařízení (viz Schéma 06.12).

Z Obr. 7 je patrné, že ačkoliv se počet bezbariérových bytů neustále zvyšuje (podle BO MMB v roce 2019 bylo 82 bezbariérových bytů), stále tvoří pouze 8 % z celkového počtu bytů v domovech s pečovatelskou službou. Jedná se o mírný nárůst, v roce 2015 bylo v Brně 7% bezbariérových bytů.

Nově byla v roce 2016 dokončená bytová jednotka na ulici Zámečnická 2, další čtyři bytové jednotky byly dokončeny v roce 2019. Dalším záměrem je byt pro seniory na Moravském nám., který má být dokončen v roce 2020.

Domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem – Dle údajů Odboru sociální péče MMB ve městě Brně funguje v roce 2019 celkem 23 center pro osoby se sníženou soběstačností, které vyžadují pravidelnou péči. Jedná se o domovy pro seniory (dle § 49 zákona o sociálních službách) a domovy se zvláštním režimem (dle § 50), poskytující specifickou péči osobám se sníženou soběstačností, i z jiného důvodu, než je vysoký věk (např. chronické duševní onemocnění, závislost na návykových látkách). Některé domovy pro seniory poskytují obě tyto služby.

Celková kapacita těchto zařízení je 2343 lůžek. Oproti roku 2016 došlo k mírnému nárůstu celkové kapacity o 45 lůžek. Je to především navýšením počtu lůžek v domech se zvláštním režimem (oproti roku 2016 došlo k nárůstu v domovech se zvláštním režimem o 127 lůžek – nejedná se však primárně o nově vzniklá lůžka, velká část z nich byla původně vedena jako klasická lůžka v domově pro seniory).

Počet domovů pro seniory se během let nezměnil, ale v souvislosti se stárnutím obyvatelstva lze předpokládat, že do budoucna bude nutné kapacitu těchto zařízení zvyšovat, a to buď dostavbami stávajících zařízení, či stavbou nových zařízení.

Počet obyvatel ve věku 65 a více roků bude v Brně narůstat. Kromě nárůstu požadavků na bydlení v domovech pro seniory lze v souvislosti s tímto vývojem jistě očekávat i zvýšenou poptávku po domech s pečovatelskou službou (DPS) a dalších typech sociálních služeb (pečovatelská služba, denní a týdenní stacionáře, asistenční služba apod.).

Důležitým záměrem je stavba Sociálně zdravotního komplexu Červený kopec. Ten by měl být dokončený v roce 2022. Vzniknout by měla pobytová zařízení sociální péče, která svých charakterem umožní poskytovat služby na úrovni léčebny dlouhodobě nemocných. Zařízení má také sloužit lidem například po cévních mozkových příhodách, trpících Parkinsonovou či Alzheimerovou chorobou atd. Vzniknout by mělo 200 nových lůžek.

Dalším důležitým záměrem je dostavba lokality Sadová-Kociánka. V lokalitě se již nyní nachází domov pro seniory. Dostavba je rozdělena do čtyř částí. V první a čtvrté části by měl vzniknout bytový dům (alternativně dům s pečovatelskou službou) o kapacitě 48 pokojů, dům se zvláštním režimem o kapacitě 12 lůžek a domov pro seniory I. o kapacitě 160 lůžek. V druhé části má dojít k dostavbě stávajícího domova pro seniory II., který se tak rozšíří o 180 lůžek, a dále má být postaven hospic o kapacitě 10 lůžek. Ve třetí fázi má být, kromě jiných polyfunkčních objektů, postaven hospic pro dospělé o kapacitě 10 lůžek a dům s pečovatelskou službou s 24 pokoji.

Posledním záměrem je rozšíření domova pro seniory v Tuřanech, který se má rozšířit o 56 lůžek. Plánovaný odhad na dokončení rozšíření je rok 2026.

Chráněné bydlení – Chráněné bydlení je alternativou k pobytu v ústavním zařízení. Tato pobytová služba se poskytuje lidem se sníženou soběstačností, a to buď z důvodů zdravotního postižení, chronického či duševního onemocnění. Většinou je poskytováno jako bydlení skupiny osob v bytě, který se nachází v běžné zástavbě. Bydlí zde jeden a více klientů, kteří si vzájemně pomáhají a jsou neustále v kontaktu s pracovníky sociálních služeb.

V Brně zajišťují chráněné bydlení především Společnost Podané ruce, o.p.s. a Práh jižní Morava, pod které spadá jedenáct z patnácti chráněných bydlení (viz Schéma 06.13).

Domovy pro osoby se zdravotním postižením – Domovy pro osoby se zdravotním postižením jsou službou, která vychází ze zákona o sociálních službách. Ta je poskytována osobám, které mají sníženou soběstačnost (z důvodu zdravotního postižení, mentálního i fyzického), jedná se o dlouhodobou péči, zpravidla trvalou. Služba se poskytuje s cílem zlepšení sociálního postavení těchto lidí ve společnosti a ke zkvalitnění jejich života.

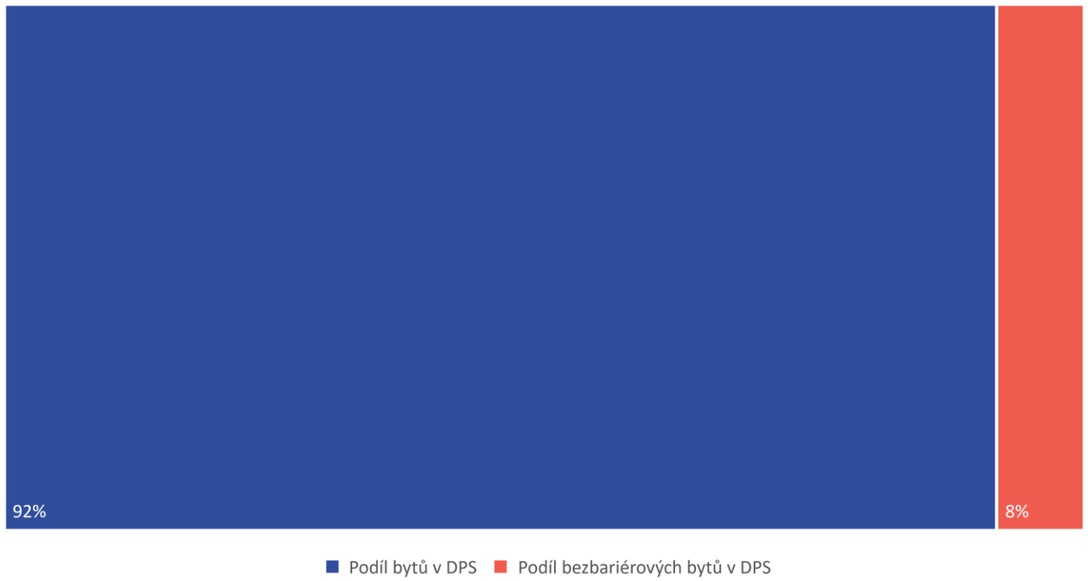

Obr. 7 Podíly bytů a bezbariérových bytů v DPS

Zdroj: BO MMB, 2020

Schéma 06.12 Domovy pro seniory a domovy s pečovatelskou službou

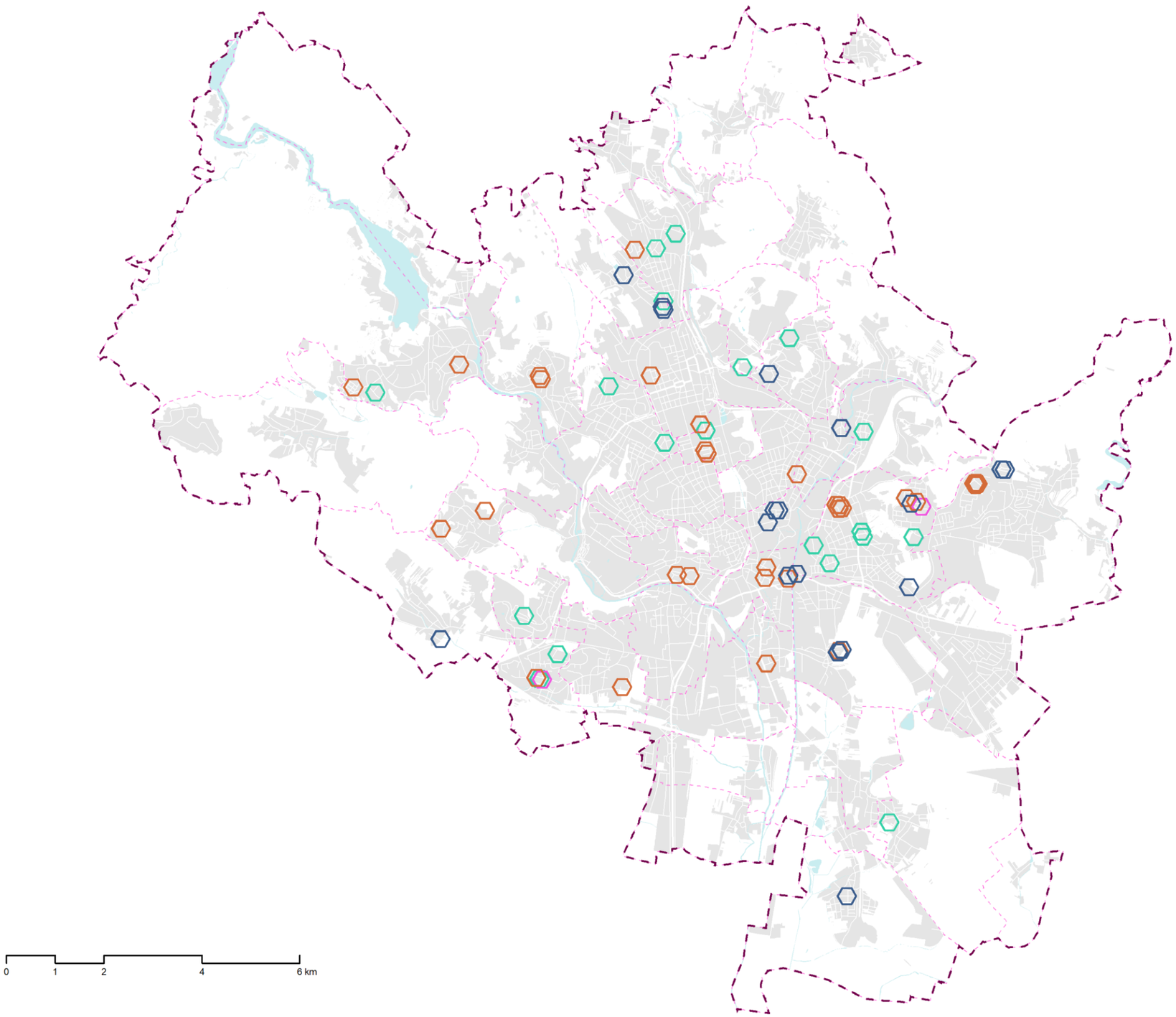

Zařízení sociální péče

- Domov pro seniory
- Domy zvláštního určení
- Domov s pečovatelskou službou
- Bezbariérové byty
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: OSP MMB, MPSV ČR

Schéma 06.13 Stacionáře, chráněná bydlení a domovy pro osoby se zdravotním postižením

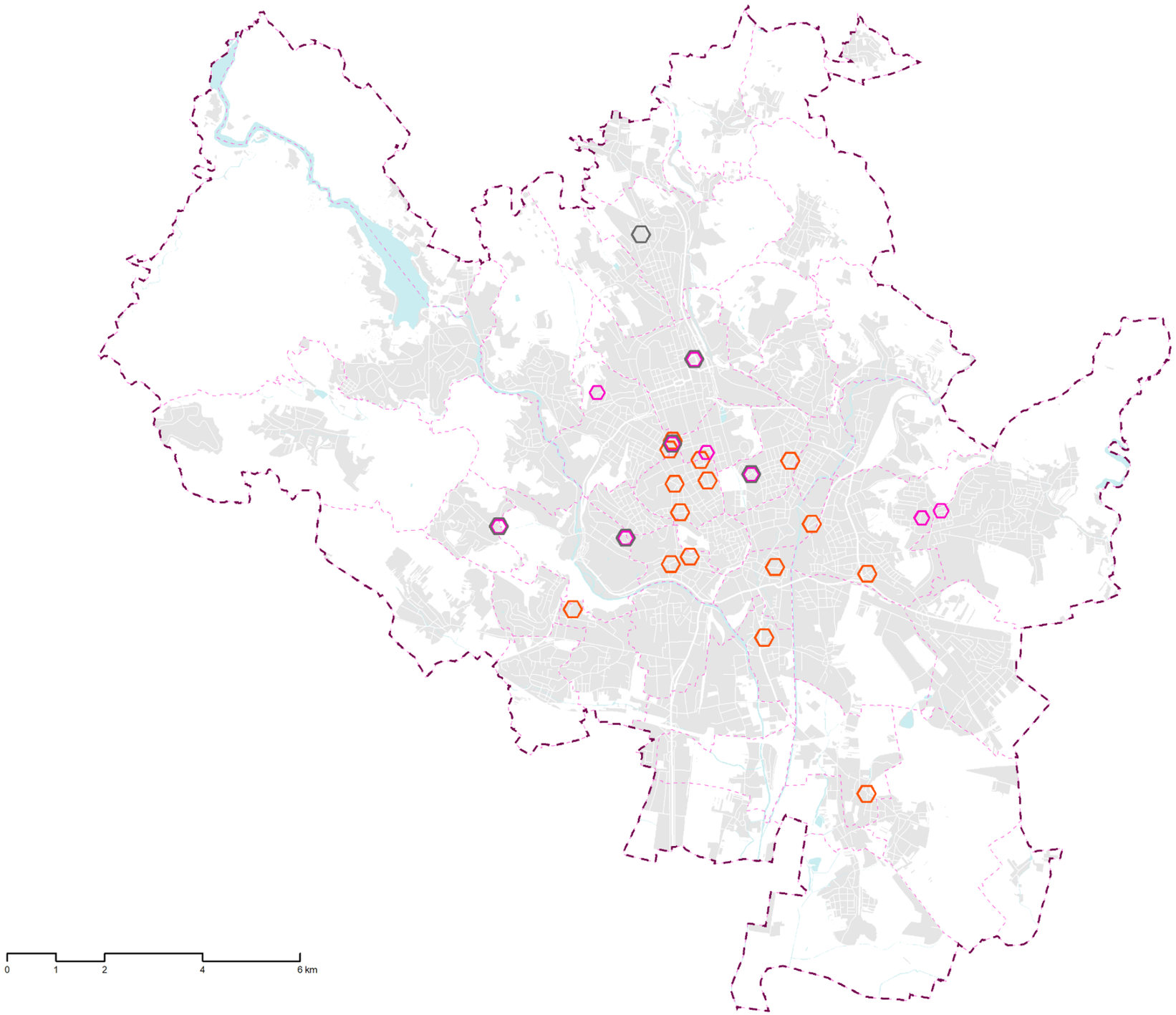

Zařízení sociální péče

- Chráněnné bydlení
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením
- Stacionář
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: OSP MMB, MPSV ČR

Schéma 06.14 Azylové domy a noclehárny

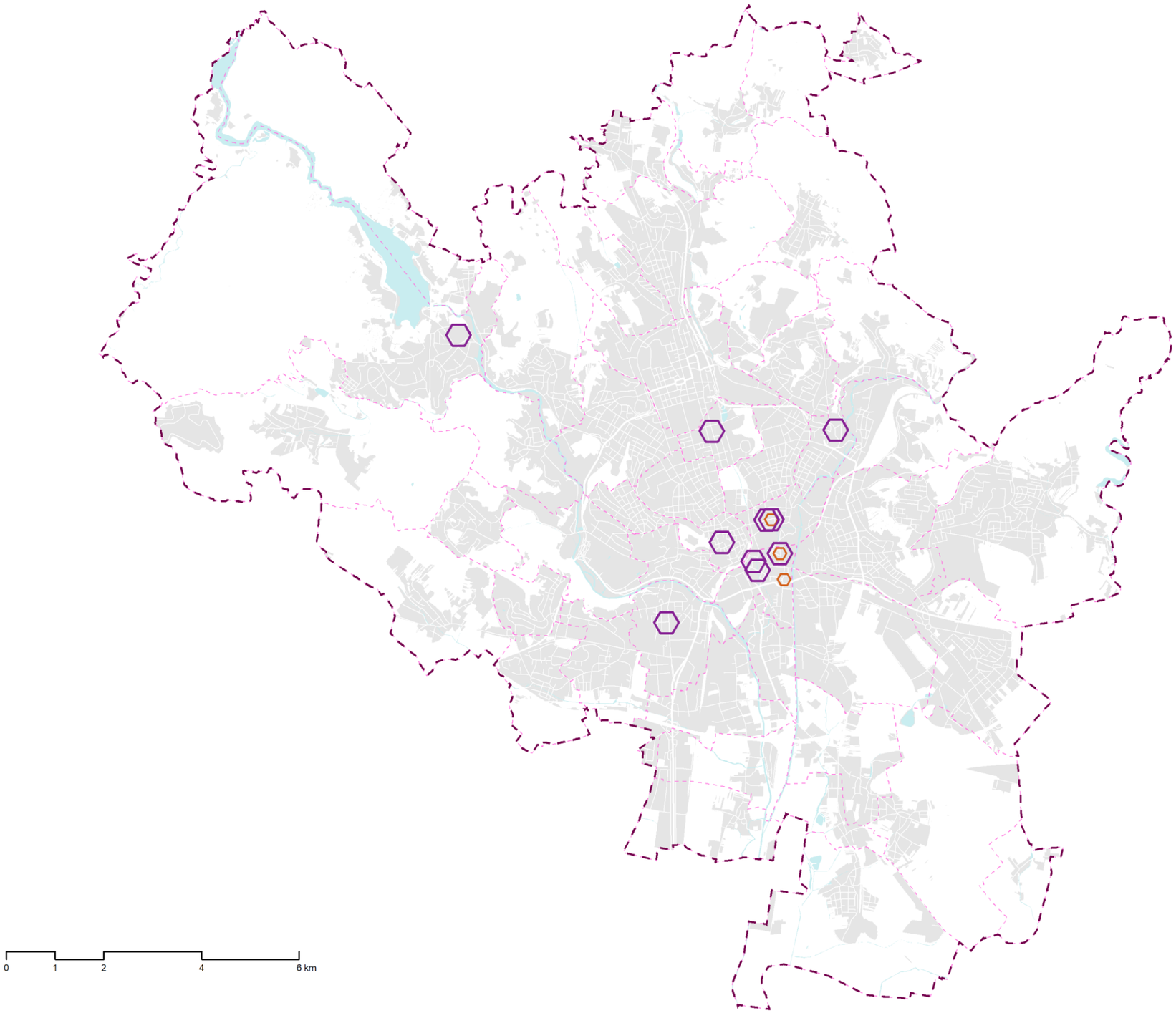

Typ sociálního zařízení

- Azylový dům
- Noclehárna
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: OSP MMB, MPSV ČR

Ve městě Brně (viz Schéma 06.13) poskytuje služby pro osoby se zdravotním postižením především Centrum sociálních služeb, příspěvková organizace. Největším centrem, které má přesah i mimo hranice Jihomoravského kraje, je potom Centrum Kociánka spadající pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Centrum Kociánka by se mělo v budoucnu významně rozšířit. V centru jsou sdružovány služby jako domov pro osoby se zdravotním postižením, denní a týdenní stacionáře, chráněné bydlení a odlehčovací služba.

Oproti roku 2015 došlo k nárůstu počtu domovů pro osoby se zdravotním postižením z původních 5 zařízení na 6. Zvedla se tedy i kapacita těchto domovů, a to o 10 míst.

Stacionáře – Denní stacionáře poskytují ambulantní služby, jsou určeny především pro osoby s mentálním postižením, o které je během dne postaráno. Klient se poté odpoledne vrací zpět domů.

Týdenní stacionář je pobytová služba, která poskytuje soustavnou péči osobám se sníženou soběstačností. O tuto osobu je postaráno během pracovního týdne, na víkend se vrací ke své rodině.

V Brně se nachází denní i týdenní stacionáře jak pro seniory, tak také pro osoby se zdravotním postižením, které se v Brně objevují častěji (viz Schéma 06.13).

Služby sociální prevence

Cílem služby sociální prevence je přispívat k zamezování sociálního vyloučení osob nacházejících se v krizové situaci. Jsou zaměřeny na předcházení nebo řešení nepříznivých životních situací, které vedou k sociálnímu vyloučení. Uživateli těchto služeb je velmi široký okruh lidí, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci vlivem různých důvodů, například v důsledku krizové sociální situace, životních návyků a způsobu života, který vede ke konfliktu se společností, dále důsledkem sociálních dopadů, které má život v sociálně znevýhodňujícím prostředí, ale často také vlivem jiné osoby, která ohrozila nebo ohrožuje trestnou činností daného člověka.

Zákon o sociálních službách rozlišuje 18 druhů služeb sociální prevence. Z těchto služeb jsou bezplatně poskytovány tyto služby:

- raná péče,
- telefonická krizová pomoc,
- tlumočnické služby,
- krizová pomoc,
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi,
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením,
- terénní programy,
- a sociální služby v kontaktních centrech, nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a v intervenčních centrech.

Další služby sociální prevence je možné užívat bezplatně, s výjimkou platby za stravu, popřípadě za ubytování a stravu. Tyto poplatky si klient hradí sám. Jedná se o tyto služby:

- azylové domy (úhrada za ubytování a stravu nebo pomoc při jejím zajištění),
- domy na půl cesty (úhrada za ubytování a stravu nebo pomoc při jejím zajištění),
- terapeutické komunity (úhrada za ubytování a stravu nebo pomoc při jejím zajištění),
- služby následné péče (úhrada za ubytování a stravu nebo pomoc při jejím zajištění),
- nízkoprahová denní centra (úhrada za stravu nebo pomoc při jejím zajištění),
- sociálně terapeutické dílny (úhrada za stravu nebo pomoc při jejím zajištění),
- sociální rehabilitace (úhrada za ubytování a stravu nebo pomoc při jejím zajištění).

Posledním typem služby jsou noclehárny, které je možné využívat za poplatek.

Klíčovým aspektem pro osoby, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, je především dostupnost bydlení. Jednak možnost samostatného bydlení, tzn. například nižší nájemné, ale také sociální služby ve smyslu dostupnosti azylových domů, pobytových služeb, chráněného bydlení, ale také potřeba startovacích bytů atd. Důležitou součástí je také rozvoj poradenství, které předchází sociálnímu vyloučení nebo pomáhá lidem se začleňováním zpět do společnosti. Jak již bylo zmíněno v kapitole 03 Město, populace v Brně stárne, a to se týká například i lidí bez domova, podíl těchto lidí nad 60 let neustále stoupá a s tím i potřeba zajistit těmto lidem nezbytnou péči a pomoc.

V Základní síti města Brna pro rok 2020 je zařazeno celkem 71 služeb sociální prevence. Z toho 60 služeb je poskytováno nestátními neziskovými organizace, 9 příspěvkovými organizacemi města Brna a 2 městem Brnem. Služby sociální prevence jsou poskytovány ve 40 případech ambulantní formou, 20 služeb je terénních a 11 služeb je poskytováno pobytovou formou.

Město Brno v dokumentu Komunitní plán sociáních služeb města Brna pro období 2020–2022 určuje potřeby sociálních služeb a také shrnuje, čeho je třeba dosáhnout do konce roku 2022 v oblasti sociálních služeb. Hlavním cílem je, aby byla sociální péče zaměřena rovnoměrně mezi všechny potřebné – tj. seniory, lidi bez domova, lidi s jakýmkoliv postižením či onemocněním, rodiny s dětmi atd.

Do prioritních oblastí rozvoje sociální prevence patří zřízení poradny Socio Info Point (komplexní poradenství zahrnující Kontaktní místo pro bydlení), zvyšování kapacit bydlení pro lidi se sociálními problémy, které je jinak velmi obtížné umístit do běžného pobytového zařízení. S tím také souvisí rozvoj dostupného bydlení (například i pro mladé rodiny s dětmi) díky projektu Pilotní testování koncepce sociálního bydlení. Město Brno také vybudovalo čtyři byty pro krátkodobé krizové ubytování (pro ubytování v krizových případech, zahrnující domácí násilí, havarijní situace, atd.).

Azylové domy – Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám, které se ocitly v nepříznivé životní situaci, spojené se ztrátou bydlení. Cílovou skupinou jsou matky a rodiny s dětmi, senioři, ale i oběti násilí či živelných pohrom, lidé s duševní či mentální poruchou nebo lidé se závislostí na alkoholu či drogách. Každý azylový dům je však jen pro určitý okruh těchto osob.

Azylové domy mají různou právní formu. Poskytují služby dle § 57 zákona o sociálních službách a § 22, odst. 1 prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb. k tomuto zákonu. Jedná se o poskytnutí stravy, ubytování (zpravidla nepřevyšující 1 rok), pomoc při uplatňování práv a obstarávání osobních záležitostí.

V roce 2019 funguje v Brně 11 azylových domů (viz Schéma 06.14) s celkovou kapacitou 470 lůžek. Jedná se o azylové domy jak pro matky s dětmi, pro samotné děti a mládež, tak i pro oběti např. domácího násilí.

V roce 2019 byl zrušen specializovaný azylový dům – Helena, který byl především určen pro bezdětné a oběti domácího násilí. Částečně byl nahrazen Poradnou pro oběti domácího násilí, kterou zaštiťuje stejná organizace – Magdalenium.

Noclehárny – Noclehárny nabízejí ambulantní služby lidem bez přístřeší. Jsou využívány ve vlastním zájmu osob, které zde tráví noc.

Ve městě Brně se nacházejí tři noclehárny, které zajišťuje Centrum sociálních služeb, příspěvková organizace a dále Diecézní charita Brno. Celková kapacita je 120 míst, což je oproti roku 2015 pokles o tři místa (počet nocleháren zůstává stejný).

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – Nízkoprahové zařízení je sociální služba, která vychází ze zákona o sociálních službách. Takové zařízení definuje snadná dostupnost a zpravidla i bezplatná pomoc pro klienty.

Služba funguje především jako prevence rizikového chování, aby mezi dětmi a mládeží nedocházelo k sociálnímu vyloučení, šikaně. Služby jsou poskytované ambulantně nebo jako terénní služby s cílem zlepšení kvality života a předchází rizik, která jsou spojena s rizikovým způsobem vedení života dětí a mládeže.

V Brně je registrováno 13 nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

06.01.05 Kultura

Celoměstská úroveň

Z hlediska rozsahu kulturní vybavenosti se město Brno řadí hned za hlavní město Prahu. Podobně jako v případě zdravotnických služeb či školství se v Brně nachází několik kulturních institucí nadregionální působnosti. Zařízení nabízejí pestrý kulturní život a rozmanitou možnost aktivit nejen obyvatelům města Brna, ale také lidem z širšího okolí. Současně se stálou kulturní scénou ve městě probíhají pravidelné sezónní aktivity a projekty spjaté s kulturou. Mezi ty nejvýznamnější se řadí Festival dokumentárních filmů „Jeden svět", Brněnská muzejní noc, Noc kostelů, ohňostroje Ignis Brunensis, nejstarší přehlídka grafického designu Bienále Brno, Brněnské Shakespearovské dny, Mezinárodní veletrhy pořádané v areálu BVV.

Kulturní život se v Brně odehrává zejména v zařízeních, která jsou provozovaná na veřejné či komerční bázi. Nejvýrazněji se mezi nimi profilují muzea, galerie, veřejné knihovny, divadla, koncertní sály, kina a multikina, příp. přírodní amfiteátry. Do tohoto bloku občanské vybavenosti náleží i sakrální stavby – kostely, kláštery, spolky a duchovní centra – které slouží obyvatelům města. Kulturní zařízení se nachází zejména v centru města Brna, v okrajových lokalitách jejich koncentrace v ploše klesá (viz Schéma 06.15).

Divadla, kina, koncertní sál

Město Brno má v oblasti divadel a galerií jednoznačně dominantní postavení v rámci Jihomoravského kraje. Většina z nich se nachází v centrální oblasti města, což podtrhuje kulturní význam městského jádra.

V kategorii stálých kin je zjevná převaha typu multikino, který na sebe vztáhl zásadní podíl v rozsahu projekcí a v návštěvnosti. Dnes je tato vybavenost zastoupena provozovnou multikina ve Špalíčku s lokalizací přímo v centru Brna, a provozovnou multikina v sousedním městě Modřice s dobrou dopravní dostupností z města Brna, která je proto intenzivně využívána i obyvateli města Brna (oboje Palace Cinemas). Stalo se tak na úkor dnes neexistujících původních kin, jež byla rovnoměrně rozprostřena v rámci města v jednotlivých městských částech. Funkční zůstaly pouze 3 původní kina – Art, Lucerna (na území MČ Brno-Žabovřesky) a univerzitní kino Scala, provozované Masarykovou univerzitou (Brno-střed). Všechny mají dobrou dostupnost hromadnou dopravou pro obyvatele z celého města.

Statutární město Brno je zřizovatelem 4 profesionálních divadel (Janáčkovo divadlo, Městské divadlo Brno, Mahenovo divadlo a Divadlo Reduta), která fungují v několika divadelních budovách. Představují svojí kapacitou a počtem inscenací zásadní zastoupení v rámci divadelní produkce Brna, ale i Jihomoravského kraje.

Město je také zřizovatelem Filharmonie Brno, která sídlí v Besedním domě. Slouží jako koncertní síň, ovšem v současném stavu již nevyhovuje jak z prostorových, tak kapacitních hledisek.

Ve městě působí další profesionální divadla se stálou scénou, nejsou však zřizována městem: Divadlo Polárka, Divadlo Bolka Polívky, Buranteatr, Divadlo Feste a další. Pod JAMU patří dvě studentské divadelní scény: činoherní Studio Marta a hudebně-dramatická laboratoř Divadlo na Orlí. Bezbariérové divadlo Barka slouží širokému spektru amatérských souborů. V přípravě je přístavba divadla o novou budovu se zkušebnami a zázemím divadla.

Z hlediska dalšího významného rozvoje kultury ve městě Brně je dlouhodobě připravována výstavba koncertního sálu Brněnské

filharmonie – Janáčkovo kulturní centrum, v historickém jádru města na ulici Veselá. Od roku 2015 probíhá realizace I. etapy podzemních garáží, dokončení II. etapy (nadzemní části stavby) bylo plánováno dle aktualizovaného investičního záměru do roku 2020 (ke konci roku 2020 se s II. etapou nezačalo).

Galerie a výstavnictví

Galerijní činnosti a výstavnictví se věnují ve městě 2 významné instituce – Dům umění města Brna a Moravská galerie v Brně.

Dům umění města Brna nabízí návštěvníkům expozice v Domě umění na Malinovského náměstí a v Domě pánů z Kunštátu na ulici Dominikánská.

Moravská galerie v Brně pod sebou zahrnuje Uměleckoprůmyslové muzeum a Pražákův palác na ulici Husova, dále Místodržitelský palác na Moravském náměstí a také Jurkovičovu vilu v MČ Brno-Žabovřesky.

Nejvýznamnějším soukromým výstavním prostorem je Fait Gallery, která sídlí od loku 2016 v zrekonstruované historické slévárně „Vaňkovka". V objektu dříve sídlila Richard Adam Gallery.

Muzea

Ve městě Brně se nachází celá řada muzeí, která nabízejí tematické expozice ze všech společensko-vědních oblastí.

Muzeum města Brna provozuje svoji činnost v následujících objektech: na hradě Špilberku, v Měnínské bráně (Muzeum hraček) a v objektu celosvětového významu – vile Tugendhat. Tato posledně jmenovaná stavba byla v roce 2001 zapsána na seznam světového dědictví UNESCO a je dokladem moderní funkcionalistické architektury z 30. let 20. století. Po svém otevření na jaře roku 2012, kdy zde byla dokončena rozsáhlá rekonstrukce, se objekt stal v regionálním kontextu nejvyhledávanějším památkovým objektem mezi návštěvníky z ČR i ze zahraničí. Status vily Tugendhat bude do budoucna garantovat neutuchající zájem o tuto památku vzhledem k limitovanému počtu staveb zařazených na seznam UNESCO v celosvětovém kontextu.

Moravské zemské muzeum je druhá nejrozsáhlejší a nejstarší muzejní instituce v Česku a zároveň největší a nejstarší muzeum na Moravě. Založeno bylo v roce 1817. Expozice jsou věnovány oborům z přírodních a společenských věd. Sídlí v objektech Dietrichsteinského paláce a Biskupského dvora na Zelném trhu. Pod Moravské zemské muzeum patří také Palác šlechtičen na ulici Kobližná, Památník Leoše Janáčka (expozice Život a dílo Leoše Janáčka je umístěna v zahradním domku na nároží ulic Kounicova a Smetanova, kde žil a učil hudbě), Pavilon Anthropos s pravěkou expozicí v Pisárkách a Dům Jiřího Gruši na Hudcově ulici.

Odkazu významného genetika Johana Gregora Mendela je zasvěceno Mendelovo muzeum v areálu augustiniánského opatství na Starém Brně (spadá pod Masarykovu univerzitu).

Památkově obnovená vila Löw-Beer je nejmladší pobočkou Muzea Brněnska. Je zde umístěna expozice Svět brněnské buržoazie mezi Löw-Beer a Tugendhat. Expozici doplňují krátkodobé výstavy v galerii Celnice. Také se zde pořádají komentované prohlídky vily.

Technické zajímavosti a vynálezy jsou doménou Technického muzea v Brně – Králově Poli. K tomuto muzeu náleží i expozice historických vozidel městské hromadné dopravy v Brně-Líšni na ulici Holzova.

Ze Schématu 06.15 vyplývá, že plošné rozložení muzeí, galerií a divadel je výrazně deficitní v jižní části města. V rámci rovnoměrného rozvoje by měl být kladen zřetel na doplnění kulturní občanské vybavenosti i v této lokalitě, která by se vyhlídkově měla stát oblastí s vyšší koncentrací obyvatel.

Veřejné knihovny

Ve městě Brně se nachází dvě nejvýznamnější instituce veřejných knihoven. Moravská zemská knihovna (MZK) na Kounicově ulici a Knihovna Jiřího Mahena (KJM) s dalšími 31 pobočkami v jednotlivých městských částech. Pobočky svým rozmístěním na území města představují nejsnáze dostupnou „kulturní" veřejnou vybavenost pro obyvatele dílčích MČ. Přestože z finančních důvodů došlo v roce 2012 k uzavření několika poboček KJM, jejich síť na území města Brna je i nadále rovnoměrná, tj. optimální v rámci dané prostorové struktury – patrné je ze Schématu 06.15. Knihovny jsou významné i s ohledem na možnost využití internetu, jež se zde nabízí občanům.

Dílčí záležitostí jsou knihovny jednotlivých fakult vysokých škol (knihovny speciálně zaměřené), z nichž některé umožňují i přístup veřejnosti. Jelikož jde o záležitost spadající v rámci veřejné vybavenosti pod školství, není ve Schématu 06.15 zahrnuta jejich lokace. Informace pouze nastiňuje propojení vysokého školství s další oblastí veřejné vybavenosti, byť nabízená služba představuje pouze marginální podíl ve sledované oblasti – veřejné knihovny.

Kostely, modlitebny a duchovní centra

Stavby kostelů byly historicky kulturními dominantami velkých sídel i malých obcí, a to stavbami s vysokým společenským významem. Převážná většina významných staveb kostelů na území města Brna se podílí jako výškové dominanty na obraze města. Četné zastoupení kostelů nacházíme logicky v historickém centru města, které odpovídá rozloze původního sídla města uvnitř městských hradeb. Původní samostatné obce, které se později staly součástí města Brna, také měly na svém území umístěny sakrální stavby. Proto je dnes rozmístění staveb v rámci území města vyvážené, s jednoznačnou převahou v hustotě rozmístění u městského jádra.

06.01.06 Veřejná správa

Město Brno jakožto druhé největší město České republiky a zároveň hlavní město Jihomoravského kraje je sídlem řady důležitých institucí, včetně institucí justičních s celorepublikovým významem.

Instituce veřejné správy mají tradičně svá sídla především v centrální části města (případně v širším centru), kde disponují dobrou dopravní dostupností VHD, prestižní adresou (často se sídlem v historických budovách) a vzájemnou synergií v blízkosti institucí podobného oboru. Kromě umístění v centrální části a rovnoměrného rozmístění městských úřadů, jsou sídla veřejné správy alokována zejména v severozápadním segmentu města (viz Schéma 06.16).

Instituce na celorepublikové úrovni se nachází v centru města a jeho širším okolí, jedná se například o Kancelář veřejného ochránce práv, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Úřad pro mezinárodní ochranu dětí nebo Ústav územního rozvoje. Justiční činnost se soustřeďuje do severní části centra města, kde se nachází Ústavní soud, Nejvyšší správní soud, Nejvyšší státní zastupitelství a pobočka Vrchního státního zastupitelství Olomouc. V širším centru se potom nachází Nejvyšší soud na ulici Burešova.

Ve vnějším prstenci města sídlí 4 státní instituce: ve vilové čtvrti v Pisárkách jsou to Státní zemědělská a potravinářská inspekce a Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský. V Žabovřeskách je to Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB), který chrání veškeré informace v oblasti informačních a komunikačních systémů, a v Králově Poli sídlí pobočka zpravodajské instituce českého státu – Bezpečnostní informační služba.

Krajský význam města Brna představují instituce v centrální části, jako jsou Krajský úřad Jihomoravského kraje, Katastrální úřad pro Jihomoravský kraj, Finanční úřad pro Jihomoravský kraj, územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu či Krajská správa Českého statistického úřadu. V širším centru jsou situovány hned dvě ze tří brněnských pracovišť Krajské hygienické stanice Jihomoravského kraje, dále Krajské ředitelství policie JMK a Katastrální pracoviště Brno-venkov, které spadá pod Katastrální úřad pro JMK. Soudnictví je na krajské úrovni zastoupeno Krajským soudem a Krajským státním zastupitelstvím, které jsou umístěny v jádru města.

Lokace krajských institucí ve vnějším prstenci města je četnější, něž u institucí republikových, některé jsou dokonce součástí různých administrativních celků či areálů. Nachází se zde krajská pobočka Úřadu práce ČR, jež je součástí administrativního komplexu veřejné správy při ulici Heršpická, dále Moravský zemský archiv umístěný při výpadovce na dálnici D1 a sousedící s bohunickým kampusem, Krajské vojenské velitelství sídlící v areálu Univerzity obrany, třetí pracoviště Krajské hygienické stanice, Krajská veterinární správa pro JMK při ulici Hradecká nebo krajské ředitelství Hasičského záchranného sboru JMK.

Instituce městského významu jsou situovány především v centru a širším centru města. Jedná se o několik pracovišť Magistrátu města Brna, několik územních pracovišť Finančního úřadu pro Brno i Brno-venkov nebo Městskou správu sociálního zabezpečení. Soudní instituce na městské úrovni se v centrální části nenacházejí, jsou umístěny ve vnějším prstenci města v tzv. justičním areálu při ulici Heršpická. Sídlo zde má Městský soud, Městské státní zastupitelství, Okresní soud a Okresní státní zastupitelství.

Vnější prstenec města zahrnuje další pracoviště Magistrátu města Brna, včetně městského archivu v Černovicích, a dvě brněnská územní pracoviště Finančního úřadu.

Po celém městě jsou rovnoměrně rozmístěny městské úřady příslušící jednotlivým městským částem, některé mají dokonce i více poboček (například městská část Brno-střed), a jejich umístění někdy tvoří subcentrum obce (především v bývalých vesnicích připojených k Brnu).

Schéma 06.15 Kulturní zařízení

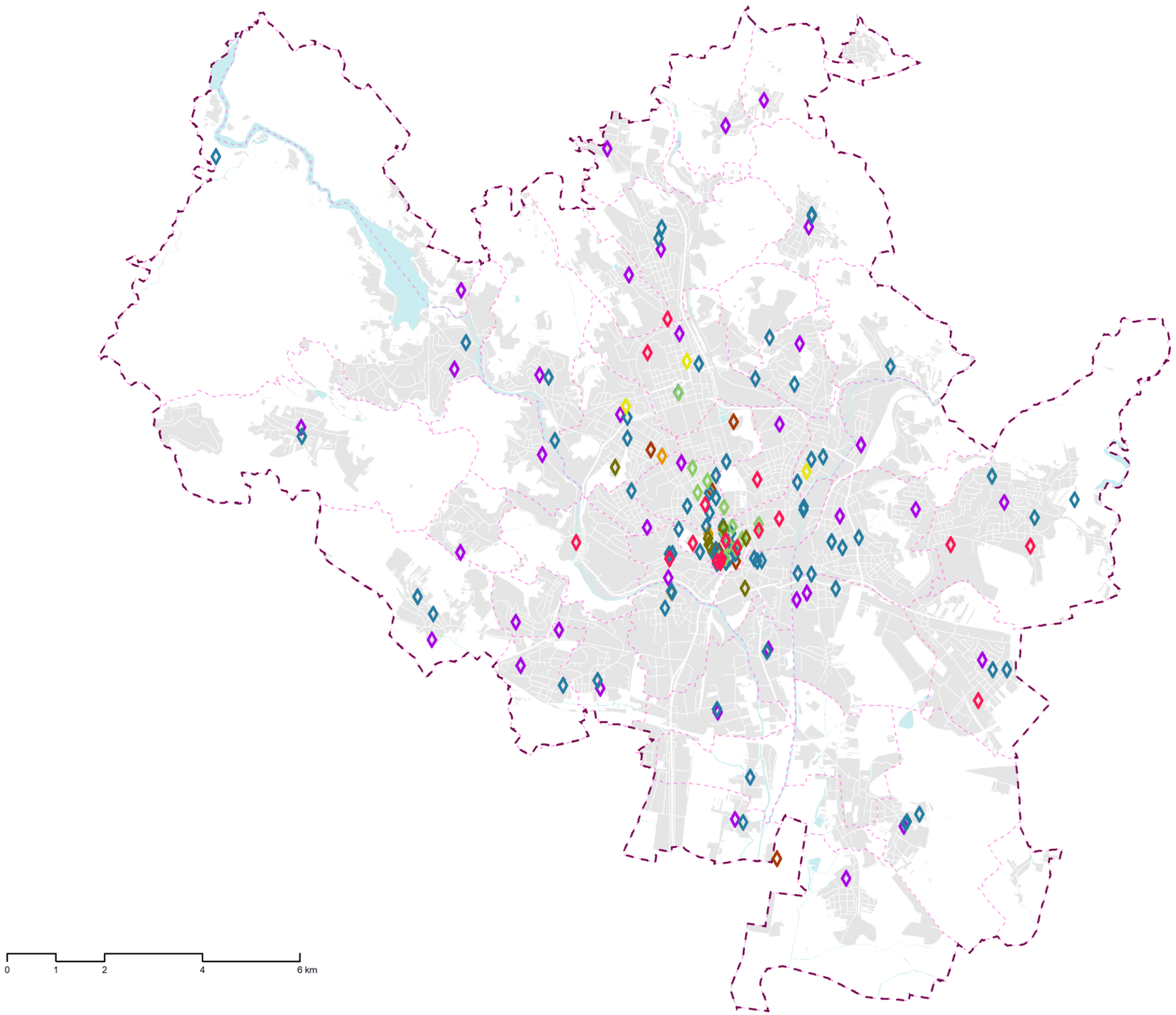

Kulturní zařízení

- Církevní stavby
- Divadlo
- Galerie
- Kino
- Knihovna
- Koncertní sál
- Kulturní centrum
- Muzeum
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM

Schéma 06.16 Veřejná správa

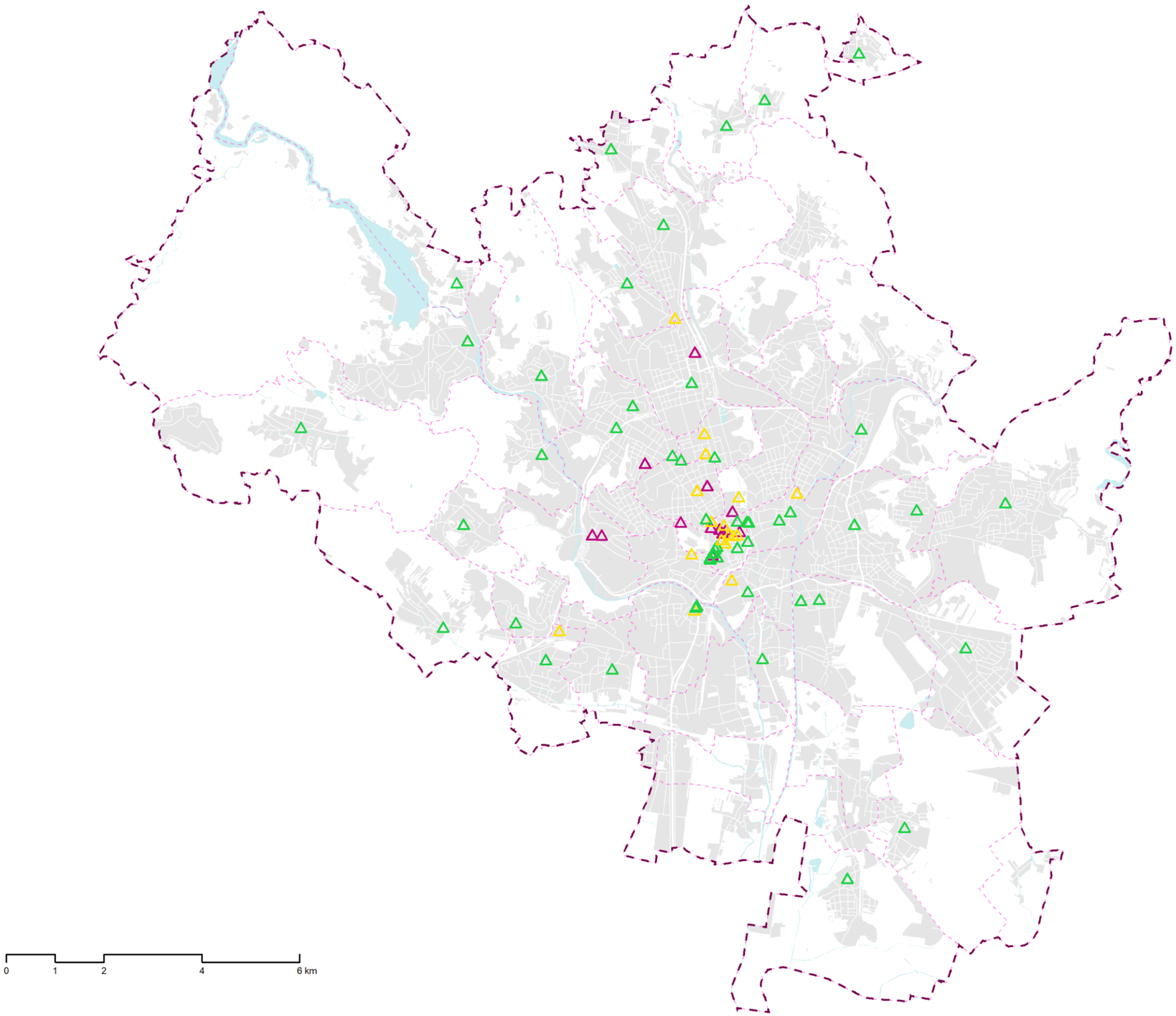

Instituce veřejné správy

- Republiková instituce
- Krajská instituce
- Městská instituce
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM

06.01.07 Bezpečnost a ochrana obyvatel

Jednou ze základních povinností státu je zabezpečit bezpečnost a ochranu obyvatelstva. Fungování záchranného systému je definováno jednotlivými zákony, které stanovují rozložení těchto specifických služeb v území. Služby nejsou přímo vázány na počet obyvatel, ale váží se na jiné parametry, např. trestná činnost. Mezi složky integrovaného záchranného systému patří hasiči, policie a zdravotní záchranná služba. Dále se na bezpečnosti a ochraně obyvatelstva podílí armáda a vězeňství.

Kriminalita, nehodovost a vězeňství

Kriminalita je ve velkých městech obecně vyšší než ve zbývající části republiky. Brno netvoří výjimku a v rámci České republiky obsazuje nejvyšší příčky. Kriminalita v městském prostředí je obecně vyšší z důvodu anonymity a větších příležitostí k páchání trestných činů, tedy vyšší koncentraci obchodů, turistů, movitých osob nebo organizovaného zločinu. I přes vysoké hodnoty kriminality lze říci, že město Brno patří mezi velmi bezpečná města v porovnání se statistikami jiných zahraničních měst.

Na území města Brna lze sledovat sestupný trend ve vývoji kriminality a trestných činů, kdy v roce 2009 bylo evidováno 16 042 trestných činů, z čehož obecná kriminalita tvořila více než 77 %. V roce 2018 bylo evidováno 10 820 trestných činů, tedy pokles o třetinu. Obecná kriminalita se po celou dobu sledování drží mezi hodnotami 76 % až 83 %.

Jedním z důležitých kroků pro snižování kriminality je prevence kriminality. Prevence kriminality nenáleží pouze policii, ale v současné době se jedná především o souhrn aktivit, které vyvíjí státní, veřejnoprávní i soukromé subjekty. Prevence je zaměřena jak na osobu potencionálního pachatele kriminální činnosti, tak i na potenciální oběti. Základním cílem prevence je využívat nerepresivní prostředky, tedy snažit se snížit zájem pachatelů o trestnou činnost. Prevence se dělí na tři oblasti:

- Sociální prevence – proces, ve kterém je potencionální pachatel vystaven nepříznivým společenským a ekonomickým podmínkám. V této oblasti jsou městem podporovány programy zaměřené na rizikové skupiny.
- Situační prevence předpokládá určitá místa, určité okolnosti a určitý čas, kde se určité druhy kriminality vyskytují. Preventivními opatřeními může být například realizace kamerového systému.
- Prevence a pomoc obětem trestných činů se zakládá na pravidlech bezpečného chování jedince.

Od roku 1956 se v Brně nachází **Vazební věznice Brno** a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno na ul. Jihlavská (MČ Brno-Bohunice) o rozloze 4,4 ha, která zajišťuje výkon vazby obviněných mužů, žen a mladistvých. Vězeňství je vymezeno zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky, zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby a zákonem č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence.

Celková ubytovací kapacita tohoto zařízení činí 678 míst (stav k 10. 11. 2017, 4 m^2/osobu). Z toho je pro výkon vazby určeno 252 míst, pro výkon trestu 391 míst a 35 míst pro chovance zabezpečovací detence. Kromě toho je zde vyčleněna kapacita pro dočasně umístěné odsouzené a od roku 2005 je v provozu oddělení se zesíleným stavebně-technickým zabezpečením pro odsouzené, zařazené do výkonu trestu s ostrahou.

Ve Vězeňské nemocnici Vazební věznice Brno, která je v provozu od roku 1997, je celkem 113 lůžek, z toho je 90 lůžek ve specializovaném pavilonu a 20 lůžek v psychiatrickém pavilonu. Současná naplněnost Vazební věznice Brno se v průměru pohybuje kolem stanovené kapacity.

Nehodovost se ve městě Brně od roku 2010 drží dle statistik ČSÚ mezi 2 250 až 2 750 nehodami za rok. Vysoký nárůst mezi lety 2009 a 2010 je dán změnou legislativy v hlášení dopravních nehod policii ČR. Nejvyšší počet dopravních nehod byl zaznamenán v roce 2017, a to 2 853.

Integrovaný záchranný systém

Základním právním předpisem pro IZS je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb. Zákon o IZS vymezuje jeho existenci, stanoví jeho složky a jejich působnost, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis, působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Základní složkou Integrovaného záchranného systému je **Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje**. Je vymezen zákonem č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Jeho hlavním úkolem je záchrana osob, zvířat a majetku před nastalými mimořádnými událostmi, nejen před požáry, ale také před živelními pohromami, průmyslovými haváriemi, teroristickými útoky nebo dopravními nehodami. Hasičský záchranný sbor se skládá z profesionálních hasičů, podnikových hasičů a dobrovolných hasičů.

Ve správním území města Brna se nachází (viz Schéma 06.17):

- 5 požárních stanic profesionálních hasičů: Lidická, Líšeň, BVV, Přehrada a Starý Lískovec,
- 2 požární stanice podnikových hasičů: HZSp SŽ a HZSp Letiště Brno-Tuřany,
- 19 hasičských zbrojnic jednotek sborů dobrovolných hasičů: Bohunice, Brněnské Ivanovice, Černovice, Holásky, Husovice, Chrlice, Jehnice, Jundrov, Komín, Královo Pole, Obřany, Ořešín, Přízřenice, Slatina, Soběšice, Starý Lískovec, Útěchov, Žebětín a Židenice.

Jednotlivé stanice jsou ve městě situovány tak, aby vhodně pokryly celé správní území města Brna. Stanice ve Starém Lískovci je společná pro dobrovolnou a profesionální jednotku. Dlouhodobými záměry Hasičského záchranného sboru je výstavba nové požární stanice v lokalitě BVV a kompletní rekonstrukce požární stanice Lidická.

V Brně se nacházejí další důležité objekty HZS JMK. Kromě Krajského ředitelství na ulici Zubatého, je ve městě lokalizováno Školní a výcvikové zařízení HZS ČR na ulici Trnkova, jehož hlavním úkolem je zvyšování kvality vzdělávání a výcviku, pružná reakce na požadavky výkonu služby a zvyšování motivace ke vzdělávání. Středisko slouží pro odborný výcvik budoucích hasičů. Na ulici Cihlářská se v areálu požární stanice nachází také Krajské operační a informační středisko.

Zdravotnická záchranná služba Jihomoravského kraje zajišťuje přednemocniční neodkladnou péči. Je vymezena zákonem č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů. Celý systém funguje na principu „rendez-vous", který sestává na setkávání vozidla sanitního vozu a rychlého vozu se záchranářem a lékařem. Obvyklé dojezdové časy se ve městě pohybují mezi 8 až 10 minutami, což splňuje zákonem stanovenou dobu 20 minut. Činnost zajišťuje krajské zdravotnické operační středisko, které se nachází na základně ZZS JMK na ulici Kamenice. V Brně se nachází celkem 4 stanoviště ZZS JMK, a to v Černovicích, na Ponavě, v Bohunicích a stanoviště letecké záchranné služby u brněnského letiště Brno-Tuřany.

Policie České republiky má za úkoly chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Je vymezena zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Městské ředitelství se nachází na ulici Cejl. Město Brno je rozděleno do 8 obvodů: Brno-Bystrc, Brno-Komárov, Brno – Královo Pole, Brno-sever, Brno-střed, Brno-Výstaviště, Brno-Žabovřesky a Brno-Židenice. Dále se v Brně nacházejí oddělení obecné a hospodářské kriminality, hlídkové služby a dopravní inspektorát. Na brněnském letišti sídlí letecká služba. Ve společné budově požární stanice na Přehradě na ulici Hrázní slouží potápěčská jednotka PČR. Krajské ředitelství PČR, včetně kriminální služby, sídlí na ulici Kounicova. Rozlehlý areál sloužící pro výcvik se nachází v nezastavěné oblasti v k.ú. Medlánky a Komín.

Městská policie Brno byla zřízena pro zabezpečování veřejného pořádku a bezpečnosti v rámci působnosti na celém správním území města Brna. Je vymezena zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii. Brno je rovnoměrně rozděleno na 8 revírů s následujícími služebnami pro dané revíry: Střed (ul. Křenová), Bystrc (Nám. 28. dubna), Tábor (ul. Horova), Pole (ul. Medlánecká), Sever (ul. Nováčkova), Východ (ul. Velkopavlovická), Jih (ul. Dornych) a Západ (ul. Labská). Sídlo městské policie se nachází na ulici Štefánikova. Dalšími jednotkami MP Brno je jednotka poříční sídlící na Přehradě a jednotka psovodů sídlící v Brněnských Ivanovicích. V Komíně na ulici Palcary 40 se nachází útulek pro zvířata. Hlavní úkoly řeší MP Brno v oblasti dopravy, pochůzkové činnosti v ulicích, dohlížení na bezpečnost při různých akcích a pořádání preventivní akce. Důraz je kladen na hlídkovou činnost v problémových lokalitách.

Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je vymezena vyhláškou č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

V Brně byl v roce 2019 a 2020 modernizován **jednotný systém varování a vyrozumění**. Systém slouží pro varování obyvatelstva před hrozící nebo vzniklou mimořádnou událostí. Celkem se ve městě nachází 130 pevných sirén, z čehož 78 se nachází v záplavových územích, a většina z nich může vysílat i hlasové informace. Dále systém doplňují mobilní sirény, které obsluhují jednotky dobrovolných hasičů. Z celkového počtu je 82 elektronických sirén, 45 rotačních sirén a 3 rozhlasy. Magistrát města Brna má ve vlastnictví 48 elektronických sirén, jednotlivé úřady městských částí mají ve vlastnictví 22 elektronických sirén a 3 obecní rozhlasy, zbylé sirény má ve vlastnictví HZS.

Stálé úkryty se využívají k ochraně obyvatelstva před účinky zbraní hromadného ničení. Tyto úkryty nelze využít při mimořádných událostech nevojenského charakteru. Úkryty jsou tvořeny trvalými ochrannými prostory v podzemních částech staveb nebo se jedná o stavby samostatně stojící. Většina krytů byla postavena mezi 50. až 80. lety minulého století. Na území města Brna bylo vybudováno celkem 274 stálých úkrytů pro přibližně 50 000 osob. V roce 2020 je v evidenci HZS pouze 40 krytů s kapacitou přibližně 6 700 osob. Ostatní kryty byly z evidence HZS vyřazeny a jsou spravovány vlastníky nemovitostí. V případě potřeby musí vlastník kryty zprovoznit.

Ve správním území města Brna se nachází jedna **zóna havarijního plánování**. Zóna se vymezuje pro území okolo provozovatelů zařazených do skupiny nebezpečných látek B, v němž jsou uplatňovány požadavky havarijního plánování formou vnějšího havarijního plánu. Zóny jsou vyhlašovány Odborem životního prostředí krajského úřadu. Cílem je snížit pravděpodobnost vzniku a omezit pravděpodobné následky závažných havárií na zdraví a životy lidí, hospodářská zvířata a majetek v objektech a zařízeních a v jejich okolí. Vnitřní hranice zóny je vymezena po obvodu areálu provozovatele a vnější hranice zóny havarijního plánování je vymezena dle vyhlášky MV č. 226/2015 Sb., o zásadách pro vymezení zóny havarijního plánování a postupu při jejím vymezení a o náležitostech obsahu vnějšího havarijního plánu a jeho struktuře. V Brně se jedná o areál firmy Linde Gas Brno při ulici Masná.

Ochranu před povodněmi řeší komplexní **systém protipovodňového opatření**, který je popsán v kapitole 02 Krajina, podkapitole Protipovodňová ochrana.

Na území města Brna se vyskytují **území ohrožená zvláštní povodní**, která může být způsobena poruchou či havárií vodního díla Vír a Brno na řece Svratce. Území jsou popsána v kapitole 02 Krajina.

Armáda

Vývoj Armády ČR od roku 1993, kdy vznikla samostatní Česká republika, je velmi dynamický. Armáda se postupně profesionalizovala, což vedlo ke snižování počtu vojáků, kdy v roce 1993 byl stav celého resortu MO a vojáků základní služby cca 130 000, v roce 2008 byl stav včetně aktivních záloh cca 36 000 a v roce 2019 byl stav včetně aktivních záloh cca 37 000, z čehož je 25 899 vojáků z povolání. Významný rozdíl ve vývoji počtu resortu MO tvoří ukončení vojenské základní služby v roce 2004 a vznik aktivních záloh v roce 2005. Cílem je dle Koncepce výstavby Armády České republiky 2030 (zpracované v roce 2019) zvýšit stav vojáků z povolání do roku 2030 na 30 000 a počet aktivních záloh na 10 000.

Profesionalizace Armády ČR měla významný dopad i na město Brno a fungování vojenských objektů ve městě. Úbytek osob pracujících v armádě znamenal změnu fungování a lokalizace jednotlivých zařízení armády, především pak kasáren. V Brně byla zrušena zařízení ve Slatině, v Řečkovicích a na Ponavě při ulicích Štefánikova a Staňkova. Území jsou určena pro transformaci na jiné městské funkce.

V roce 2020 se na území města nacházejí tyto areály Armády ČR:

- Kasárna Černá Pole
- Kasárna Svatoplukova
- Kasárna Šumavská
- Kasárna Babákova
- Areály podél ulice Štefánikova
- Areál Kníničky
- Koleje Dobrovského
- Internát Tučkova
- Garáže Židenice
- Tělocvična Staňkova
- Střelnice Slatina
- Univerzita Obrany

Brno je strategické pro Armádu ČR, neboť je sídlem jediné státní vojenské univerzity v České republice – Univerzity Obrany sídlící na ulici Kounicova. Dalším důležitým organizačním prvkem je sídlo Krajského vojenského velitelství na ulici Štefánikova.

Celé správní území města Brna se nachází v ochranných pásmech leteckých zabezpečovacích zařízení Ministerstva obrany (radaru Sokolnice, radaru Sedlec), které je nutno respektovat podle ustanovení § 37 zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů a podle ustanovení § 175 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

- V území od 5 do 30 km od stanoviště radaru lze umístit a povolit níže uvedené stavby jen na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany (dle ustanovení § 175 odst. 1 zákona stavebního zákona). Jedná se o výstavbu (včetně rekonstrukce a přestavby) větrných elektráren, výškových staveb tvořících dominanty, venkovního vedení VVN a VN, základnových stanic mobilních operátorů. V tomto vymezeném území může být výstavba větrných elektráren, výškových staveb nad 30 m nad terénem a staveb tvořících dominanty v terénu výškově omezena nebo zakázána.
- V území do vzdálenosti 5 km od stanoviště radaru lze umístit a povolit veškerou nadzemní výstavbu včetně výsadby jen na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany (dle ustanovení § 175 odst. 1 stavebního zákona). V tomto vymezeném území může být výstavba omezena nebo zakázána.

Do správního území města Brna dále zasahují **zájmová území elektronického komunikačního zařízení Ministerstva obrany** (viz Schéma 06.18), která je nutno respektovat podle ustanovení § 175 odst. 1 stavebního zákona. Zájmové území je rozčleněno výškově následujícím způsobem:

- Zájmové území pro veškerou nadzemní výstavbu (koridor RR směrů s atributem 50) – v tomto vymezeném území lze umístit a povolit veškerou nadzemní výstavbu jen na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany.
- Zájmové území pro nadzemní výstavbu přesahující 30 m nad terénem (koridor RR směrů s atributem 100 a více) – v tomto vymezeném území lze umístit a povolit nadzemní výstavbu přesahující 30 m nad terénem pouze na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany.
- zájmové území pro podpovrchové stavby (koridor podzemních sdělovacích sítí MO) – v tomto vymezeném území lze umístit a povolit veškerou výstavbu spojenou s prováděním zemních prací a terénní úpravy jen na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany.
- Zájmové území elektronického komunikačního zařízení Ministerstva obrany – trasy mikrovlnných spojů (Fresnelovy zóny) – v zájmovém území MW spojů lze umístit a povolit veškerou nadzemní výstavbu jen na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany.

Ve správním území města Brna se nachází **objekty důležité pro obranu státu**, které je nutno respektovat ve smyslu § 29 odst. 2 písm. a) zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, jako vymezené území MO ve smyslu § 175 odst. 1 stavebního zákona. Jedná se o vojenské objekty nebo areály Ministerstva obrany se zájmovým územím. Jedná se o plochy specifické, určené pro obranu státu vyžadující zvláštních podmínek ochrany – § 19 vyhlášky č. 501/2006 Sb., v platném znění.

Zájmové území Ministerstva obrany je vymezeným územím, ve kterém lze umístit a povolit stavbu jen na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany v souladu s ustanovením § 175 odst. 1 stavebního zákona. Konkrétně je zájmové území vždy plošně lokalizováno 50 m nebo 250 m vně hranic všech objektů důležitých pro obranu státu.

Na celém správním území je zájem Ministerstva obrany posuzován z hlediska povolování níže uvedených druhů staveb podle ustanovení § 175 stavebního zákona a je možné umístit a povolit níže uvedené stavby jen na základě závazného stanoviska Ministerstva obrany:

- výstavba, rekonstrukce a opravy dálniční sítě a všech silnic I. a II. třídy,
- výstavba, rekonstrukce a opravy silnic III. třídy a místních komunikací v blízkosti vojenských areálů, objektů důležitých pro obranu státu a vojenského újezdu,
- výstavba a rekonstrukce železničních tratí a jejich objektů,
- výstavba vodních nádrží (rybníky, přehrady),
- umístění staveb a zařízení vysokých 75 m a více nad terénem,
- umístění staveb a zařízení vysokých 30 m a více na přirozených nebo umělých vyvýšeninách, které vyčnívají 75 m a výše nad okolní krajinu,
- umístění zařízení, která mohou ohrozit bezpečnost letového provozu nebo rušit funkci leteckých palubních přístrojů a leteckých zabezpečovacích zařízení, zejména zařízení průmyslových závodů, vedení vysokého a velmi vysokého napětí, energetická zařízení, větrné elektrárny a vysílací stanice,
- veškerá výstavba dotýkající se nemovitostí (pozemky a stavby) ve vlastnictví ČR, v příslušnosti hospodařit s majetkem státu Ministerstva obrany.

06.01.08 Hřbitovy

Zásadní vliv na hřbitovy mělo vládní nařízení z roku 1784, kdy vídeňská vláda nařídila zrušení všech hřbitovů uvnitř měst a husté zástavby. Proto se v Brně přestaly využívat od 20. 12. 1785 všechny hřbitovy uvnitř města. Hřbitovy byly přeměněny v parky nebo se jejich pozemky staly součástí městské zástavby. Mezi částečně dochované, nebo v území zřejmé hřbitovy, lze zařadit Obřanský hřbitov na ulici Fryčajova (zrušen 1. 1. 1961) nebo Maloměřický hřbitov, který dnes reprezentuje památkově chráněná lipová alej a torzo vstupní brány. Jiné hřbitovy se proměnily v parky a městskou zástavbu, lze uvézt Schreberovy zahrádky v Černých polích nebo Tyršův sad a oblast mezi ulice Antonínská, Botanická, Sokolská a Kounicova. Pohřebnictví se řídí zákonem č. 256/20001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Na území správního města Brna se k roku 2020 nachází celkem 11 veřejných pohřebišť a jedno pohřebiště neveřejné (viz Schéma 06.19). Veřejná pohřebiště má ve správě příspěvková organizace Správa hřbitovů města Brna. Jedná se o následující hřbitovy (k 30. 7. 2020):

- Ústřední hřbitov města Brna, ul. Vídeňská, rozloha 43,33 ha, naplněnost 80 %,
- Židenice, Komprdova, rozloha 8,20 ha, naplněnost 88 %,
- Řečkovice, Úlehle, rozloha 2,16, naplněnost 90 %,
- Komín, Chaloupky, rozloha 2,34 ha, naplněnost 85 %,
- Líšeň, Šimáčkova, rozloha 3,18 ha, naplněnost 80 %,
- Královo Pole, Myslínova, Kostelní zmola, rozloha 1,52 ha, naplněnost 81 %,
- Tuřany, Dvorecká, rozloha 1,24 ha, naplněnost 89 %,
- Žebětín, Dlážděná, rozloha 1,13 ha, naplněnost 88 %,
- Slatina, Matlachova, rozloha 0,60 ha, naplněnost 73 %,
- Soběšice, Mokrohorská, rozloha 0,35 ha, naplněnost 100 %,
- Jehnice, Havláskova, rozloha 0,50 ha, naplněnost 61 %.

Neveřejným pohřebištěm je Židovský hřbitov, který vlastní Židovská obec Brno. Nachází se v městské části Brno-Židenice při ulici Nezamyslova. Jeho rozloha je 3,4 ha a je největším židovským hřbitovem na Moravě a ve Slezsku. Celý hřbitov je vyhlášen nemovitou kulturní památkou.

Ústřední hřbitov města Brna byl otevřen v roce 1883. Jedná se o největší hřbitov v Brně s rozlohou, včetně rezervy, 56 ha. V jeho areálu se nachází krematorium s dostatečnou kapacitou a obřadní síň. Krematorium s kolumbáriem a Čestné pohřebiště jsou vyhlášené nemovité národní kulturní památky.

Na veřejných pohřebištích v Brně se nachází celkem tři obřadní síně. Na Ústředním hřbitově se jedná o budovu od architektů F. Fuchse a J. Poláška. Další obřadní síň se nachází na hřbitově v Židenicích (nyní uzavřena z důvodu havarijního stavu) a poslední stojí na Líšeňském hřbitově.

Část veřejných pohřebišť byla v uplynulých letech rozšířena. Jedná se o hřbitovy Jehnice (2019), Líšeň (2018) a Slatina (2015). V letech 2021–2022 by mělo dojít k rozšíření lesního hřbitova v Soběšicích.

Většina hřbitovů je v roce 2020 rozšířena na své maximální kapacity a dle údajů Správy hřbitovů města Brna, p.o. bude do 20 let kapacita zcela vyčerpána. Jedná se především o hřbitovy v okrajových částech města. Významné plochy pro budoucí rozšíření hřbitovů (jejich rezervy), se nacházejí pouze na Ústředním hřbitově a na hřbitově v Židenicích. Hřbitovy v Líšni a v Jehnicích mají do budoucna možnost rozvoje do okolní krajiny, ostatní hřbitovy jsou již téměř plně obklopeny zástavbou, která jejich rozšíření zabránila.

Dlouhodobě sledované lokality pro výstavbu nových hřbitovů se nacházejí v lokalitách v k.ú. Žebětín „U Křivé borovice" a v k.ú. Řečkovice.

Schéma 06.17 Objekty Integrovaného záchranné systému v Brně

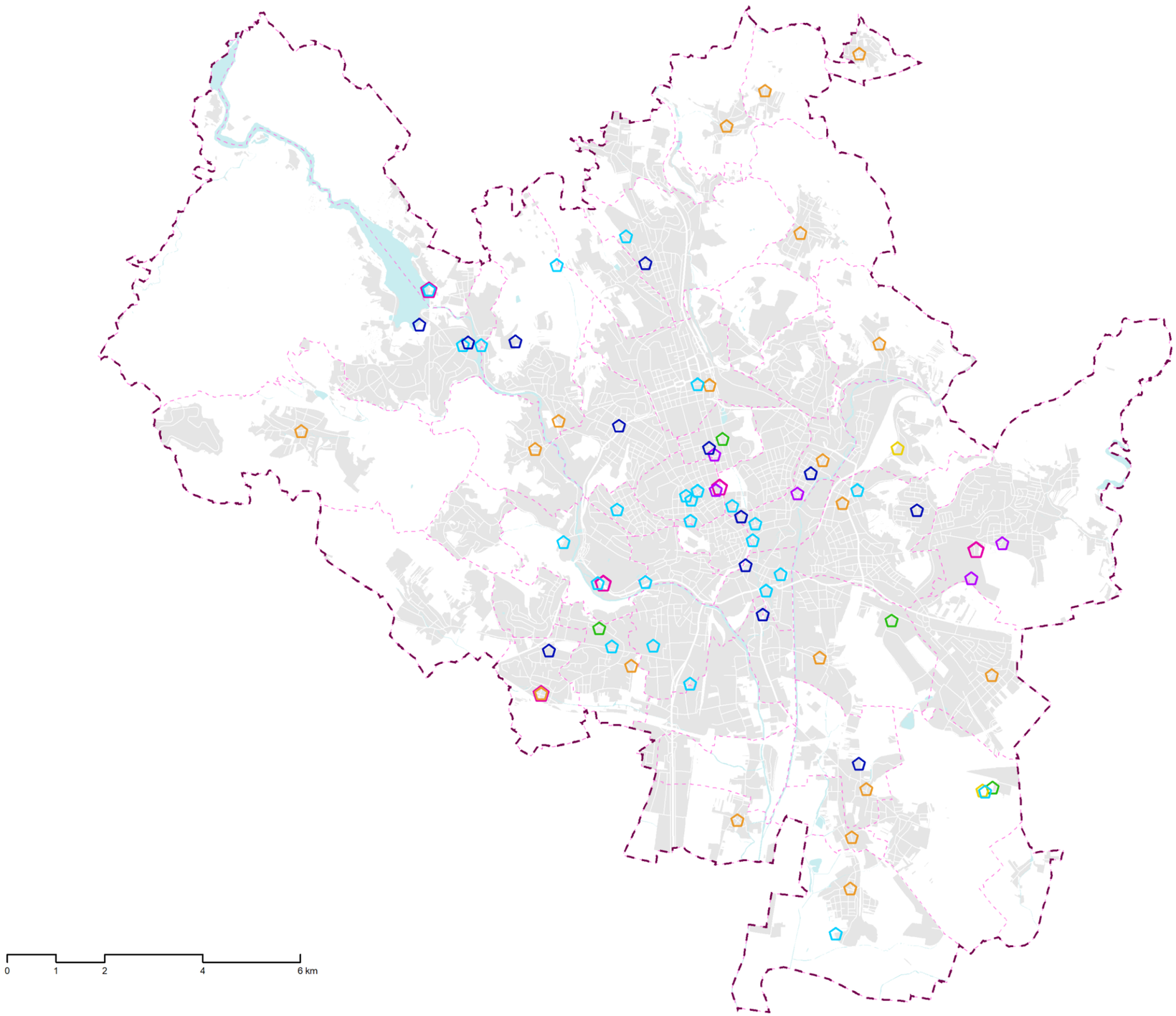

Stavby důležité pro bezpečnost státu

- Objekty Policie ČR
- Objekty Městské policie Brno

Objekt požární ochrany

- Požární stanice HZS
- Ostatní objekty HZS
- Objekty HZS podniku
- Hasičské zbrojnice JSDH

Zdravotnictví

- Objekty ZZS
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, Krajské ředitelství PČR, MV ČR, HZS JMK, SŽ, ÚZIS

Schéma 06.18 Zájmová území Ministerstva obrany ČR a Ministerstva vnitra ČR.

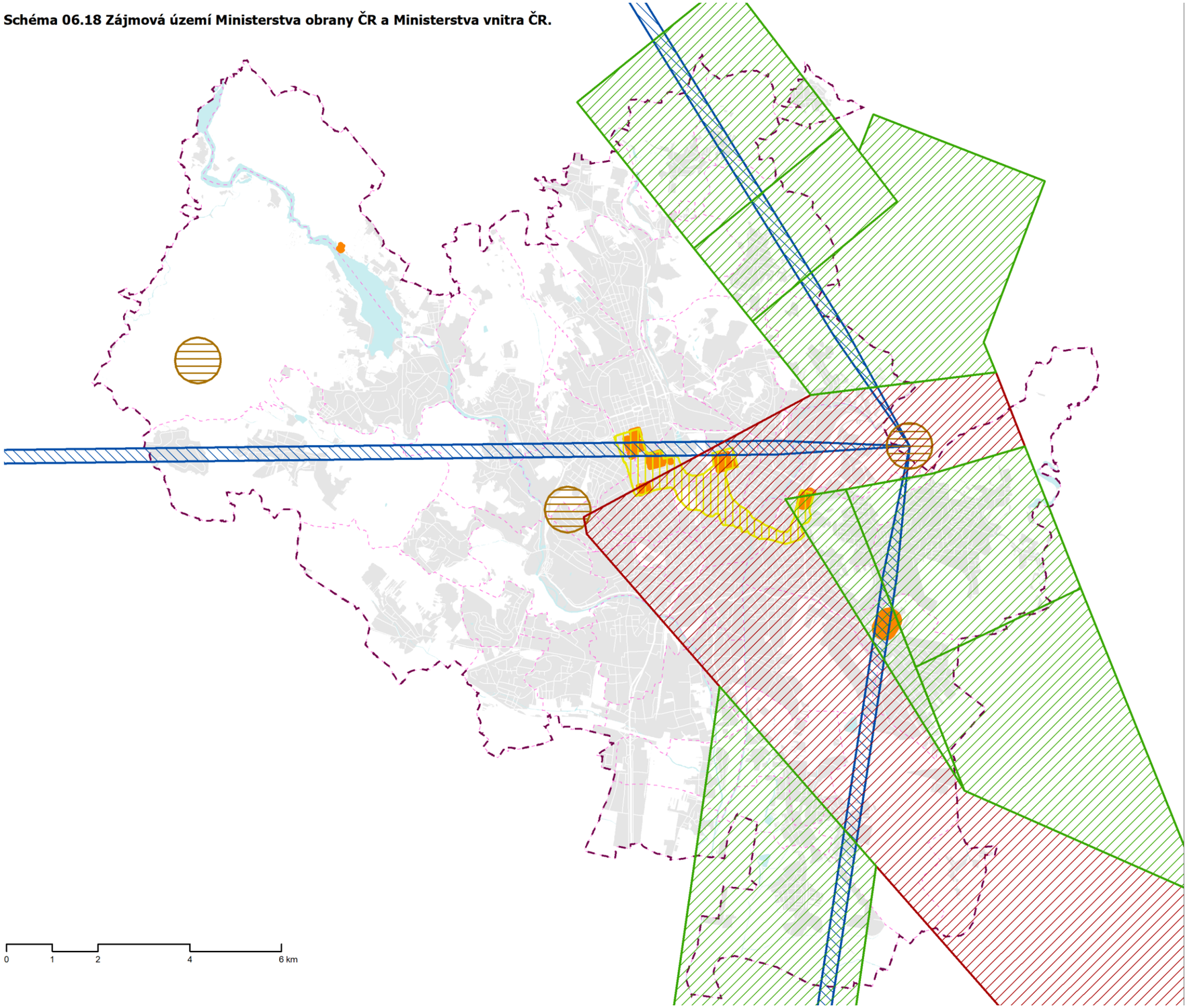

Zájmové území

- Zájmové území tras mikrovlných spojů (Fresnelovy zóny)
- Zájmové území pro všechny stavby
- Zájmové území základových stanic MV
- Zájmové území pro nadzemní stavby s omezením 50 m
- Zájmové území pro nadzemní stavby s omezením 100 m
- Zájmové území objektů MV
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Celé správní území města Brna je zájmovým územím Ministerstva obrany ČR pro zajišťování obrany a bezpečnosti státu a je součástí území vy mezeném o ochranného pásma leteckých zabezpečovacích zařízení (radiolokačních a radionavigačních p rostředků MO ČR).

Zdroj: MO ČR, MV ČR

Schéma 06.19 Hřbitovy

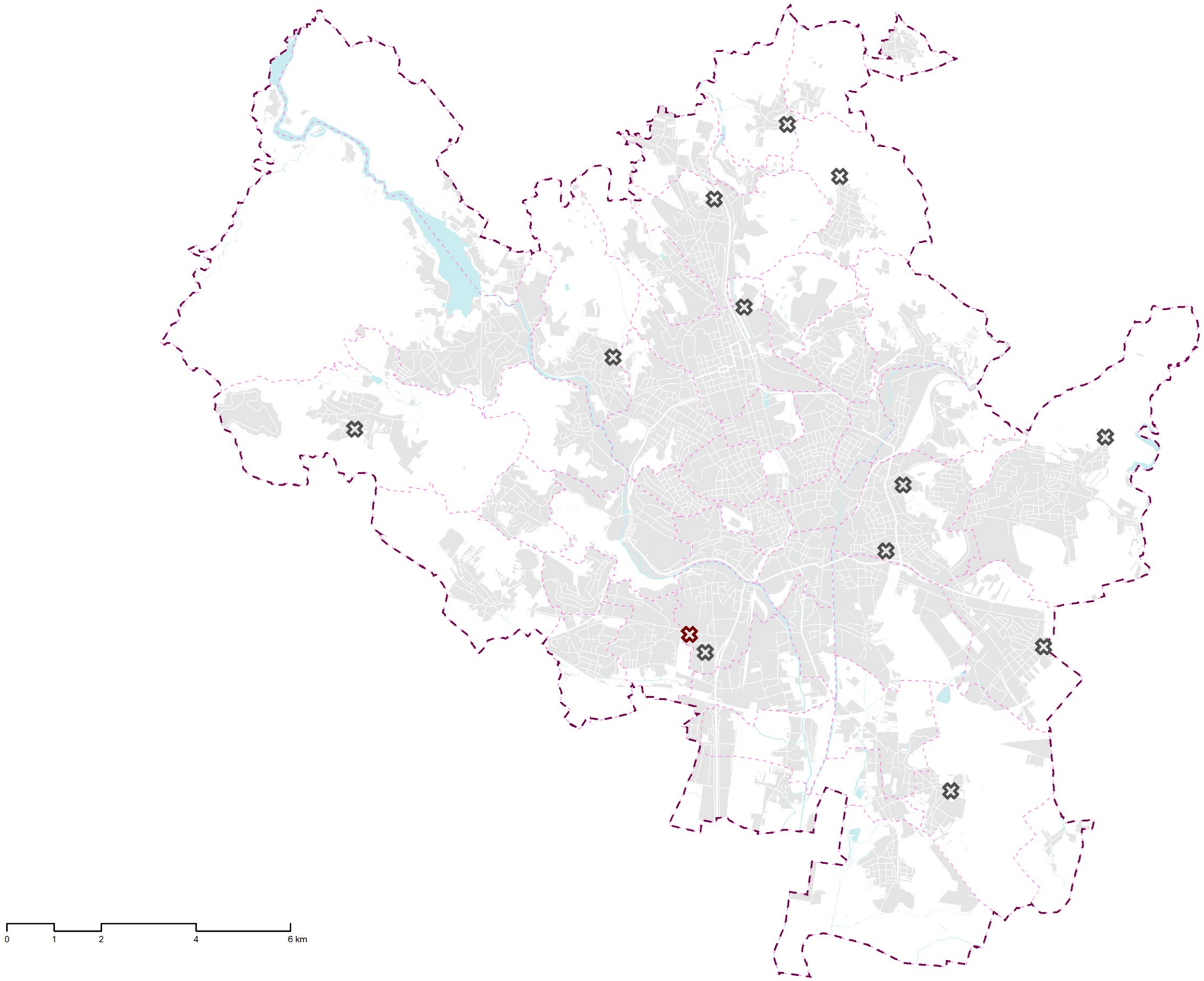

Hřbitovy a krematorium

- Krematorium
- Hřbitov
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM

06.02 Komerční vybavenost

06.02.01 Obchod a služby

Obchod a služby jsou jednou z klíčových funkcí města. Zajišťují jak základní potřeby obyvatelstva (měřítko sociální), tak se výrazně podílí na chodu městské ekonomiky (měřítko ekonomické). Obchod lze v zásadě dělit na dva typy – maloobchod a velkoobchod – dle způsobu prodeje a typu koncového zákazníka. Zatímco maloobchod je většinou prodej menšího objemu zboží přímo koncovému spotřebiteli, velkoobchod představuje velkoobjemový prodej či distribuci zpravidla dalším ekonomickým subjektům. Podobně v případě služeb lze vymezit na jedné straně služby okamžité (každodenní) povahy poskytované fyzické osobě, na druhé straně existují služby pro podniky, které lze řadit do tzv. progresivního terciéru a které fungují zejména na bázi korporátních vztahů. Nutno ovšem poznamenat, že takové dělení je zjednodušující a ve skutečnosti řada osob podniká v obou sférách (např. maloobchod a velkoobchod dohromady).

Základní rozdělení obchodu a služeb je však důležité pro popis, prostorovou analýzu a interpretaci zjištěných skutečností. Oproti velkoobchodu je maloobchodní funkce města navázána na odlišnou spotřebitelskou síť (a tedy jiné spotřební chování, generování mobility apod.), má odlišné nároky na prostor (maloobchodní parter vs. plošné nároky velkoobchodu) a jinak promlouvá do urbanistických struktur města (koncentrace maloobchodu do kompaktních struktur a městských tříd vs. areály velkoobchodu v periferních lokalitách města navázaných na nadřazenou dopravní síť). Podobně spotřebitelské služby s obdobným charakterem jako maloobchodní prodejny zboží se vymezují vůči službám pro podniky, které nemají přímý vztah se spotřebitelem, a tedy veřejným prostorem, a často využívají objekty s kancelářskými plochami propojené (fyzicky či technologicky) na své klienty.

Pro účely této kapitoly v rámci aktualizace ÚAP 2020 bude zvlášť členěn maloobchod (v textu označován též jako obchod a služby), zahrnující jak maloobchodní prodejny zboží, tak provozovny služeb pro spotřebitele (fyzické osoby). Velkoobchod a služby pro podniky nejsou řešeny (nepřímo je tato problematika obsahem kapitoly 05 Ekonomické podmínky).

Vývoj obchodu a služeb v Brně

Vývoj maloobchodní sítě odráží do jisté míry celkovou proměnu společnosti a taktéž principy celkové postsocialistické transformace města Brna. Socialistické období znamenalo pro většinu českých měst nedostatečnou maloobchodní vybavenost. Konkrétně Brno bylo jedním z měst s největším deficitem maloobchodní vybavenosti v rámci státu. Dominantní byla obchodní funkce městského historického jádra, které se v roce 1989 podílelo přibližně 30 % na celkové prodejní ploše v Brně (údaj pro katastrální území Brno-střed dle Pasportizace maloobchodní sítě 1989). V dalších letech tento podíl výrazně poklesl.

Vývoj 90. let v segmentu maloobchodu v Brně kopíroval vývojovou trajektorii ostatních českých městech vyšší populační velikosti. V první etapě došlo k napravení maloobchodní vybavenosti socialistického období. Masivní nástup nových maloobchodních jednotek spojený s prudkým nárůstem jejich počtu a celkové prodejní plochy byl typický zejména pro tzv. atomizační fázi dominující do poloviny 90. let. Došlo k nárůstu počtu kamenných obchodů a prodejních ploch, a to především u plošně malých provozoven.

Druhá polovina 90. let je charakteristická tzv. koncentrační fází, která byla spojena s příchodem prvních velkoformátových prodejen provozovaných většinou mezinárodními maloobchodními řetězci. Po roce 2000 tak začal počet malých prodejen výrazně klesat, a naopak začal růst podíl prodejen s prodejní plochou větší než 1 000 m^2. Jedná se například o supermarkety s plným sortimentem potravin a základním výběrem nepotravinového sortimentu a plošně větší hypermarkety charakteristické vyšším podílem nepotravinářského zboží. Hypermarkety jsou pak často součástí nákupních center, které začaly být od konce 90. let budovány i na území města Brna či v jeho těsné blízkosti.

V současné době v segmentu obchodu a služeb nedochází k zásadním změnám z hlediska koncentrace či změny počtu prodejen a velikosti prodejní plochy. Proměny maloobchodní sítě jsou spíše kvalitativního charakteru, kdy obchodní řetězce reagují na spotřebitelské vzorce chování, které jsou výrazně heterogenní. Narůstají alternativní formy obchodu (e-shopy, dovážka zboží) a specializace obchodního sortimentu. Spolu s tím volí obchodníci nové lokalizační strategie vyžadující menší prodejní plochu, ale např. větší operativnost v rámci výběru zboží, objednávek a logistiky. Čím dál více se tak hovoří o probíhající tzv. diverzifikační etapě vývoje sítě obchodů a služeb (reagující na spotřebně diverzifikovanou městskou společnost).

Od roku 1997 se na území města Brna zpracovává průzkum maloobchodní sítě (do roku 2009 v tříletých cyklech, od té doby v čtyřletých cyklech). Data z průzkumů jsou zdrojem údajů k dlouhodobému sledování vývoje brněnského maloobchodu. Následující analýzy tak z větší části vychází z těchto průzkumů.

Počet a plocha maloobchodních prodejen

Růst počtu malých obchodů probíhal po nějakou dobu paralelně s koncentračním vývojem provázeným nárůstem podílu velkých prodejen na celkové prodejní ploše, nicméně už od roku 2003 dochází k úbytku celkového počtu maloobchodních jednotek za setrvalého růstu celkové prodejní plochy až do roku 2013 (viz Obr. 8). Mezi lety 2003 a 2013 se snížil počet maloobchodních jednotek o více než 800 prodejen, zatímco celková prodejní plocha narostla o téměř 160 000 m2 na hodnotu 672 768 m^2. Celková prodejní plocha všech sečtených maloobchodních prodejen na území Brna v roce 2017 činila 641 243 m^2. Dochází k zastavení dosavadního trendu nárůstu celkové prodejní plochy v Brně. Úbytek prodejní plochy ve srovnání se stavem v roce 2013 není zásadní (zhruba 5% pokles oproti roku 2013), signalizuje spíše dosažení určitého stavu nasycení a oscilace maloobchodních prodejních ploch okolo hodnoty 650 000 m^2. V rámci průzkumu z roku 2017 byl sečten i počet provozoven služeb, který činil 3 166. Z důvodu absence dat o službách v předchozích průzkumech nelze v tomto ohledu hodnotit vývojové trendy.

Vývoj v síti maloobchodních prodejen byl do roku 2003 významně ovlivňován procesy tzv. maloobchodní atomizace, kdy rostla prodejní plocha i počet maloobchodních prodejen. V následujících etapách vývoje, nazývaných jako koncentrační, se postupně utlumil růst počtu zejména plošně menších prodejen. Mezi roky 2006 a 2013 došlo k propadu či stagnaci celkové prodejní plochy ve všech velikostních kategoriích prodejen pod 1 000 m^2 (viz Obr. 9). Vývoj v posledním sledovaném období 2013–2017 je poněkud odlišný – zdá se, že dále nepokračuje trend úbytku plochy (a počtu) velikostně menších prodejen (pod 1 000 m^2). Naopak snížení ploch lze zaznamenat u prodejen větších (nad 3 000 m^2). Toto se projevilo na mírném snížení podílu prodejen větších než 3 000 m^2 na celkové prodejní ploše v Brně – zatímco v roce 2013 to bylo více než 40 %, aktuálně se tato hodnota pohybuje okolo 35 %. Stále platí, že navzdory vysokému relativnímu zastoupení malých prodejen (pod 200 m^2) na celkovém počtu maloobchodních prodejen v Brně (cca 90 %), jejich podíl na celkové prodejní ploše je v zásadě nízký – pouze čtvrtinový.

Obchod a služby ve struktuře města

Pro urbanistickou strukturu města je klíčová typologie obchodů a služeb z hlediska formátu objektu, ve kterém se daná provozovna nachází. Na území města Brna lze vymezit 8 základních typů (viz Schéma 06.20, které znázorňuje vybrané typy):

- parter (prodejna v přízemí domů)
- obchodní dům
- obchodní pasáž nebo polyfunkční dům
- nákupní centrum
- stánek
- zdravotnické zařízení
- tržnice
- podchod

V Brně převládají čtyři hlavní typy umístění maloobchodních prodejen či provozoven služeb – parter, nákupní centrum, obchodního dům a obchodní pasáž nebo polyfunkční dům. Ostatní sledované typy umístění (podchod, stánek, tržnice a zdravotnické zařízení) hrají z hlediska počtu zařízení či z hlediska maloobchodní prodejní plochy spíše okrajovou roli (viz Obr. 10).

Zařízení v parteru patří k dominantním prvkům městského maloobchodu z hlediska počtu i plochy. Aktivní obchodní parter je typický především pro historické jádro města. Z funkčního a urbanistického hlediska jsou pak v Brně významné zejména nákupní ulice – tradiční nákupní okrsky liniového, v případě Brna radiálního charakteru s převažujícím umístěním zařízení maloobchodu a služeb v uličním parteru (viz Obr. 11). Klíčové nákupní ulice navazující na historické centrum vybíhají severním směrem (Kounicova, Veveří, Lidická, Štefánikova), východním směrem (Cejl, Křenová) a západním směrem (Hybešova, Václavská). V širším centru se pak aktivní parter koncentruje v severní části (Minská, Horova, Palackého třída, Husitská) a východní části města (Dukelská, Táborská). Nezaložená urbanistická struktura kompaktního města v jižní části Brna se projevuje absencí typické nákupní třídy s obchodním parterem.

Identifikované shluky obchodů a služeb jsou charakteristické relativně rozrůzněným sortimentem, ve kterém zpravidla početně dominují prodejny potravin a oděvů, ze služeb pak pohostinská zařízení či kadeřnictví. V sortimentní skladbě některých ulic (Křenová, Cejl) se částečně odráží nižší socio-ekonomický status území (např. významná přítomnost zastaváren). Ulice Cejl, Křenová a Táborská rovněž vykazují vyšší relativní zastoupení zařízení bez využití na celkovém počtu zařízení v daném území (cca 12–15 %), což nasvědčuje určité nižší zakotvenosti a stabilitě maloobchodu v tomto území.

Nákupní centra lze vnímat zejména jako důležité koncentrace (plošně větších) maloobchodních prodejen, v případě provozoven služeb jsou v zásadě významově srovnatelná s ostatními typy umístění, jako jsou obchodní domy, obchodní pasáže či polyfunkční domy.

Z hlediska prodejní plochy představují významné formáty v maloobchodním prostředí současného města právě nákupní centra. Jedná se o místa výrazné koncentrace prodejen zboží a provozoven služeb, která zásadně transformovala maloobchodní síť v Brně v posledních zhruba 20 letech. Šíří sortimentu, specializovanými obchody a navazujícími službami představují místa dramaticky ovlivňující spotřebitelskou spádovost, a to jak z hlediska měřítka dosahu (minimálně regionální úroveň), tak z hlediska časoprostorového chování a rytmů městské (metropolitní) populace.

Mezi nákupní centra v Brně lze řadit: Avion Shopping Park Brno, Campus Square, Futurum Brno, Galerie Vaňkovka, Globus Brno, Ivanovice, NC Královo Pole, Olympia Brno. Zatímco z pohledu počtu prodejen zboží tato centra zastupují 12 % všech prodejen a z pohledu provozoven služeb 6 % všech provozoven, z hlediska prodejní plochy v Brně dosahují podílu zhruba 27 %. Na základě dat od společnosti JLL je zřejmé, že celková plocha nákupních center hovoří o dominantním postavení centra Olympia Brno (leží na území obce Modřice, ale zásadně ovlivňuje maloobchodní nabídku i poptávku v Brně) a téměř poloviční ploše následujících nákupních center (viz Tab. 8).

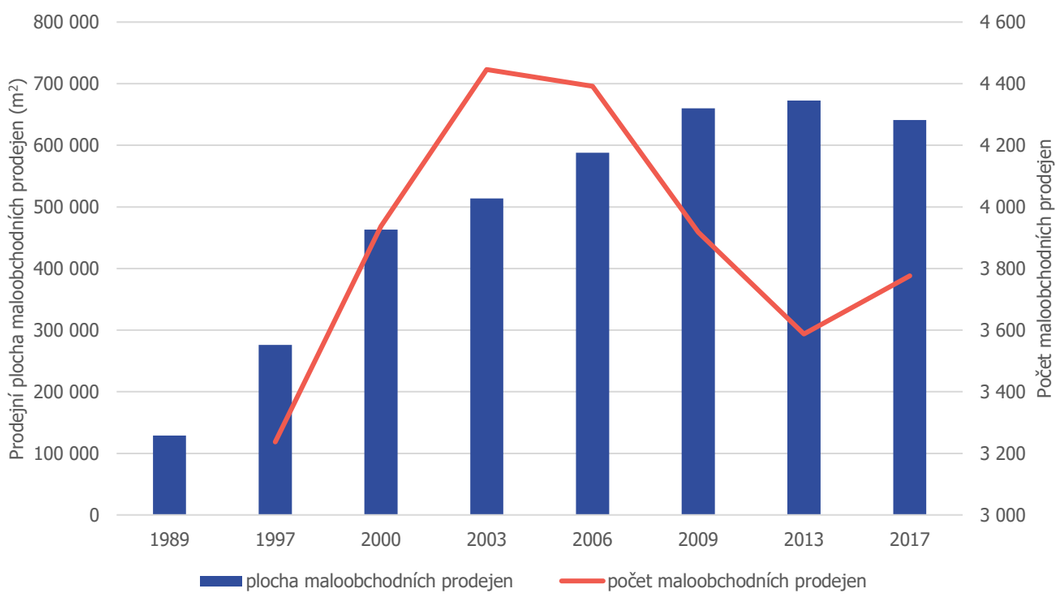

Obr. 8 Vývoj prodejní plochy a počtu maloobchodní prodejen (bez provozoven služeb)

Zdroj: KAM, 2017

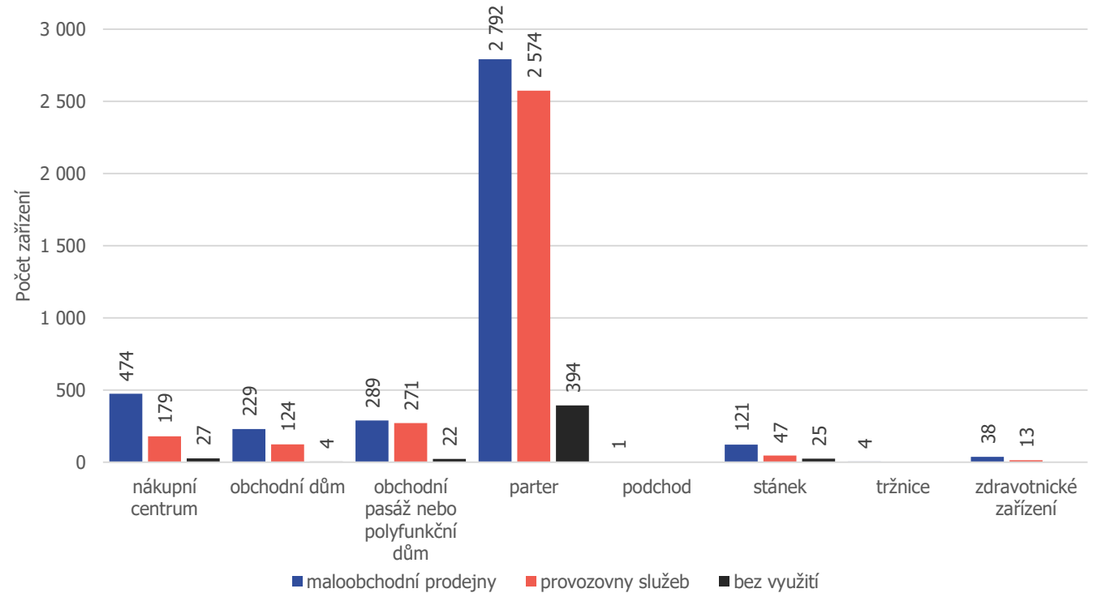

Obr. 10 Rozložení počtu zařízení v jednotlivých typech objektů v roce 2017

Zdroj: KAM, 2017

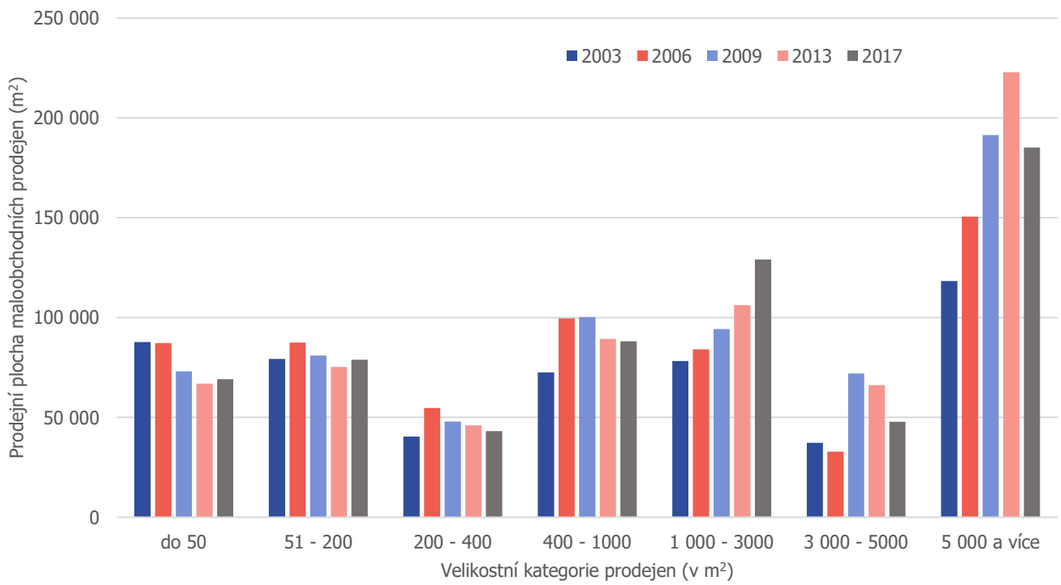

Obr. 9 Vývoj rozložení prodejní plochy maloobchodních jednotek dle velikostních kategorií prodejen

Zdroj: KAM, 2017

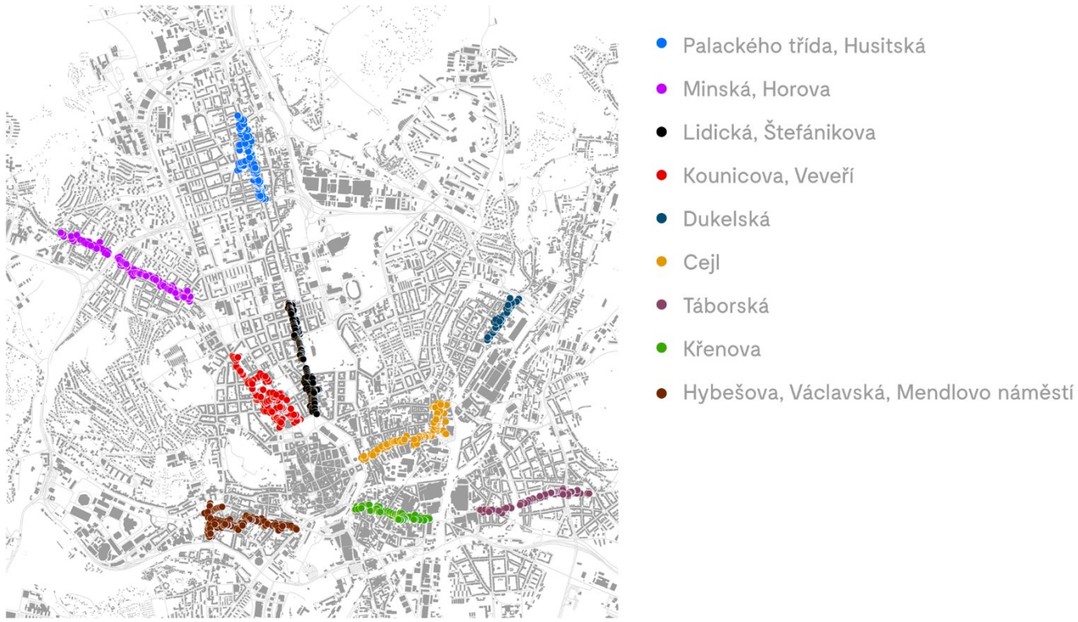

Obr. 11 Nákupní ulice v Brně

Zdroj: KAM, 2017

Schéma 06.20 Obchod a služby - typy objektů

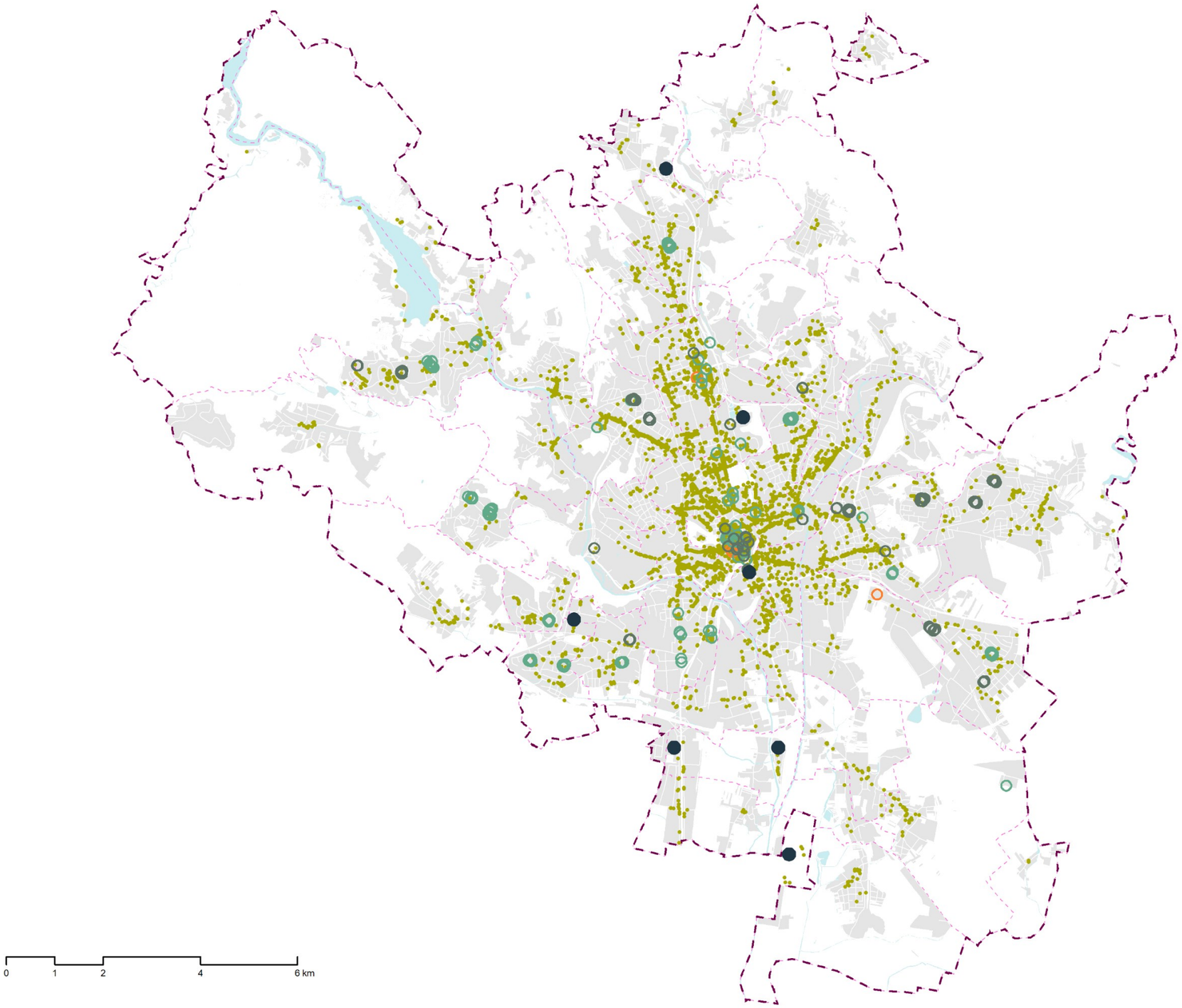

Typy obchodů

- Nákupní centrum
- Obchodní dům
- Obchodní pasáž nebo polyfunkční dům
- Tržnice
- Parter
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM

V závislosti na poloze nákupních center dochází k jejich sortimentní diferenciaci a určité specializaci. Zároveň má geografické umístění rovněž dopad na socioekonomickou skladbu spotřebitelů. Poloha spolu s nabízenou strukturou sortimentu a služeb a spotřebitelskou strukturou pak ovlivňuje hranici dosahu nákupních center (spádové oblasti). Vymezování spádových oblastí je ale relativně problematické, především z důvodu vysoce diverzifikované spotřebitelské sítě.

Na základě těchto diferenciačních faktorů je možné vnímat specifický charakter Galerie Vaňkovka, která se nachází v těsné blízkosti historického jádra a dopravního uzlu (autobusové a vlakové nádraží), čímž generuje značný objem návštěvníků. Galerie Vaňkovka disponuje širokou sortimentní skladbou, relativně menšími prodejnami a specializovaným, módním zbožím. Na módní sektor je také orientováno největší nákupní centrum Olympia Brno, které je zároveň významně doplněno o nábytek a zábavní prvky (např. kino), a vytváří tak možnosti pro tzv. leisure shopping. Olympia Brno však není navázána na kompaktní město, což má vliv jak na dostupnost centra (automobil či veřejná doprava), tak na účel a povahu návštěv (pravděpodobná převaha účelových a větších nákupů, i v důsledku nabízené sortimentní skladby). Ve všech nákupních centrech jsou sortimentní „kotvy" v podobě obchodů s potravinami (hypermarkety) doplňovány dalším typem zboží – elektro a nábytek v Avion Shopping Parku, móda v Galerii Vaňkovka a Campus Square, nábytek ve Futurum Brno, sport v Globus Brno Ivanovice, móda a nábytek v NC Královo Pole a Olympia Brno.

Rozložení obchodů a služeb v území

Rozložení prodeje zboží a služeb je v Brně nerovnoměrné. Dle průzkumu maloobchodní sítě z roku 2017 platí, že polovina prodejen a provozoven se nalézá v území se 7,6 % obyvatelstva, všechny prodejny a provozovny jsou umístěny v území se 68,5 % obyvatelstva. Jádro maloobchodní funkce dle počtu provozoven se nachází v historickém centru města. Sekundární oblasti koncentrace maloobchodních zařízení jsou pak lokalizovány do prostoru nákupních ulic (viz výše) a nákupního centra Olympia Brno.

Při zvážení počtu prodejen prodejní plochou však dochází k deformaci prostorového vzorce územní koncentrace. Prodejní plocha je rozmístěna méně rovnoměrně nežli prodejny samotné. Polovina maloobchodní prodejní plochy se nalézá v území s 0,5 % obyvatelstva, 100 % maloobchodní plochy v území s 58 % obyvatelstva. Přibližně 21 % z celkového počtu prodejen soustřeďuje 50 % prodejní plochy, 75 % prodejní plochy je pak umístěno ve 40 % prodejen a 90 % prodejní plochy v 61 % prodejen. Velikost nákupních center a dalších velkoplošných prodejen, jako jsou např. hobbymarkety, stavebniny či obchodní domy, výrazně ovlivňuje územní koncentraci prodejní plochy maloobchodních provozoven.

Zatímco samotné prodejny vykazují koncentrické uspořádání s dominantní pozicí jádra města, z hlediska velikosti provozoven (prodejní plochy) nabývá prostorový vzorec více polycentrické uspořádání. Na významu nabývají další (i menší) nákupní centra a oblasti komerce s provozovnami větší prodejní plochy a velkoformátovým prodejem (např. komerční zóna v Modřicích, Globus v Ivanovicích, oblast kampusu v Bohunicích, komerční plochy na katastrálních území Dolních a Horních Heršpic) (viz Schéma 06.21). Základní prostorové rozložení územní koncentrace prodejen a jejich ploch je v období let 2000–2017 poměrně stabilní.

Rozložení obchodů a služeb v území lze statisticky znázornit rovněž pomocí jejich příslušnosti k urbanistické struktuře. Zatímco z hlediska počtu všech maloobchodních zařízení (viz Obr. 12) je dominantní kompaktní struktura, která sdružuje až 58,7 % obchodů a služeb a je následována strukturou areálovou (19,6 %), rezidenční (11,6 %) a volnou (9,6), z hlediska plochy obchodů (viz Obr. 13) je nejvýznamnější struktura areálová (62,7 %), s odstupem pak kompaktní (24,2 %) a volná (6,1 %). Rozdílná prostorová distribuce ve strukturách zástavby potvrzuje výše charakterizované územní rozložení maloobchodní sítě.

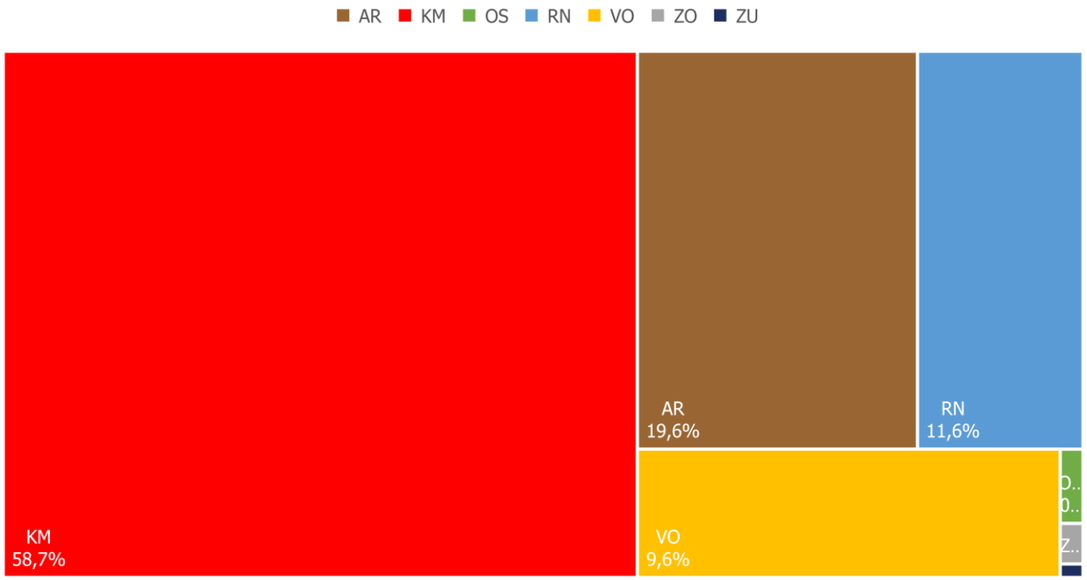

Obr. 12 Podíl počtu obchodů a služeb dle struktur zástavby

Zdroj: KAM, 2020

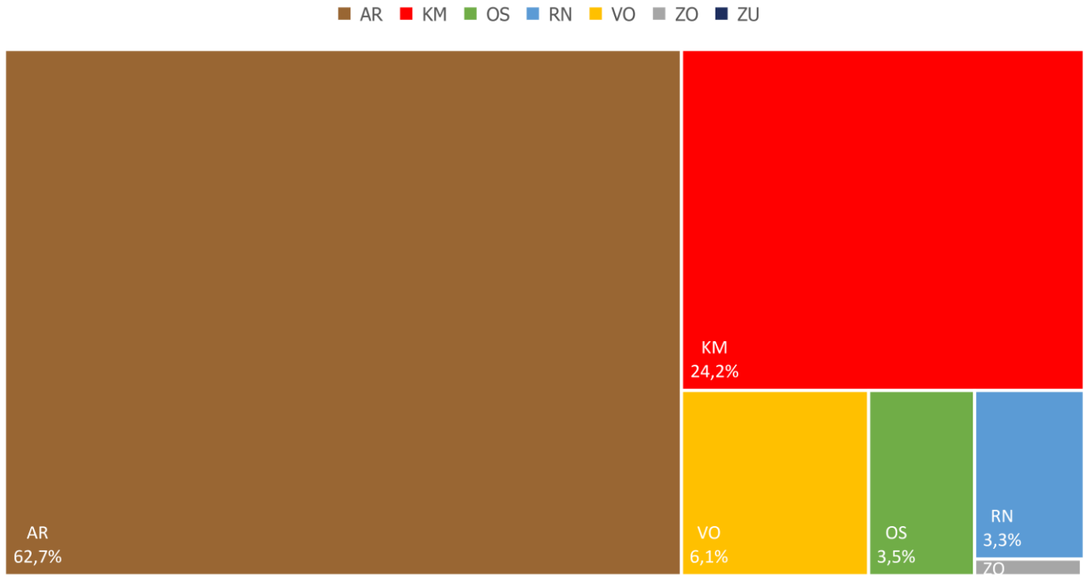

Obr. 13 Podíl plochy obchodů dle struktur zástavby

Zdroj: KAM, 2020

Schéma 06.21 Územní koncentrace prodejní plochy prodejen

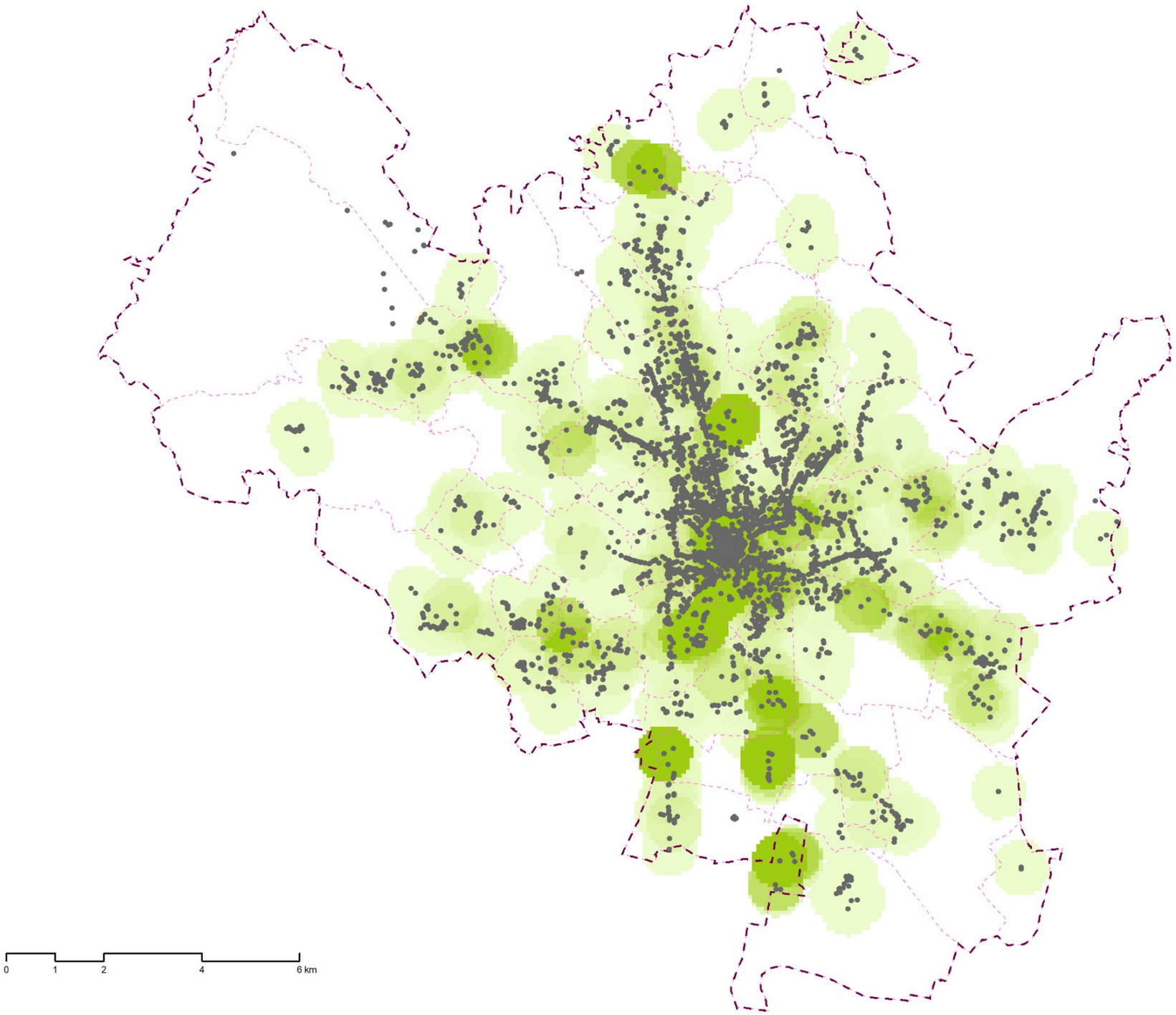

Prodejny obchodů a provozovny služeb

Územní koncentrace prodejní plochy obchodů

Vysoká
Střední
Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM

Schéma znázorňuje územní koncentraci prodejní plochy obchodů, kdy zásadní je velikost prodejny. Využívá se přepočet počtu provozoven na jednotku plochy. Počet bodů v definovaném okolí je dělen plochou takto vymezeného území a dochází k jeho vážení prodejní plochou.

Hustota a saturace maloobchodní sítě

Smysluplné vyjádření hustoty maloobchodní sítě vyžaduje zvolení vhodných územních jednotek. V tomto případě poskytují struktury zástavby ve svých jednotlivých vymezení vhodný rámec pro analýzu. Plochy struktur zde tedy mají funkci analytické územní jednotky. Vysoké hustoty obchodů a služeb (ve smyslu počtu zařízení/ha) vykazují oblasti kompaktního města, které jsou zároveň charakteristické vysokými hustotami (viz Obr. 14). Právě takový vztah indikuje smíšenost funkcí kompaktního města, jednoho z principů udržitelnosti rozvoje měst, v případě Brna nevyjímaje. Je zřejmé, že území volné struktury takové hustoty obchodů a služeb nenabízí. Stejně tak je tomu v případě rezidenční struktury, která ale nedosahuje tak vysokých hustot zalidnění. V převážně nerezidenční struktuře areálové je pak vysoký rozptyl hustot maloobchodní sítě (některé areály jsou čistě komerční, některé areály slouží jinému druhu vybavenosti).

Celková hustota maloobchodní sítě ve městě odráží celkovou vybavenost. Jedním z indikátorů míry vybavenosti maloobchodní sítí v území je koeficient saturace (neboli plošný standard vyjadřující podíl prodejní plochy připadající na jednoho obyvatele). Hodnota plošného standardu jako intenzitního parametru maloobchodní sítě je tedy závislá na výměře prodejní plochy a na počtu obyvatel (potenciálních nakupujících) ve zkoumaném území.

V důsledku navyšování počtu obyvatel a drobného poklesu prodejní plochy došlo mezi roky 2013 a 2017 k pouze mírnému snížení koeficientu saturace – pro obvykle bydlící obyvatelstvo klesla hodnota z 1,74 m^2/obyvatele na 1,67 m^2/obyvatele. Bere-li se v potaz nadměstský význam řady nákupních center a rozsah jejich spádových oblastí překračujících hranice města, je nutné do výpočtu zahrnout rovněž denně přítomné nerezidenty a také fakticky žijící osoby ve městě bez přihlášení, kteří neuvedli město Brno jako místo obvyklého pobytu (jedná se dohromady s rezidenty odhadem o cca 550 000 osob) – pak je reálná hodnota koeficientu saturace okolo 1,17 m^2/obyvatele.

Maloobchodní trh v Brně má nadregionální charakter. Spolu s nastoupenou internacionalizací maloobchodu a koncentrační fází v průběhu 90. let si maloobchodní síť v Brně začala vytvářet větší spádové oblasti, a to především v důsledku atraktivity nákupních center. Dle dat od společnosti JLL pro třetí kvartál roku 2019 činil koeficient saturace pro obchodní centra v Brně 0,73 m^2/obyvatele. V porovnání s ČR se jedná o hodnotu vysoce nadprůměrnou (průměr v ČR zhruba 0,23 m^2/obyvatele). Ve srovnání s jinými krajskými městy je v tomto ohledu vyšší plošný standard obchodních center pouze v Liberci, Olomouci a Plzni, která jsou však městy populačně výrazně menšími než Brno.

Výpovědní hodnota ukazatele plošného standardu přepočteného na bydlící obyvatele je v současné době do jisté míry devalvována velkou mobilitou obyvatelstva a nesouladem mezi místy bydlení a místy spotřeby. I z toho důvodu je hodnocení a interpretace plošného standardu za menší územní jednotky (např. MČ) problematická.

V měřítku Brna lze konstatovat, že maloobchodní trh doznal stavu nasycení, kdy hodnoty plošného standardu dosahují (či převyšují) typické hodnoty podobně velkých měst. V zájmu města tak není plánovat výstavbu dalších monofunkčních zón nákupních center, ale nastavovat podmínky pro flexibilní doplnění obchodní funkce ve vybraných územích. V souvislosti s velkoplošnými obchodními formáty bude zásadní budoucí přestavba Nové čtvrti Trnitá, kde je v blízkosti dnešního nákupního centra Vaňkovka plánována přestavba obchodního domu Tesco na polyfunkční objekty s výrazným zastoupením maloobchodu a kde bude zároveň nová budova hlavního nádraží sdružovat maloobchodní funkci. Dohromady tři atraktivní obchodní zóny v těsné blízkosti musí vykazovat jistou míru specializace, aby se zabránilo nadměrné a ekonomicky i urbanisticky nevhodné komerční homogenitě.

Dostupnost vybraných obchodů a nákupních center

Nerovnoměrné rozložení prodejen zboží a služeb se projevuje i v jejich rozdílné dostupnosti, ve smyslu překonávání fyzické vzdálenosti. Proměnnou vyjadřující dostupnost může být čas v minutách potřebný k dosažení prodejny nebo absolutní vzdálenost (např. v metrech). Z hlediska času je možné např. rozlišit jak časovou dostupnost pro automobilovou dopravu, pěší, tak cestující veřejnou hromadnou dopravou (VHD) ve špičce a mimo ni. Absolutní vzdálenost je používána zejména pro potřeby hodnocení pěší dostupnosti.

Analýza dostupnosti obchodů a služeb může být provedena jak dle různých druhů sortimentu, tak dle typu objektů v souvislosti s odlišnou sférou vlivu, resp. spádovou oblastí. Aktualizace ÚAP 2020 se v tomto smyslu omezuje na hodnocení dostupnosti základního sortimentu potravin a nákupních center. Dostupnost prodejen potravin je důležitá z hlediska zajištění základních potřeb. Jedná se o pravidelné nákupy častější frekvence. Určitým indikátorem rovnoměrného rozložení prodejen základního sortimentu je jejich lokalizace v docházkové vzdálenosti. V souvislosti s myšlenkou města krátkých vzdáleností by právě tento typ prodejen měl být dosažitelný pěšky. Z hlediska formy prodeje představuje specifický typ nákupní centrum. Výrazná koncentrace maloobchodní funkce a zábavních aktivit na jednom místě vytváří poměrně značnou spádovou oblast a generuje dojížďku v (nad)regionálním měřítku. Dojížďka je pak realizována zejména prostřednictvím automobilu, méně veřejnou hromadnou dopravou a okrajově pěšky.

V případě prodejen potravin (s prodejní plochou 200 m^2 a více) je klíčové zhodnotit jejich dostupnost pro méně mobilní část městské populace. S ohledem na dostupnost dat je zde dostupnost vztažena k obyvatelům ve věku 65 a více let. Právě u seniorů (ale i dalších osob se sníženou mírou mobility) hrozí riziko prostorového vyloučení (tzv. mobility gap) v případě špatné dostupnosti základních prvků občanské vybavenosti. Zhruba 2/3 obyvatel ve věku 65 a více let mají prodejnu potravin do 600 m

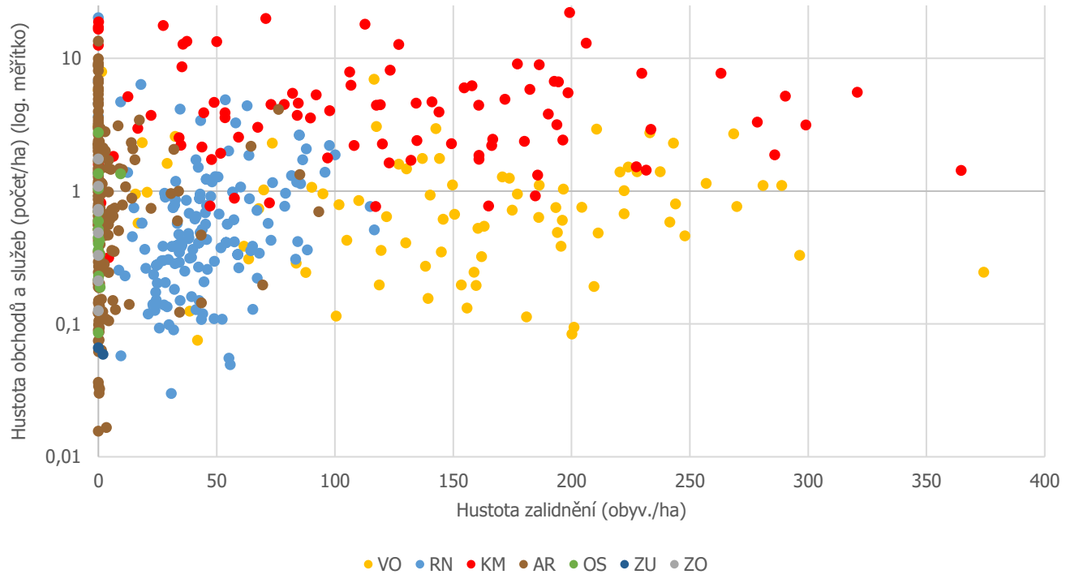

Obr. 14 Vztah hustoty zalidnění a hustoty maloobchodní sítě dle struktur zástavby

Zdroj: KAM, 2020

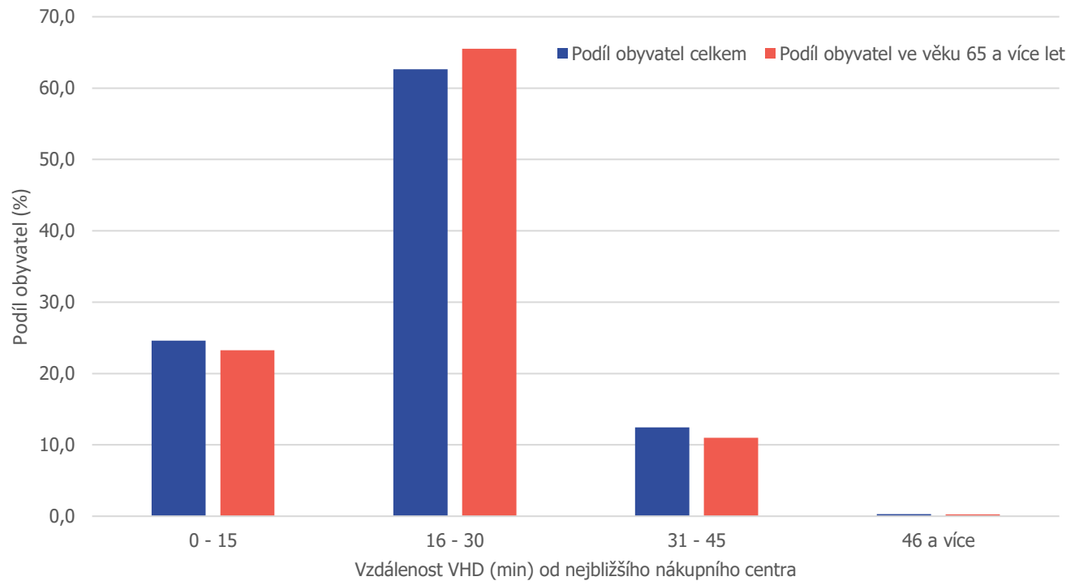

Obr. 15 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 65 a více let v definovaných vzdálenostech VHD (min) od nejbližšího nákupního centra (čas pro středu v 17h)

Zdroj: KAM, 2017

od svého bydliště (viz Obr. 16). Pro určení části této věkové skupiny, pro kterou může být horší dostupnost výrazným problémem, je třeba zachytit podíl obyvatel v zónách dostupnosti přes 1 000 m a především 2 000 m – obě tyto skupiny tvoří asi 14 % obyvatel ve věku 65 a více let. Distribuce obyvatel ve věku 65 a více let se výrazně neodchyluje od rozložení obyvatelstva celkem. V Brně může v tomto smyslu docházet k určitým deficitům v oblasti katastrálních území Pisárky, Stránice, Mokrá Hora, Jehnice, Ořešín, Útěchov, Bosonohy, Chrlice, Tuřany nebo Obřany (viz Schéma 06.22). O to důležitější je pro tyto oblasti efektivní systém VHD.

Rozdílný přístup k analýze i interpretaci je nutné zvolit v případě dostupnosti nákupních center jako řádovostně vyšších prvků služeb. Vhodnější je zde použít vzdálenost VHD (min), která je počítána pro odpolední špičku v pracovní den (ST v 17 h). Vzhledem k lokalizaci nákupních center a typu spotřeby je hodnocení docházkové vzdálenosti irelevantní (výjimku může představovat Galerie Vaňkovka situovaná v kompaktním městě). Většina obyvatel bydlí v území s dostupností nákupního centra v intervalu 16–30 minut (viz Obr. 15). Prostorová analýza dostupnosti ve vztahu ke koncentraci obyvatel (viz Schéma 06.23) může být podkladem pro plánování systému VHD jako alternativy k individuální automobilové dopravě (IAD), která je převážně využívána pro návštěvnost nákupních center (se všemi negativními důsledky jako kongesce, hluk, znečištění ovzduší).

Samotná dostupnost (fyzická/časová) je pouze abstrakcí složité reality funkčních vztahů v území a neřeší spotřebitelské strategie a na ně navázané dopravní chování obyvatel. V důsledku výrazné diferenciace úrovně mobility osob, schopnosti mobility, měřítka každodenních aktivit či spotřebního chování rozhodně není veškerá poptávka saturována v nejbližší prodejně. Skutečné spádové oblasti se tak od zón dostupnosti zcela jistě liší.

Teprve konfrontace informací o maloobchodní nabídce s daty upřesňujícími poptávku a módy využívání maloobchodní sítě umožňuje komplexní vhled do fungování a vývoje maloobchodu na území města. Průzkumy spotřebitelského chování zaměřené na BMO (realizované v letech 2004, případně 2010 v rámci výzkumné sféry) však stále více zastarávají. Jedním z výstupů byla typologie nákupních center, kdy např. Globus se vyprofiloval jako maloobchodní jednotka spíše okrskové působnosti vytvářející jádro spádové oblasti v rozsahu dvacetiminutové dojížďky, zatímco nadpoloviční podíl klientely Olympia Brno vykazoval v roce 2004 dojížďkové časy v intervalu mezi 20 a 45 minutami, což by mělo signalizovat celoměstskou působnost tohoto centra. Pro bližší využití těchto dat by však byla vhodná aktualizace provedeného šetření.

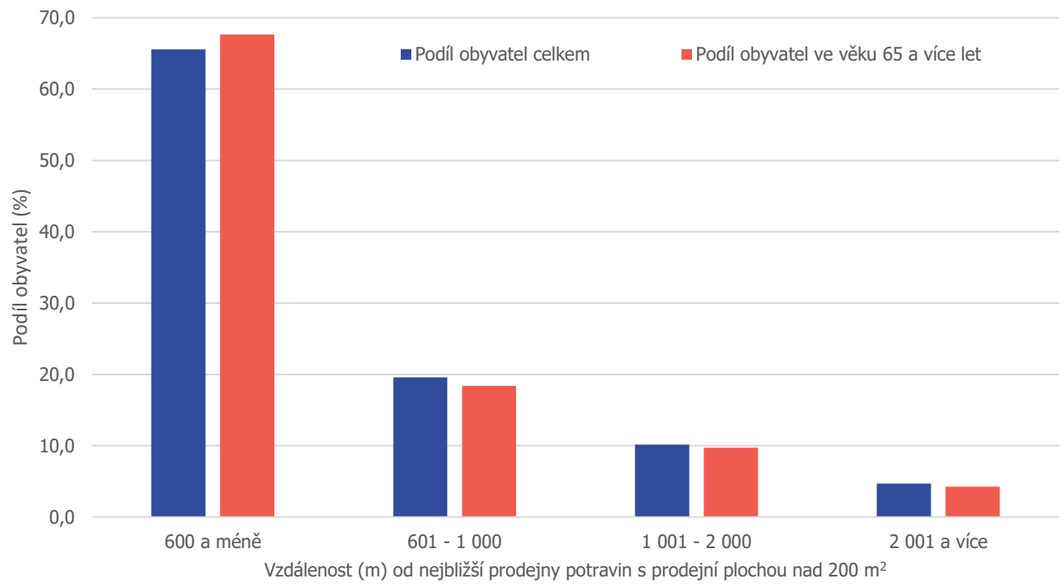

Obr. 16 Podíl obyvatel celkem a podíl obyvatel ve věku 65 a více let v definovaných vzdálenostech (m) od nejbližší prodejny potravin s prodejní plochou nad 200 m^2.

Zdroj: KAM, 2017

Schéma 06.22 Dostupnost prodejen potravin (200 m² a více)

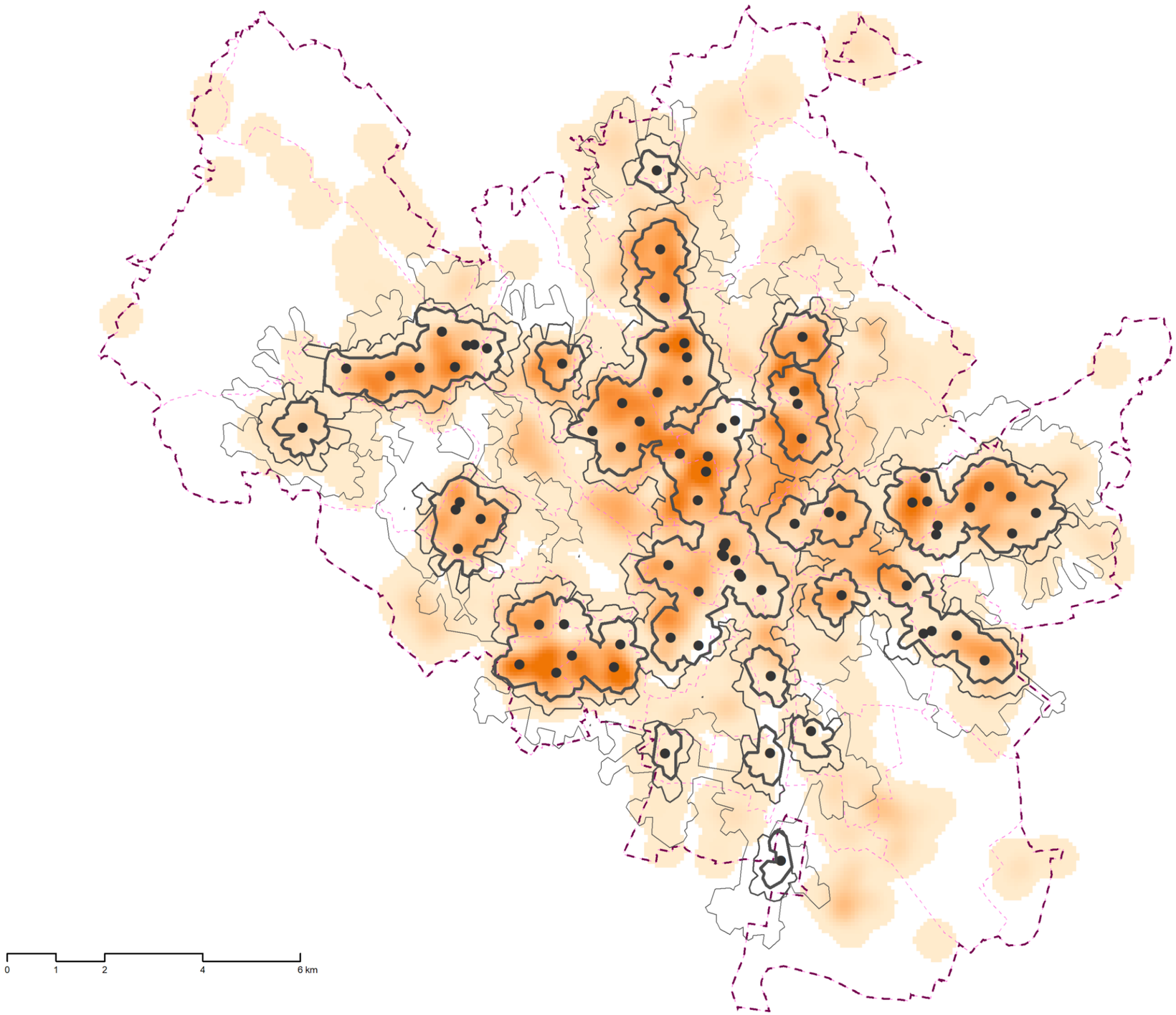

Potraviny s rozlohou nad 200 m²

Pěší dostupnost (m)

600

1000

2000

Koncentrace obyvatel ve věku 65 a více let

Vysoká

Střední

Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, Správa základních registrů

Schéma 06.23 Dostupnost nákupních center

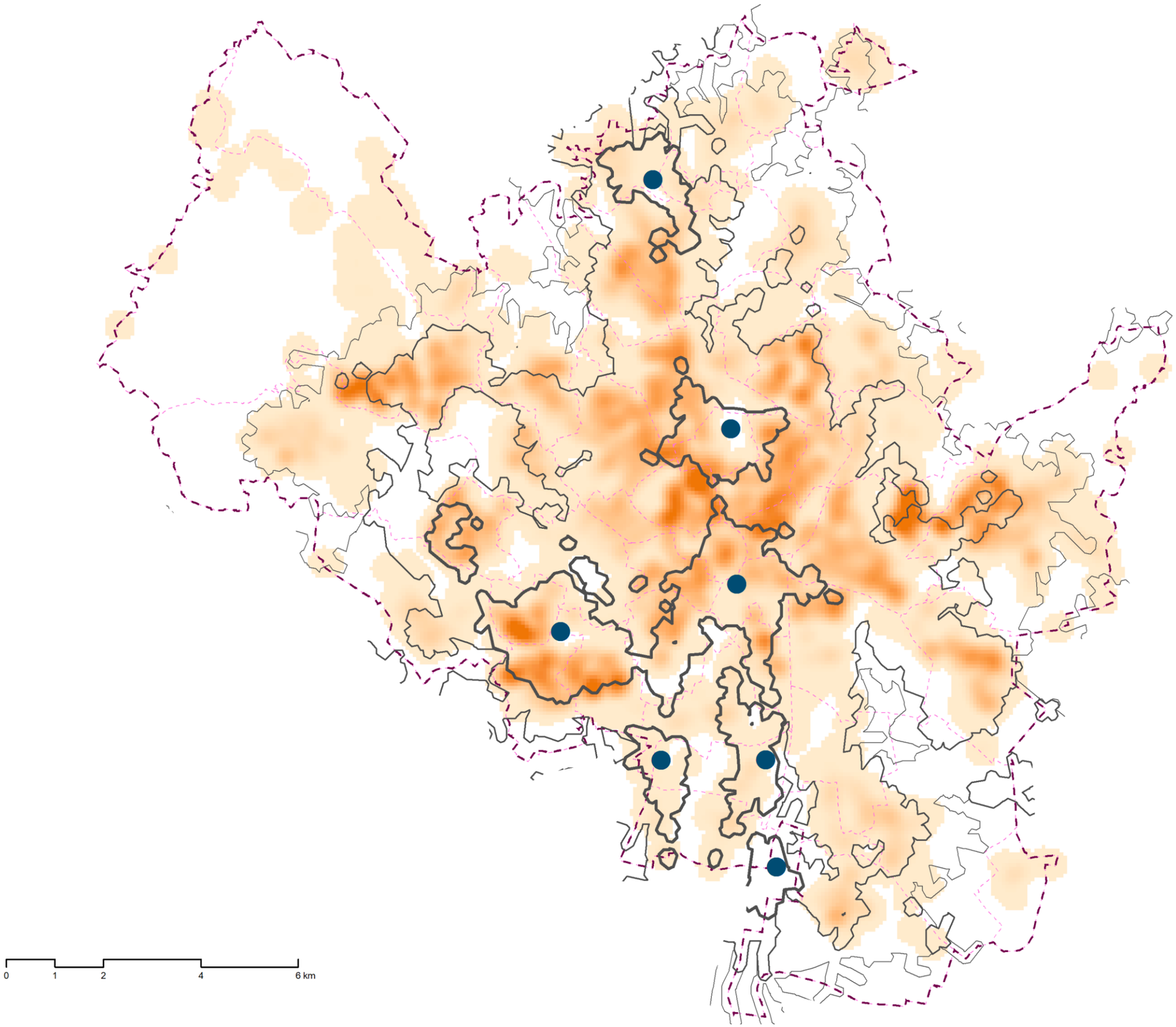

Nákupní centrum

Dostupnost VHD (min)

15
30
45

Koncentrace obyvatel celkem

Vysoká
Střední
Nízká

Správní území města Brna

Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, Správa základních registrů

06.02.02 Cestovní ruch a rekreace

Cestovní ruch

Navzdory přítomnosti některých významných památek a akcí mezinárodního charakteru, není Brno městem, jehož fungování by se primárně opíralo o cestovní ruch, a to jak ve smyslu ekonomickém, tak i z hlediska image města. Brno lze proto chápat spíše jako součást širšího turistického regionu, který nese značku jižní Moravy. Cestovní ruch v Brně tak není typickým zástupcem „městské turistiky". Turismus v brněnském měřítku zároveň nedosahuje masovosti mezinárodních metropolí jako je Vídeň, či Paříž.

Hodnoceno optikou prostorového rozložení bodů zájmu, zatížení města turismem není rovnoměrné. Mezi nejexponovanější části města patří historické jádro, které v sobě koncentruje vyšší počet turistických cílů (např. Kostel sv. Jakuba Většího, Moravské zemské muzeum aj.). Historické centrum města je zároveň chráněno jako městská památková rezervace. V blízkosti středu města se pak nacházejí i další objekty zájmu, avšak spíše už solitérně. Jako příklad lze uvést vilu Tugendhat, vilu Löw-Beer, či VIDA! science centrum. V ostatních částech města jsou mozaikovitě zastoupeny památky místního významu, respektive v současné době nedosahují turistického ohlasu jejich případných protějšků v historickém jádru (např. kostel Zvěstování Panny Marie v Tuřanech, zámek Řečkovice a další). Odlišná situace ale panuje v případě konkrétních specifických zařízení rozmístěných na celém území města, viz dále specifická zařízení turismu.

Rozložení ubytovacích zařízení

Rozložení ubytovacích kapacit zachycuje Schéma 06.24. Vysoká koncentrace ubytovacích kapacit je zřejmá zejména v historickém jádru města. Tento stav je dán několika faktory. Ubytovací kapacity v historickém jádru mají výhodnou polohu vzhledem k historickým památkám. Hrad Špilberk, vrch Petrov aj. jsou pro turisty v docházkové vzdálenosti. Historické jádro města je zároveň nejrušnějším místem nočního života, zahrnující bary, restaurace, kavárny a další provozovny. V případě ubytovacích zařízení je zřejmá i jejich určitá historická setrvačnost, neboť kapacita lůžek (např. Hotel Continental) byla plánována i vzhledem k akcím brněnského výstaviště (v současné době Veletrhy Brno; dále jen BVV).

Právě v blízkosti brněnského výstaviště lze nalézt další zvýšenou koncentraci ubytovacích zařízení. Ta byla v minulosti úzce provázána právě s výstavním areálem. Mezi další oblasti se zvýšenou koncentrací ubytovacích kapacit patří lem okolo Brněnské přehrady. Zařízení zde saturují především poptávku po rekreačním ubytování. Obdobně je mírně zvýšená kapacita lokalizována severně od Kamenného vrchu. V ostatních částech města je rozložení ubytovacích jednotek méně koncentrované.

Přenocování, ubytovací kapacity a turismus

Z hlediska průměrného počtu přenocování na 1 návštěvníka vykazuje Brno spíše nižší hodnoty, přičemž z dlouhodobého hlediska lze mluvit o mírně klesajícím trendu. V posledních několika letech se situace nicméně stabilizovala na průměrné úrovni 1,8 přenocování na 1 návštěvníka, což je ale stále méně něž v případě celého Jihomoravského kraje (2 přenocování). Oproti Praze, která dlouhodobě vykazuje vyšší počet průměrných přenocování na 1 návštěvníka, je pak rozdíl ještě výraznější. Na druhou stranu data ukazují, že v Praze je oproti Brnu rychlejší ústup od průměrného počtu přenocování (přibývá kratších přenocování). Vyšší průměrný počet přenocování je obecně chápán jako kladný ukazatel, neboť předpokládá, že návštěvník v místě jen nepřespí, ale plně využije i další (lokální) zařízení, služby aj. Z hlediska strategie cestovního ruchu jsou vícedenní přenocování prioritní.

Předchozí odstavec lze doplnit o statistiku celkového počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních (viz Tab. 9) Počet ubytovaných na území města má dlouhodobě rostoucí trend. Ten však byl narušen propadem mezi lety 2009–2011, který lze interpretovat důsledky globální ekonomické recese. V počtu ubytovaných hostů bylo Brno postiženo výrazně více než celkově Jihomoravský kraj, nebo Praha. Meziroční propad u Brna dosáhl 23 %, zatímco celkově u Jihomoravského kraje šlo pouze 12 %, a u Prahy dokonce pouze o 5% rozdíl. Brno se na svoji úroveň z roku 2008 vrátilo až v roce 2013, zatímco Praha již v roce 2010. Situaci mezinárodního turismu lze v obrysech zachytit pomocí podílu ubytovaných rezidentů (ČR) a nerezidentů (svět mimo ČR). V dlouhodobém průměru tvoří v Brně nerezidenti 52 % hostů hromadných ubytovacích zařízení (viz Obr. 17). V posledních letech se tento podíl mírně zvyšuje a k roku 2019 dosáhl 55 %. Praha ve stejném sledovaném období (2006–2019) vykazuje podíl zahraničních hostů překračující 87 %. V případě Jihomoravského kraje (včetně Brna) je podíl zahraničních hostů nejnižší, a to v dlouhodobém průměru pouze 35 %.

Brno bylo turisticky oblíbené zejména v posledním období (mezi lety 2017–2019). Za silným přílivem turistů lze vidět postupný růst atraktivity města v konkrétních složkách cestovního ruchu. Jako příklad lze uvést systematickou propagaci gastroturistiky (kavárny, vánoční trhy aj.), či cestovní ruch vázaný na festivaly, výstavy, koncerty aj. Absolutní počty hostů pak ukazují, že Brno v současné době tvoří přibližně 40% podíl na celkovém počtu hostů v Jihomoravském kraji. Absolutní počet hostů je však těžko porovnatelný s Prahou, která Brnu výrazně odskakuje. Ročně přiláká jen do hromadných ubytovacích zařízení přibližně 10násobně více hostů než Brno. Podíl Brna na cestovním ruchu České republiky (měřeno počtem hostů) tvoří přibližně 3,5 %.

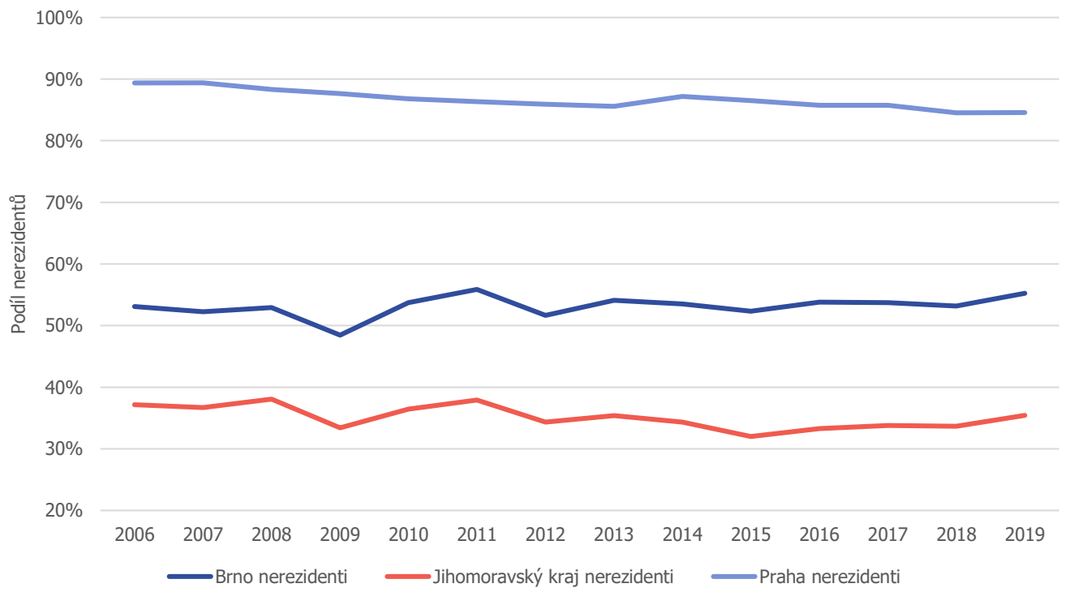

Obr. 17 Podíl nerezidentů ve vztahu k ČR v hromadných ubytovacích zařízeních u vybraných územních celků

Zdroj: ČSÚ, 2020

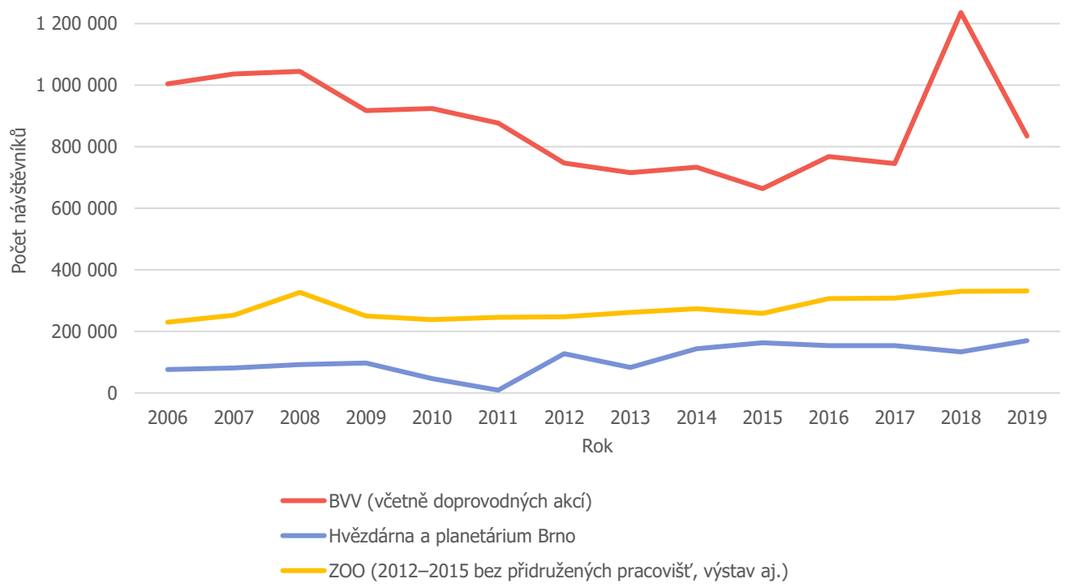

Obr. 18 Návštěvnost vybraných turistických cílů

Zdroj: Výroční zprávy subjektů

Schéma 06.24 Ubytovací kapacity a rekreace

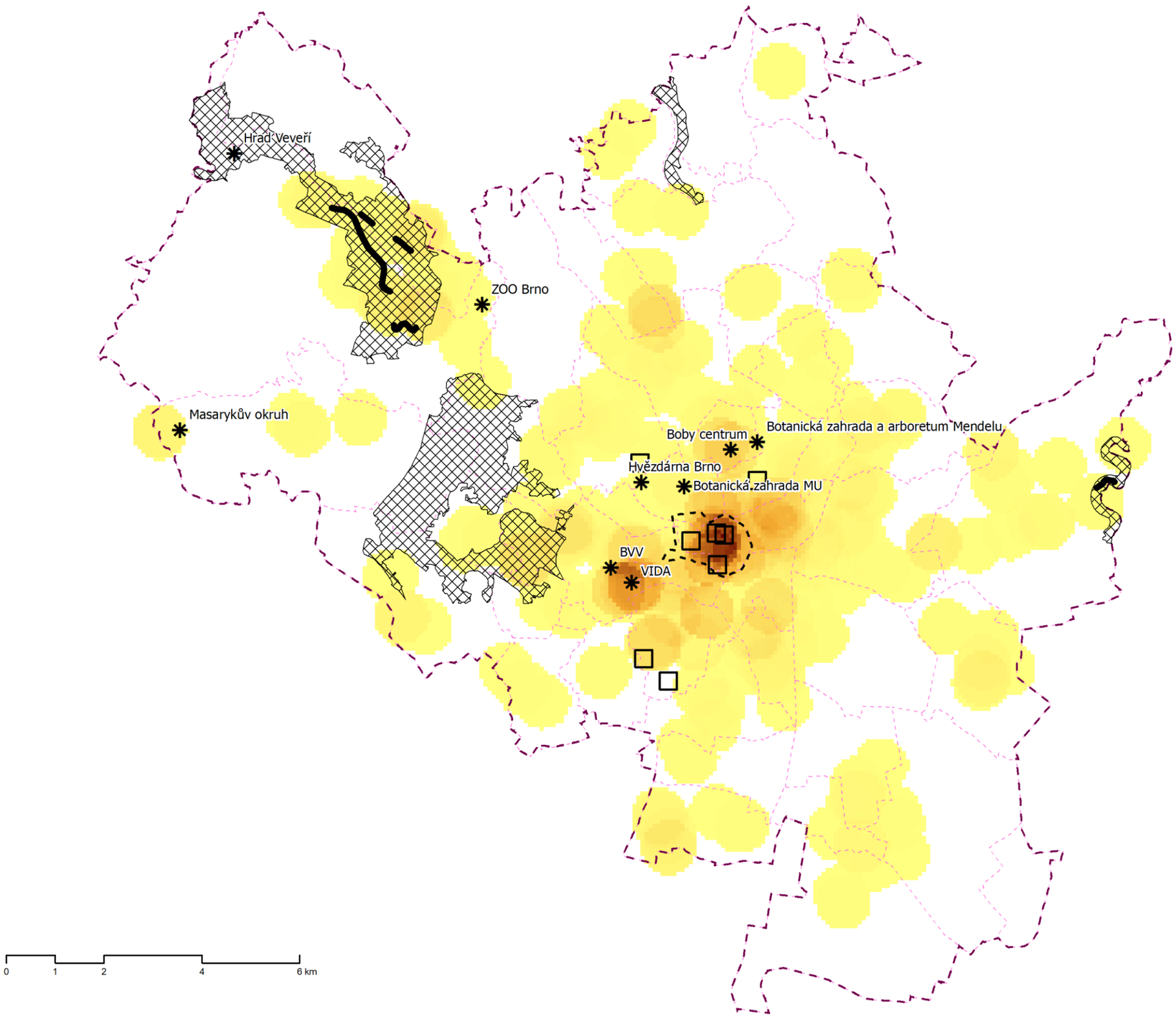

Národní kulturní památka
Památková rezervace
Specifická zařízení
Pláž
Rekreační oblast
Správní území města Brna
Hranice katastrálních území

Koncentrace ubytování
Vysoká
Střední
Nízká

Zdroj: NPÚ, MMB, KAM

Diametrální rozdíl mezi Brnem a Prahou je zřejmý i v absolutním počtu přenocování (viz Tab. 10). Praha měla v roce 2019 přibližně 12násobně vyšší počet celkových přenocování než Brno (opět v hromadných ubytovacích zařízeních). Jazyk relativních čísel ale rozdíl mezi těmito metropolemi maže. Brno vykázalo za sledované období (2001–2019) průměrné tempo růstu přenocování 4,51 % a Praha dosáhla v podstatě totožné hodnoty (4,53 %). Celý Jihomoravský kraj ve sledovaném období dosáhl hodnoty pouze 3,36 %.

Celkový počet hromadných ubytovacích zařízení v městě Brně je v posledních letech relativně stabilní. Mírný propad je zřetelný pouze mezi lety 2014–2017. V případě počtu pokojů a lůžek je trend opačný, počty pokojů a lůžek se mezi roky 2014–2017 zvýšily, přičemž naopak v posledních dvou letech je viditelný mírný pokles (viz Tab. 11). Místa pro stany a karavany již Český statistický úřad pro úroveň obcí nesleduje. V případě statistik ubytovacích kapacit se však nelze dívat před rok 2012. Jak uvádí ČSÚ, údaje z let předcházejících roku 2012 jsou s novějšími neporovnatelné.

Podobně jako v jiných velkých městech se v Brně v posledním desetiletí dočkaly vzestupu ubytovací služby typu Airbnb. Opětovně platí, že dynamika tohoto procesu je v moravské metropoli při porovnání s Prahou, či Vídní nižší. V roce 2019 bylo Brně 773 nabídek Airbnb, přičemž nejvíce nabídek bylo koncentrováno v MČ Brno-střed a MČ Brno-sever (Zdroj: MMB, AirDNA 2020).

Současný cestovní ruch v Brně se neopírá jen o památky jako takové, nýbrž je úzce provázán s kulturním životem města. Na organizaci společenských a kulturních akcí se město podílí společně se soukromými subjekty a místní komunitou. Cestovní ruch je zároveň podporován projekty typu USE-IT, které napomáhají autentickému zážitku z prostředí města. V posledních letech se také Brnu dařilo dostávat se na webové stránky podporující turistiku právě pro svoje specifické genius loci (zdroj: Independent, 2018). Jak také bylo naznačeno, cestovní ruch v Brně ale nelze chápat izolovaně. Jeho potenciál spočívá jak v dobré spolupráci s blízkým okolím, tak s celým regionem.

Specifická zařízení turismu

Brno disponuje několika zařízeními, která mají potenciál posilovat význam města jako turistického cíle (viz Obr. 18), případně také prostory pro uskutečňování akcí vázaných na specifické formy cestovního ruchu (kongresová turistika aj.).

Významným zástupcem těchto specifických zařízení je areál BVV. Tento areál má za sebou dlouholetou historii a stále je vnímán jako součást image města v rámci turistického ruchu (zdroj: Analýzy turistické poptávky města Brna 2017, 2018, 2019). Rozsah areálu umožňuje konání veletrhů, kongresů a dalších akcí na mezinárodní úrovni. Údaje o návštěvnosti ukazují na pozvolný pokles návštěvnosti na veletržních akcích BVV (v součtu s hostujícími akcemi). Pokles je zřetelný zejména od roku 2009 a svého minima dosáhl v roce 2015. Od roku 2016 lze podle údajů z výročních zpráv sledovat mírný nárůst počtu návštěvníků, přičemž nejvyššího počtu bylo dosaženo v roce 2018, respektive 2019. Výrazně nadprůměrný rok 2018 je nutné vnímat v kontextu 100letého výročí založení Republiky československé, Masarykovy univerzity atd. V daném roce byla v areálu výstaviště zřízena také olympijská vesnička. Do budoucna lze vést diskuzi o využití tohoto rozsáhlého areálu, respektive jeho částí, nejsou-li kapacity pro výstavnictví využívány naplno. Příležitostí je jak větší prostupnost areálu, tak využívání prostoru na celoměstské úrovni.

Moto GP Brno je nejviditelnější akcí konanou na Masarykově okruhu. Z hlediska cestovního ruchu je její dopad na město zjevný zejména v době konání samotného Moto GP. Konáním akce je výrazně zatížena zejména západní část města (zejména k.ú. Žebětín), a to jak s ohledem na organizaci návštěvníků (poskytování služeb, místa pro stanování apod.), tak s ohledem na řešení dopravního zatížení. Návštěvnost Velké ceny České republiky silničních motocyklů se dle informací organizátorů v posledních letech pravidelně pohybuje okolo hranice 200 000 osob. Masarykův okruh dále poskytuje zázemí i pro další motoristické soutěže.

Hvězdárna a planetárium se nachází na vrcholu Kraví hory v centrální části města. Hvězdárna slouží jako popularizační pracoviště jak pro širokou veřejnost, tak pro školní skupiny. Hvězdárna není přímo vědeckým pracovištěm, nicméně svoje aktivity provozuje i ve spolupráci s akademickou sférou. Sál digitálního planetária je v posledních letech využíván i pro konání akcí, které nejsou přímo vázány na astronomii (např. koncerty, projekce, veřejná projednání aj.). Od generální rekonstrukce hvězdárny (dokončené v roce 2011) počet návštěvníku (až na výjimky) osciluje okolo 150 000 návštěvníků.

ZOO Brno je přírodním areálem v severo-západní části města. Její územní rozloha dosahuje 48 ha, přičemž 25 ha připadá na expoziční část. Brněnská zoologická zahrada je cílovou destinací zejména pro rodiny s dětmi. Svým charakterem tak doplňuje nabídku turistických cílů. ZOO patří z hlediska celkové návštěvnosti ke středně velkým. Trend návštěvnosti zoologické zahrady a přidružených pracovišť je v posledních letech převážně rostoucí (výjimečně nadprůměrný byl i rok 2008). V roce 2019 celková návštěvnost překročila hranici 330 000 osob. Návštěvnost samotné zahrady (během let 2012–2015 neměla stanici zájmových činností aj.) byla tvořena cca 92% podílem návštěvníků. Počet dětských návštěvníku dosahuje podle výročních zpráv Unie českých a slovenských zoologických zahrad (2019–2015) cca 45 %. Toto číslo je částečně navýšeno přidruženou činností ZOO, a to např. Střediskem ekologické výchovy Hlídka. Dostupnost areálu ZOO však může ztěžovat nedostatek parkovacích ploch v okolí. Řešením může být zvažovaná výstavba nového vstupního objektu s parkovištěm. U ZOO je zvažováno zvýšení její atraktivity i prostřednictvím realizace nových expozicí.

Pod zábavní průmysl lze v Brně zařadit heterogenní skupinu zařízení, která cílí na různé věkové skupiny osob. Místem konání společenských událostí (plesů, koncertů aj.) je Boby centrum Brno, nebo i DRFG Arena. Dále pak VIDA! science centrum se profiluje jako zábavní a vědecký park se stálou expozicí v blízkosti BVV. Cílem VIDA! je zejména popularizace vědy interaktivní formou. Z tohoto důvodu se stává cílovou destinací pro školní třídy. Výběr zařízení lze na okraj doplnit zmínkou např. o zábavních centrech BRUNO family park, či TOBOGA Bongo Brno, která primárně míří na dětské návštěvníky.

Rekreace

Prostředí lesních komplexů, parků či další prostředí přírodě blízká umožňují veřejnosti provozovat každodenní formy rekreace (procházky, cykloturistika aj.), relaxovat či jen prostě pobývat v příjemném prostředí. Zároveň se v hranicích města nachází rekreační oblasti, které umožňují rekreaci pobytovou spojenou s krátkodobým ubytováním jak individuálního, tak komerčního charakteru. Na rekreaci jsou logicky napojeny i další doplňkové služby.

Rekreační oblasti

Rekreační oblasti na území města se nachází na jeho západní, severozápadní a severovýchodní části. Nejsou tedy rozloženy v prostoru města rovnoměrně, avšak jejich spádovost je v některých ohledech celoměstská. Konkrétně jde o rekreační oblasti Přehrada, Mariánské údolí a Ponávka. Rekreační oblast Holedná, jako další rekreační oblast, má spíše místní význam a také odlišný charakter od předchozích oblastí.

Rekreační oblast Přehrada umožňuje širokou škálu sportovních (vodní sporty, kolektivní sporty, dětská hřiště aj.) a rekreačních aktivit (wellness, camping, rybaření atd.). Na oblast přehrady je zároveň navázáno několik turistických tras, které vedou skrze chráněné území Podkomorských lesů k dalším významným turistickým cílům v Brně (např. hrad Veveří), nebo v jeho bezprostředním okolí. Širší možnost rekreace nabízí i Ponávka. Tato rekreační oblast není orientována na rekreaci u vody, ale nabízí prostředí vhodné k turistice, cykloturistice, neorganizovanému sportu či houbaření. Rekreace v oblasti Mariánské údolí je úzce provázána s přiléhajícím CHKO Moravský kras. Mariánské údolí, jehož součástí je vodní tok Říčka, vybízí k procházkám a relaxaci pohledném prostředí. Oblast umožňuje kromě pěší turistiky provozovat i neorganizovaný sport. Rekreace v oblasti Holedná je vázána na zejména na veřejně prostupnou oboru. Oblast umožňuje pěší turistiku a její součástí jsou i naučné stezky. Obecně lze také konstatovat, že individuální rekreace je v Brně spojena i s fenoménem zahrádkaření.

Veřejně přístupné pláže

Pro potřeby rekreace jsou na území města zpřístupněny pláže pro veřejnost. V drtivé většině se nachází na březích Brněnské přehrady. Jde o lokality Sokolské koupaliště, Rakovec, Kozí horka, Rokle a Osada. Výjimku tvoří lokalita v údolí vodního toky Říčky v MČ Brno-Líšeň.

06.02.03 Sport

V současné době je na území města Brna téměř 600 sportovních zařízení různého významu či velikosti s více než 350 kluby, které provozují sportovní činnost. Nachází se zde zařízení jak výkonnostního sportu, tak i menší zařízení pro pohybovou rekreaci a školní tělovýchovu. Z hlediska stavu je však velká část, především lokálních sportovišť, zanedbaná.

V roce 2007 byl pro město Brno zpracován Generel sportovních zařízení. Tento Generel zjistil současný stav k roku 2007 a určil potřebu cvičebních, užitných a urbanistických ploch.

Pro další aktualizace ÚAP je žádoucí Generel sportovních zařízení aktualizovat a přizpůsobit potřebám ÚAP, např. formou studií prověřujících potřeby města v oblasti sportu.

Z hlediska města Brna byly pro další rozvoj tělovýchovy a sportu zpracovány a schváleny dva rozvojové dokumenty:

- Programové prohlášení Rady města Brna v oblasti sportu na období let 2010 až 2014, programové prohlášení na období 2014–2018 nebylo schváleno.
- Koncepce sportu města Brna na léta 2018–2030 navazuje na předchozí koncepční materiál, který byl schválen v roce 2011. Mezi hlavní části koncepce patří zhodnocení naplnění „Koncepce města Brna v oblasti tělovýchovy a sportu na léta 2011–
-
- 2016", pojednání o současném stavu tělovýchovných a sportovních aktivit ve městě Brně, informace týkající se finančních zdrojů na investice, provoz a údržbu brněnských sportovišť v majetku sportovních klubů ve městě Brně. Podstatnou část tvoří strategie rozvoje sportu města Brna do roku 2030 a akční plán na období 2018–2020.

Vlastnictví sportovních zařízení

Co se týká vlastnictví jsou sportoviště buď v majetku města, tzv. „Městská sportoviště" a spadá zde většina sportovišť a jejich organizace. Městská sportoviště jsou zpravidla spravována Odborem školství, mládeže a tělovýchovy Magistrátu města Brna a akciovou společností STAREZ – SPORT (100% vlastnictví města Brna). Nebo jsou v majetku sportovních organizací a obchodních společností. Využití těchto sportovišť je proto často komerční záležitostí.

Klasifikace sportu dle úrovně výkonu

- **Výkonnostní sport**

Město Brno je tradičně centrem výkonnostních kolektivních sportů: *fotbalu, basketbalu, volejbalu, ledního hokeje, baseballu a házené.* Z individuálních sportů jsou to: *atletika, plavecké*

sporty, cyklistika, gymnastika, krasobruslení, sportovní střelba a další.

Sportovní infrastruktura sloužící profesionálnímu sportu, tj. zejména vrcholovému a výkonnostnímu, je tvořena polyfunkčními sportovními centry lokálního až celoměstského významu. V Brně se nachází několik takových budov a areálů, které jsou zároveň sídly známých brněnských klubů.

Mezi nejvýznamnější brněnská sportoviště (zejména dle návštěvnosti, kapacity sportoviště a priority sportu) se jmenovitě řadí:

- Multifunkční hala Rondo (DRFG Aréna), která byla v roce 2010 zrekonstruována do parametrů, splňující požadavky na konání vrcholných sportovních akcí (HC Kometa Brno)
- Městský fotbalový stadion, Srbská (FC Zbrojovka Brno)
- Hala MORENDA (Basketbal – Teamstore Brno)
- Městská hala Vodova (Florbal – Bulldogs Brno, Basketbal – KP Brno, Házená – SKKP Handball Brno, Volejbal – KP Brno)
- Městský plavecký stadion Lužánky
- Atletický stadion v areálu VUT Pod Palackým vrchem
- Masarykův okruh pro auto motosporty

Další významná sportoviště na území Brna:

- Městský baseballový stadion, Komárov
- Sportovní areál Kraví hora
- Krasobruslařská hala na Křídlovické
- Velodrom
- Hala TJ Tesla na Halasově náměstí (míčové sporty, plavecký bazén, úpolové sporty)
- Hala TJ Tatran Bohunice
- Hala Rosnička na Horákově ulici – SK Žabovřesky (míčové sporty, squash)
- Beachvolejbalový areál TJ Sokol Brno I na Brněnské přehradě i hala na Kounicově ulici
- Hala Sprint za Lužánkami
- Aquapark Kohoutovice
- Areál Riviéry
- Fotbalové areály TCM, s. r. o. v Brněnských Ivanovicích, Sparty Brno v Komárově a FC Líšeň
- Ledové Kluziště za Lužánkami
- Zimní stadion Úvoz
- Dostihový stadion ve Dvorskách – TJ Brno Dvorska
- Jezdecký areál na Panské líše v Soběšicích
- Broková střelnice v Soběšicích
- Areál TJ Slovan Brno na Vodařské ulici v Komárově
- Sportovní areál Hněvkovského

I přesto, že byla hala Rondo modernizovaná, je ve městě Brně podporovaná výstavba další víceúčelové kapacitní haly, zejména pro soutěže v ledním hokeji, pro Brno divácky nejvíc atraktivní vrcholový sport. Byla by využívána i pro jiné příležitosti v oblasti kultury, zábavy, společenského života apod. Zahájení kroků vedoucích k výstavbě multifunkční arény bylo i jedním z bodů programového prohlášení Rady města Brna na období 2010–2014.

Se stavbou víceúčelové sportovní haly s primárním určením pro lední hokej počítá i Koncepce sportu města Brna na léta 2018–2030. Vybudování víceúčelové sportovní haly je dle tohoto dokumentu dlouhodobým záměrem města. Pro chybějící zařízení vrcholového sportu je v rámci města Brna vyhrazen prostor v západní části brněnského výstaviště za pavilonem Z. Očekávaná dostavba je plánována k roku 2024.

- **Pohybová rekreace**

Mezi rekreační sporty pro širokou veřejnost jmenovitě patří: *Aerobik, badminton, basketbal, bruslení, cyklistika, florbal, fotbal, házená, in-line bruslení, jízda na koni, jogging, lezení na stěně, minigolf, nohejbal, pétanque, plavání, plážový volejbal, sportovní rybolov, stolní tenis, street board, street workout, tanec, tenis, turistika, volejbal*.

Ty jsou provozované na víceúčelových hřištích, ve volně přístupných tělocvičnách (zejména základních škol), volných plochách v parcích, na meziblokových hřištích, v bazénech, na kluzištích, cyklostezkách, ve volné přírodě a na vodních tocích.

V období 2011−2016 se podařilo částečně uspokojit ta sportovní odvětví, která nedostatek svých zařízení pociťovala nejvíce. Výstavba sportovních zařízení, na kterých se podílelo město Brno nebo soukromý sektor, zlepšila stav v oblasti *plaveckého sportu a ledových ploch*, a to zejména výstavbou:

- Plaveckých areálů na Kraví hoře
- Aquaparku v Kohoutovicích
- Areálu Družstevní v Řečkovicích
- Dvou krytých ledových ploch v Hokejových halách mládeže za Lužánkami
- Výstavbou otevřeného ledového kluziště za Lužánkami

Dále je navýšení počtu sportovišť pro pohybovou rekreaci dle Koncepce sportu města Brna pro léta 2018–2030 žádané a podporované realizací:

- Sportovně rekreačního areálu za Anthroposem v Pisárkách
- Využitím ploch, které budou pro tento účel uvolněny v areálu BVV
- Dokončením sítě cyklostezek v městě Brně s napojením na cyklostezky v Jihomoravském kraji a příhraničních oblastech Dolního Rakouska
- Vybudováním areálu pro in-line bruslení
- Intenzivnějším využitím stávajících venkovních a vnitřních sportovišť městských částí, základních, středních a vysokých škol
- budování workoutových hřišť

- **Školní tělovýchova**

Školní tělovýchova je základní složkou vzdělání mládeže a charakteristickým znakem školní sportovní infrastruktury.

Dlouhodobým záměrem v tomto odvětví je postupná regenerace školských venkovních tělovýchovných zařízení za pomoci každoročních dotací a z fondů EU rekonstrukce školních sportovišť. Finance pro tělovýchovu jsou využity na zabezpečení celoroční tělovýchovné a sportovní činnosti, mládežnického sportu, na významné sportovní akce a také na podporu vrcholového sportu a talentované mládeže. Narůstajícím trendem je pronajímání tělocvičen sportovním klubům i soukromým subjektům a otevírání revitalizovaných hřišť pro rekreační využití širší veřejnosti.

V Koncepci sportu města Brna 2018–2030 je uveden přehled, které ZŠ disponují vybaveností tělocvičen, venkovních sportovišť, hřišť a jiných sportovních zařízení:

Celkem ZŠ v městě Brně		**66**
Z toho:		
55	ZŠ venkovní sportoviště vlastní	**83,3 %**
11	ZŠ venkovní hřiště nevlastní,	**16,7 %**
65	ZŠ má svoji tělocvičnu,	**98,5 %**[4]
9	ZŠ má u tělocvičny bazén,	**14,0 %**
Z toho:		
34	sportovišť je přístupno veřejnosti	**61,8 %**[5]
30	sportovišť je přístupno sportovním klubům	**54,5 %**
33	sportovišť je přístupno za poplatek	**60,0 %**[6]
41	sportovišť má správce, školníka apod.	**41,0 %**
31	sportovišť je vybaveno běžeckým oválem s doprovodnými atletickými sektory	**56,5 %**
4	MČ nemají na svém katastrálním území ZŠ (Kníničky, Ivanovice, Ořešín, Útěchov)[7]	

---

[4] Všechny tělocvičny jsou v odpoledních a večerních hodinách přístupny veřejnosti nebo sportovním oddílům na základě smluvního vztahu.

[5] Venkovní sportoviště jsou přístupná veřejnosti i sportovním organizacím v různých časových režimech. Například: jen odpoledne po skončení vyučování, jen v sobotu, jen v prázdninách, pouze na objednávku apod. Podrobně viz souhrnná tabulka.

[6] Poplatky jsou v různé výši, v případě pronájmu sportoviště jsou stanoveny smluvně, v několika případech jsou od poplatku osvobozeny děti nebo žáci příslušné ZŠ apod. Podrobně viz souhrnná tabulka.

[7] Školy využívají: Kníničky – ZŠ Heyrovského MČ Bystrc, Ivanovice – ZŠ Horácké nám. MČ Řečkovice, Ořešín – ZŠ Blanenská MČ Jehnice a ZŠ Horácké nám. MČ Řečkovice a Útěchov – ZŠ Zeiberlichova a ZŠ Blažkova MČ Brno-sever.

Dle Tab. 12 lze konstatovat, že v Brně se nachází 157 sportovišť u základních škol. Nejvyšším počtem tělocvičen disponuje Brno-střed a Brno-sever. Do nižších čísel se dostáváme u MČ Medlánky, Tuřany, Chrlice, Bosonohy a Jehnice. Hřiště jsou nejvíce lokalizované opět v Brno-střed a také v Králově Poli, kde ovšem chybí, jsou MČ Brno-Maloměřice a Obřany, Slatina, Chrlice a Bosonohy. Dále byl také vyhodnocen stav sportovišť u středních škol v celkovém počtu 40 a 33 u vysokých škol.

Nabídka sportovišť pro prioritní sportovní odvětví

Prioritní sportovní odvětví jsou odvětví olympijských sportů s tradiční vazbou na brněnské podmínky s velkou členskou základnou, zejména mládeže, a sporty s marketingovým přínosem pro město Brno.

Koncepce sportu města Brna na léta 2018–2030 definovala vhodná sportoviště na území města Brna, která využívají vrcholové i výkonnostní brněnské sportovní kluby v prioritních sportovních odvětvích.

Přehled kolektivních a individuálních sportů na vrcholové úrovni (nejvyšší celorepubliková soutěž)

- **Kolektivní sporty**

Fotbal

Městský fotbalový stadion na Srbské ulici s kapacitou 12 500 míst (z toho 8 050 na sezení) vyhovuje normám FAČR a UEFA. Součástí areálu jsou i dvě tréninková hřiště. Problémem tohoto sportovního zařízení pro konání významnějších fotbalových utkání je zejména nízká kapacita a problematické možnosti parkování v okolí stadionu. Pro výkonnostní úroveň tohoto sportovního odvětví je na území města Brna k dispozici celkem dalších 26 fotbalových areálů brněnských fotbalových klubů, které mají 31 travnatých hřišť a 5 hřišť s umělou trávou. V majetku nefotbalových subjektů jsou další 4 hřiště s umělou trávou.

Lední hokej

Pro konání extraligových hokejových utkání byla zrekonstruována hala Rondo s kapacitou 7 700 míst, která nyní odpovídá náročným požadavkům pro toto sportovní odvětví. Pro tréninkové účely slouží Hokejové haly mládeže (kluziště s evropskými a kanadskými rozměry) a hokejová hala Úvoz. Pro trénink lze využít i krasobruslařskou halu, která sousedí s halou Rondo. Celkem je tedy k dispozici 5 krytých ledových ploch. S ohledem na výkonnost HC Kometa Brno (mistr ČR pro sezonu 2016−2017) se plánuje vybudování víceúčelové hokejové haly v areálu BVV.

Basketbal, volejbal a házená

Tato sportovní odvětví využívají některé sportovní haly společně. Pro volejbal je limitem většinou výška stropu, pro házenou zase rozměry hřiště. U juniorských a mládežnických soutěží i na vrcholové úrovni jsou tyto limity sníženy.

Haly užívané k těmto míčovým sportům:

- Městská hala míčových sportů Vodova – obě zdejší haly splňují parametry pro basketbal, volejbal a házenou. Nejvyšší soutěž zde hrají volejbalistky VK KP Brno a volejbalisté Volejbal Brno,

basketbalistky KP Brno a házenkáři SKKP Handball Brno. Kapacita Haly I činí 3500 diváků, Hala II 900 diváků.

- Hala Sokola Brno I na Kounicově ulici je způsobilá pro nejvyšší soutěž volejbalistů i basketbalistů, není vhodná pro házenou. Kapacita haly je 650 diváků.
- Hala SK Žabovřesky na Horákově ulici – sídlo basketbalistek Basket Žabiny Brno. Tato hala byla v minulosti přebudována z tělocvičny a je účelově zaměřena na basketbal.
- Hala TJ Tatranu Bohunice – zaměřena na házenou, hrají zde druhou nejvyšší soutěž házenkářky Tatranu Bohunice.
- Hala Morenda na Vídeňské ulici – specializovaná na basketbal, nejvyšší basketbalovou soutěž zde hrají basketbalistky Technic Brno.
- Hala Fakulty sportovních studií MUNI v Kampusu Bohunice – hrají zde nejvyšší soutěž basketbalisté MMCité Brno.
- Hala Sokolského volnočasového sportovního centra Maloměřice – parametry pro házenou, futsal a florbal s hledištěm pro diváky.
- Další haly: Hala Tesly Brno na Lesné, hala VUT Pod Palackého vrchem, hala Veterinární a farmaceutické univerzity na Palackého třídě, sportovní hala v Tuřanech a sportovní hala při ZŠ Čejkovická jsou využívány pro nižší soutěže, pro mládežnické týmy nebo slouží vysokoškolským studentům.

Rozmístění hal není na území města rovnoměrné, obecně lze říci, že nejvíce jsou soustředěny do původních městských lokalit. V nově vybudovaných lokalitách nebo později připojených obcích k městu Brnu tato sportoviště často chybí, jsou zde většinou pouze zastaralé sokolovny a orlovny, případně tělocvičny ve školách či školských zařízeních, které nemají parametry pro konání soutěží v těchto sportovních odvětvích (malý nebo nevyhovující rozměr, nízký strop, nevyhovující sociální zázemí apod.).

Florbal

Sportovní odvětví je náročné na parametry hřišť, proto se při budování posledních sportovních hal kladl důraz na jejich rozměr tak, aby splňoval nároky tohoto sportu. Centrem je florbalová hala Sportpoint aréna na Ponavě (sídlo Bulldogs Brno) a na Lesné (Hattrick Brno), mládežnická družstva však využívají i další sportovní haly a tělocvičny.

Baseball

Toto neobvyklé sportovní odvětví má v Brně už svou dlouholetou tradici. V současnosti má Brno v nejvyšší baseballové soutěži vícenásobné zastoupení. Velký rozvoj byl způsoben zejména výstavbou Městského baseballového stadionu v Komárově, který za dobu své existence hostil mnoho významných evropských i světových akcí, zejména mládežnických. Stadion v Komárově, který je majetkem městské akciové společnosti STAREZ – SPORT, a. s., je v současnosti provozován baseballovým klubem Draci Brno. Kapacita stadionu je 500 diváků. Kromě něho jsou hřiště na Kraví hoře (VSK Technika), areál U Hrocha, který je sídlem klubu Hroši Brno a který byl rekonstruován ze zdrojů Evropské unie (na Veslařské ulici), a v Zamilovaném hájku v Řečkovicích.

- **Individuální sporty**

Atletika

Jediným areálem, který splňuje náročné podmínky pro atletické závody většího významu, je Sportovní areál VUT v Brně Pod Palackého vrchem s kapacitou 1000 diváků. V tomto areálu je závodní a tréninkové atletické hřiště, obě se 400m oválem s tribunami. Dalším sportovištěm se 400m oválem i vybudovanými sektory pro některé další disciplíny je již jen areál AC Moravská Slavia na Vojtově ulici. Pro atletickou přípravu lze však využít i tartanové dráhy s menšími ovály, téměř všechny jsou součástí hřišť při základních nebo středních školách. Velikost oválu se pohybuje od 150 do 250 m a většinou jde o čtyřdráhy. Tato zařízení u škol mohou být celodenně využita, dopoledne pro výuky tělesné výchovy, odpoledne mládežnickými atletickými kluby. Pro kvalitní celoroční trénink chybí atletům krytá atletická hala pro zimní přípravu, jejíž vybudování město plánuje v areálu Kampusu Bohunice.

Plavecké sporty

Koncepce sportu 2011–2016 zmiňovala akutní nedostatek bazénů ve městě Brně. K aktuálnímu stavu se situace výrazně zlepšila, a to zejména výstavbou aquaparku v Kohoutovicích, který je určen spíše pro volnočasovou aktivitu dětí a rodičů, a uvolnil prostor v ostatních bazénech pro závodní plavce. Zároveň se výrazně zlepšily podmínky v Městském plaveckém stadionu Lužánky, kde se plánuje i výstavba 25m bazénu. Sportovnímu odvětví pomohlo i vybudování 25m bazénu v Řečkovicích, který je spíše určen pro sportovní přípravu. V současné době mohou plavci využívat pro svou přípravu tato sportovní zařízení:

- 50m Městský plavecký stadion Lužánky, 8 plaveckých drah, hlediště pro 1 200 diváků,
- 25m plavecký bazén v areálu Družstevní v Řečkovicích, 6 plaveckých drah,
- 25m plavecký bazén Ponávka, 4 plavecké dráhy,
- 25m plavecký bazén TJ Tesla Brno na Lesné, 6 plaveckých drah, hlediště pro 60 diváků,
- 25m plavecký bazén na Kraví hoře, 6 plaveckých drah,
- 25m plavecký bazén v aquaparku Kohoutovice, 6 plaveckých drah,
- 9 bazénů v základních školách o menších rozměrech a 1 bazén je v lázních v Rašínově ulici.

Současný počet bazénů je schopen pokrýt nejnutnější potřeby veřejnosti, zlepšila se i nabídka pro sportovní kluby. V Koncepci sportu 2018–2030 se uvažuje o přístavbě 25m bazénu a aquaparku při Městském plaveckém stadionu Lužánky, výstavbě 50m bazénu v areálu Fakulty sportovních studií MUNI v Kampusu Bohunice nebo 25m bazénu v lokalitě Viniční v městské části Brno-Židenice. Nevýhodou je nerovnoměrné rozložení bazénů, neboť všechny jsou umístěny ve střední nebo severozápadní části Brna. V oblasti jižní a východní (MČ Brno-Vinohrady, Líšeň, Slatina, Brno-jih, Židenice, Tuřany, Chrlice a Černovice) podobné zařízení chybí.

Venkovní koupaliště slouží výhradně pro rekreační a kondiční plavání. Nemají zázemí pro sportovce a jejich využívání je ovlivněno počasím. V minulých letech bylo investováno do obnovy několika koupališť – Zábrdovice, Kraví hora, Královo Pole, nikoliv do rozšíření vodní plochy. Další koupaliště jsou koupaliště Brno (Dobrák), Starý Lískovec a TJ Lesná. Raritou je dětské koupaliště Juliánov. Největší koupalištěm, a to přírodním, je areál Riviéra. Pro plavání a rekreaci se v roce 2012 stala důležitá skutečnost, že čistota vody v Brněnské přehradě opět umožňuje její využívání pro tyto účely.

Cyklistika

Cyklistika je tradičním brněnským sportem i díky velodromu v Pisárkách (kapacita 2050 diváků), který je centrem brněnské silniční i dráhové cyklistiky. Ten současný nemá potřebné parametry pro pořádání významných závodů, proto je v plánu vybudování nového velodromu v lokalitě Hněvkovského. Dále k tradiční dráhové a silniční cyklistice přibyly některé nové cyklistické disciplíny – BMX, MTB. Novinkou je také dokončená bikrosová trať v lokalitě Hněvkovského – Komárov.

Beachvolejbal

Beachvolejbal je moderní sportovní odvětví, které se provozuje na vrcholové, výkonnostní i rekreační úrovni. V posledních letech se hřiště pro beachvolejbal budovala nejen v rekreačních zařízeních (koupaliště, oddechové zóny), ale vznikla i specializovaná hřiště pro toto sportovní odvětví. Sportovní zařízení na profesionální úrovni provozuje Sokol Brno I, který má velký areál beachvolejbalu na Brněnské přehradě a pro zimní přípravu krytá hřiště na Kounicově ulici.

Střelectví

Centrem střelectví je střelnice v Soběšicích, která poskytuje zázemí pro přípravu střelcům z celé republiky. Střelnice ve Slatině a provizorní střelnice na Hybešově ulici doplňují infrastrukturu potřebnou pro toto sportovní odvětví. Sportoviště v areálu auto motodromu bylo uzavřeno.

Krasobruslení

K přípravě slouží krasobruslařská hala na ulici Křídlovická vedle haly Rondo, krasobruslaři mohou případně využívat i volné prostory v jiných hokejových halách (např. Hokejové haly mládeže).

Auto motosporty

Centrem auto motosportů je jednoznačně areál Masarykova okruhu v Žebětíně. Svými parametry je nejvýznamnějším areálem svého druhu v ČR. Jeho kapacita činí 150 000 diváků.

Jezdectví

Jezdectví má pro parkurovou a drezurovou přípravu areál na Panské líše v Soběšicích, v areálu Moravanu na Veveří ulici, v areálu Cola-transport v Holáskách, pro rovinaté dostihy slouží areál ve Dvorskách.

06.03 Zjištění a vyhodnocení pozitiv a negativ

06.03.01 Veřejná vybavenost

Školství

Město Brno vykazuje bohatou nabídku vzdělání na všech úrovních pokrytou sítí předškolního a základního vzdělání včetně docházkových vzdáleností na většině území. V případě lokalit vykazující deficit základního vzdělání v kombinaci s vysokou koncentrací obyvatel (jako jsou například Kamechy) již město počítá s výstavbou nové základní školy, nebo se nejedná o lokality nově vystavené, tedy problém je řešen dostatečnou kapacitou nejbližších škol. Zároveň je historicky Brno městem univerzit, jejichž rozvoj je spíše lokálního charakteru a se kterými je spjata široká vědecko-výzkumná činnost.

Věda a výzkum

Brno, město vědy a výzkumu je jedním z nejdůležitějších přívlastků, na kterém město staví své mezinárodní renomé. Dokazuje to jak přítomnost a počet vědeckovýzkumných center, sídel Akademie věd, jejich napojení na univerzity, nemocnice či soukromý sektor, tak výdaje města a soukromých subjektů do výzkumu a vývoje. Budoucí rozvoj města v oblasti vědy a výzkumu je vstupenkou do mezinárodního povědomí o Brně spjatý s kosmopolitním obrazem města a vytvářením kvalitních lokalit založených na mísení funkcí.

Zdravotnictví a sociální péče

Pro zdravotní péči ve městě jsou v současné době dostupné nadprůměrné lůžkové kapacity, proto se nepředpokládá a ani není připravována výstavba nové nemocnice. Je však nezbytné konstatovat, že tyto kapacity nejsou alokovány jen pro obyvatele Brna, ale jsou využívány i dalšími osobami ať už z Jihomoravského kraje, nebo z krajů sousedních. K potenciálnímu nedostatku lůžek jsou přirozeně náchylnější pracoviště s vysokou specializací než zařízení uskutečňující běžnou hospitalizaci.

Schéma 06.25 Sportovní zařízení

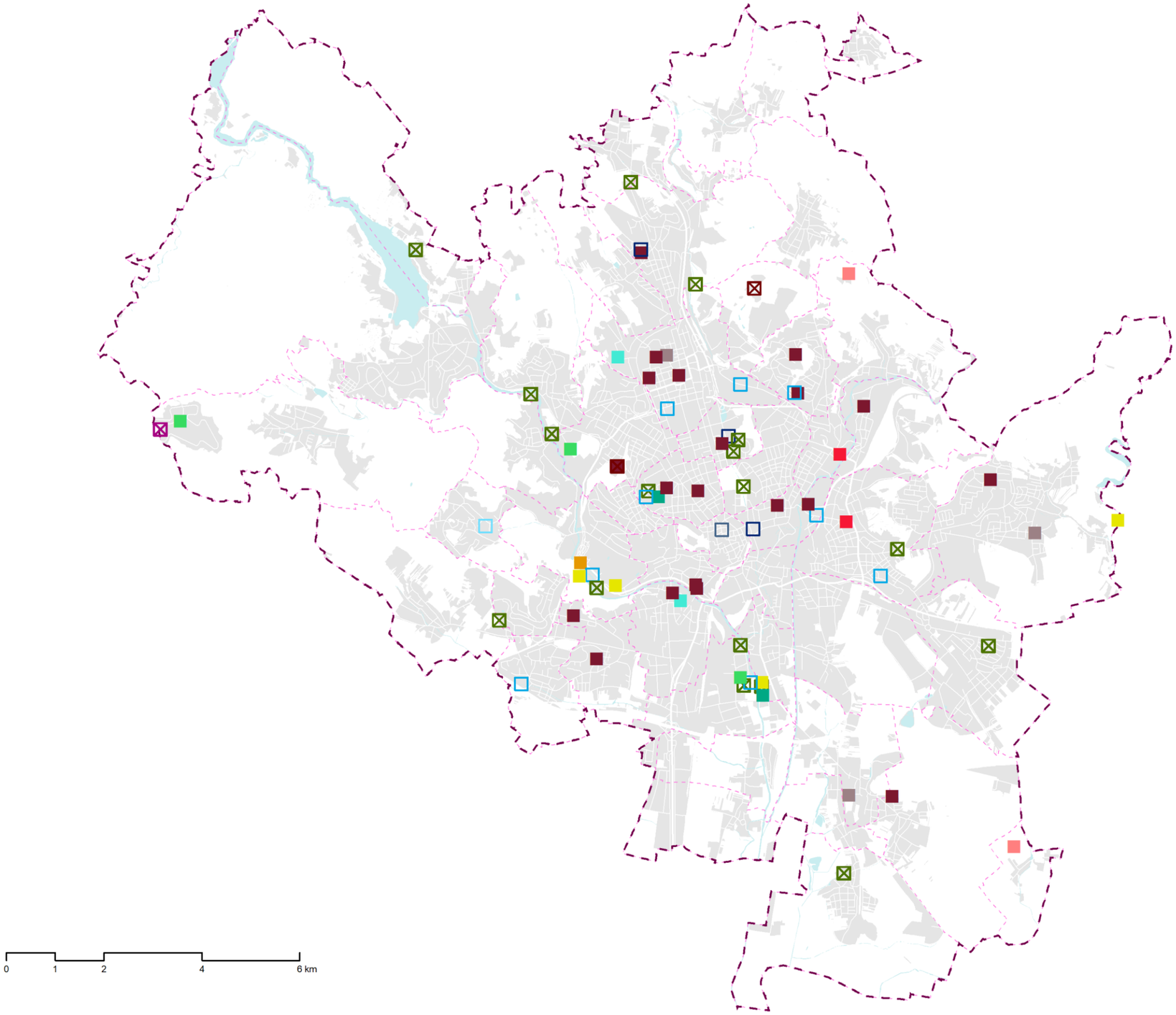

Sportovní zařízení

- Sportovní hala
- Sportovní areál
- Fotbalový stadion
- Atletický stadion
- Baseballové hřiště
- Golfový areál
- Cyklistický areál
- Jezdecký areál
- Areál dopravní výchovy
- Krytý bazén
- Koupaliště
- Lázně
- Aquapark
- Střelnice
- Ostatní sportovní areály
- Autodrom
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM

Ambulantní péče v Brně vykazuje v mnoha aspektech také nadprůměrné hodnoty. Mírně horší situace je u praktických lékařů pro děti a dorost, kde statistické údaje ukazují na jejich podprůměrné zastoupení, respektive na vyšší počet dětí na ordinaci. Tyto hodnoty je však opět nutné vnímat v širším kontextu, kdy ambulantní péče je využívána i dalšími osobami, které nemají v Brně trvalý pobyt, ale fakticky v něm žijí. Rizikem ambulantní péče je zároveň rostoucí věk stomatologů, jejich případný náhlý odchod do penze může způsobit nevyrovnané zastoupení stomatologické péče na území města.

Vzdálenost zdravotní péče, respektive její časová dostupnost, není pro většinu obyvatel nadměrná. Ať už jde o zdravotnická zařízení, či o ordinace lékařů, nejlepší dostupnost zdravotní péče připadá na obyvatele MČ Brno-střed a MČ Brno – Královo Pole. Dostupnost nemocnic prostřednictvím VHD je pro většinu obyvatel do 30 minut. Pouze u některých okrajových částí, např. zmíněné k.ú. Dvorska, je situace horší. V případě poliklinik je docházková vzdálenost problematická zejména pro MČ Brno-Slatina, či MČ Brno-Bosonohy. Ordinace praktických lékařů jsou rozprostřeny po celém území města. Lze však konstatovat, že především jižní (k.ú. Přízřenice) a severní území města (např. MČ Brno-Ořešín) trpí jejich deficitem, respektive docházková vzdálenost k nejbližšímu lékaři je v řádu jednotek kilometrů.

Budování sociálně zdravotnického komplexu Červený kopec naznačuje směr, ke kterému bude v budoucnu nutné směřovat ještě intenzivněji. Jak uvádí kapitola 03 Město, v Brně dochází k demografickému stárnutí. Nárůst podílu staršího obyvatelstva vede k silnější potřebě budování sociálně-zdravotnických zařízení. Tato potřeba může být posílena i o dopady aktuálních společenských vzorců chování, které nejsou apriori nastaveny k dlouhodobé (rodinné) péči o starší či nemocné osoby.

Kultura

Brněnská kultura soustřeďuje bohaté umělecké a kulturní zázemí v různých oblastí. Město Brno je druhé největší kulturní centrum v zemi, svou kvalitou přesahuje hranice regionu a láká návštěvníky z širokého okolí. Problémy a rizika jsou nestabilita ekonomických podmínek v krátkodobém i střednědobém časovém horizontu.

Veřejná správa

Město Brno si nadále drží post důležitých institucí na státní a krajské úrovni včetně justiční činnosti či Kanceláře veřejného ochránce práv. V případě dalšího rozvoje umisťování nových institucí v rámci města či jejich přesunutí do nových budov se nabízí využití rozvojového území Nové čtvrti Trnitá s přímou vazbou na vlakovou dopravu a s docházkovou vzdáleností do centra města.

Bezpečnost a ochrana obyvatelstva

Kriminalita je ve velkých městech všeobecně vyšší a město Brno netvoří v rámci České republiky výjimku. Trendy za poslední roky ovšem ukazují, že počet trestných činů klesá. Obecná kriminalita v poměru ke všem trestným činům se ve sledovaném období příliš nemění. Tyto statistiky a trendy vývoje ukazují město Brno jako město velmi bezpečné.

Integrovaný záchranný systém je v městském prostředí zastoupen kvalitativně výše než v prostředí venkovském. Díky soustředění funkcí se ve městě obecně nachází více výjezdových stanovišť ZZS, HZS, PČR i MP, což pomáhá snižovat dojezdové časy k nahlášeným událostem. V Brně se daří všem složkám IZS významně plnit zákonem stanovené dojezdové časy, které v Brně dosahují jednotek minut. Dojezdové časy všech složek IZS poukazují na dobré rozmístění jednotlivých stanic a stanovišť po městě.

Pozitivním aspektem ochrany obyvatelstva je modernizování jednotného systému varování a vyrozumění. Celkem 2/3 sirén jsou elektronické, které kvalitativně zvyšují informovanost obyvatelstva při vzniku mimořádných událostí a mohou významně přispět k ochraně. Důležité je, aby modernizace celého systému probíhala i v následujícím období.

Stálé úkryty obyvatelstva jsou v Brně nedostatečně evidovány. Jejich celková kapacita je pro velikost města Brna nedostatečná a jejich rozmístění není rovnoměrné. Kryty jsou zpravidla neudržované a jejich znovu zprovoznění bude časově náročné.

Pozitivní vývojové aspekty

- nabídka vzdělání na všech úrovních
- vazba vysokých škol a vědeckovýzkumné činnosti
- komplexnost zastoupení zdravotní péče na území města
- dostatečný počet lůžek v nemocnicích
- nižší počty pacientů na jednu ordinaci než ve většině České republiky
- dobrá dostupnost zdravotní péče pro velkou část obyvatel

Potenciály města:

- pokrýt deficit základního školství v nových lokalitách
- mísení vědeckovýzkumné činnosti s dalšími funkcemi, především s bydlením
- modernizace současných zdravotnických zařízení
- zacílení na rozvoj sociálně zdravotních služeb a zařízení
- umístění nových veřejných institucí v Nové čtvrti Trnitá

Negativní trendy

- monofunčkní vědeckovýzkumné „clustery"
- rostoucí věk stomatologů
- chybějící lékaři poskytující primární péči na periferiích města

Rizika rozvoje:

- vytváření uzavřených neprostupných vědeckovýzkumných areálů
- stárnutí populace spojené s větším zatěžování zdravotnického systému
- přetěžování ambulantní péče dané celkovou spádovostí města

06.03.02 Komerční vybavenost

Narůstající koncentrace obchodní funkce v Brně je zřejmě minulostí. Maloobchodní síť se mění kvalitativně v závislosti na diverzifikovaných spotřebitelských preferencích. Nové formy obchodu (e-shopy, dovážka zboží) provází vyšší specializace a nové strategie obchodníků. Plocha a počet obchodů je v posledních letech poměrně stabilní. Lze soudit, že maloobchodní trh v Brně je nasycen. Zásadnější otázkou z hlediska územního plánování je rozdílná míra vybavenosti obchody v dílčích částech města a související dostupnost základního sortimentu. Zatímco kompaktní struktury se vyznačují vysokou hustotou maloobchodní sítě, která je doprovázena jak dostatečným počtem rezidentů, tak denně přítomných, zejména u obyvatel volných struktur (např. sídliště) je předpoklad nutnosti vyšší mobility z hlediska spotřebního chování. Co se týče základního potravinového sortimentu, jistou mírou prostorového vyloučení mohou být postiženy oblasti katastrálních území Pisárky, Stránice, Mokrá Hora, Jehnice, Ořešín, Útěchov, Bosonohy, Chrlice, Tuřany nebo Obřany.

Komerční sféra z hlediska turistického ruchu v Brně nenabývá takových rozměrů, jak tomu je v případě světových metropolí (mass tourism). Tuto situaci dobře reflektují počty ubytovaných osob v hromadných ubytovacích zařízeních, respektive i absolutní počty přenocování. V porovnání s Prahou, která je v tomto ohledu jedním z evropských hegemonů, disponuje Brno násobně menšími kapacitami ubytovacích zařízení a zároveň je méně turisticky atraktivní. Přesto lze konstatovat, že poslední roky byly z hlediska turistického ruchu pro Brno velmi pozitivní, přičemž podíl Brna na turistickém ruchu Jihomoravského kraje dosahoval 40 % (měřeno počtem hostů). Slabinou je však průměrný počet přenocování na 1 návštěvníka.

Brno není typickou destinací pro městskou turistiku, nicméně nabízí návštěvníkům vícero možností, jak trávit čas. Za atraktivní, vzhledem ke koncentraci turistických cílů, lze považovat zejména historické jádro města. To navíc vytváří zázemí pro tzv. zážitkovou turistiku, ke které se, mimo jiné, město v současné době hlásí. Autentičnost turisty nepřeplněného centra patří aktuálně mezi výrazné klady. Na přílivu turistů se významně podílí i specifická zařízení. V rámci ÚAP jsou mezi ně řazena např. Hvězdárna a planetárium Brno, Moto GP konané na Masarykově okruhu nebo ZOO Brno. K příkladu zoo pak lze dodat, že realizace dalších expozic může přispět k posílení atraktivity celého města, a tím i k přílivu dalších turistů.

Pro rekreaci obyvatel na území města primárně slouží rekreační oblasti Přehrada, Ponávka, Mariánské údolí a Holedná. V případě RO Přehrada jde o oblast s širokou možností sportovní seberealizace, pobytové turistiky aj. V případě zbylých lokalit se nabízí neorganizovaný sport, respektive turistika, nebo jen pobyt v příjemném prostředí. Každá z těchto oblastí je však svým profilem mírně odlišná, a nabízí tak různé příležitosti pro rekreaci.

V Brně se nachází sportoviště mezinárodního, regionálního, celoměstského i lokálního významu. V posledních letech bylo dokončeno několik projektů sportovní infrastruktury – dětská hřiště a veřejná sportoviště, plavecké areály, sportovní areál Hněvkovského, areál dopravní výchovy na Riviéře, víceúčelová hala Brno-Tuřany, in-line dráha Brno-Kohoutovice a další. Nelze říct, že by byl některých sportovišť na území města akutní nedostatek. Navzdory tomu však existuje nadále silná poptávka po možnostech sportovně-rekreačního využití ze strany běžného obyvatelstva.

Pozitivní vývojové aspekty

- silná komerční funkce jádra města
- nasycenost maloobchodního trhu
- vyvážené zastoupení domácích i zahraničních turistů
- autenticita historických částí města
- uspokojivá vybavenost sportovišť všech sportovních odvětvích

Potenciály města:

- doplnění maloobchodní funkce ve vybraných území, např. v prostoru brownfields
- poskytování výhod turistům, kteří v městě přenocují více než jednu noc
- propagace památek, které nejsou apriori turistickými cíli

Negativní trendy

- „secondhandizace" a nižší zakotvenost maloobchodu v územích Cejl, Křenová, Táborská
- nízká hodnota průměrného počtu přenocování na 1 návštěvníka v hromadných ubytovacích
- rozmístění sportovišť je na území Brna nerovnoměrné, soustředí se převážně do původních městských lokalit
- neexistence dlouhodobě poptávané multifunkční sportovní haly a moderního fotbalového stadionu

Rizika rozvoje:

- prostorové vyloučení některých sociálních skupin (např. senioři) z hlediska dostupnosti základního sortimentu v zejména okrajových částech města
- odliv turistů zaměřujících se zejména na autentičnost města, masový turismus

Tabulky

Tab. 1 Počet MŠ a dětí

Začátek školního roku	Počet MŠ	Počet dětí
2009	135	9 895
2010	134	10 380
2011	135	10 647
2012	137	11 027
2013	136	11 213
2014	136	11 507
2015	136	11 540
2016	137	11 477
2017	137	11 618
2018	137	11 591
2019	137	11 536

Zdroj: OŠMT MMB, 2020

Tab. 2 Počet ZŠ a žáků

Začátek školního roku	Počet ZŠ	Počet žáků
2009	66	23 513
2010	66	23 749
2011	66	24 094
2012	66	24 911
2013	66	25 738
2014	66	26 882
2015	66	28 089
2016	66	28 856
2017	66	29 953
2018	66	30 593
2019	66	31 021

Zdroj: OŠMT MMB, 2020

Tab. 3 Počet SŠ a konzervatoří a studentů

Začátek školního roku	Počet SŠ a konzervatoří	Počet studentů
2009	63	31 583
2010	63	30 374
2011	63	26 608
2012	59	27 117
2013	58	26 025
2014	58	25 364
2015	63	25 064
2016	58	25 082
2017	58	25 344
2018	57	25 520
2019	57	25 729

Zdroj: OŠ KrÚ JMK, 2020

Tab. 4 Počet studentů SŠ a konzervatoří dle trvalého bydliště

Začátek školního roku	Počet SŠ a konzervatoří	Počet studentů z Brněnské metropolitní oblasti	Počet studentů mimo Brněnskou metropolitní oblast
2017	58	12 290	12 555
2018	57	10 659	14 861
2019	57	12 605	13 124

Zdroj: OŠ KrÚ JMK, 2020

Tab. 5 Počet VOŠ a konzervatoří a studentů

Začátek školního roku	Počet SŠ a konzervatoří	Počet studentů
2009	11	2 891
2010	11	3 024
2011	11	3 019
2012	10	2 824
2013	9	2 760
2014	7	2 495
2015	8	2 293
2016	8	2 067
2017	8	1 815
2018	8	1 703
2019	10	1 604

Zdroj: OŠ KrÚ JMK, 2020

Tab. 6 Počet studentů VŠ

	Počet studentů univerzity/vysoké školy								
Začátek semestru	UNOB	JAMU	MUNI	Mendelu	Veterinární a farmaceutická univerzita	VUT	Akademie Sting	Newton College	VŠ obchodní a hotelová
2010	1 921	710	39454	10443	2919	22206	1136	223	441
2011	1 783	703	39685	10562	3090	22294	1240	232	482
2012	1 818	703	38938	10453	3081	22319	1135	340	432
2013	1 574	667	37309	10663	2968	22046	707	495	387
2014	1 691	713	34798	10174	2956	21415	637	758	333
2015	1 609	746	32909	9670	2945	20738	682	855	319
2016	1 659	716	31685	9156	2924	19988	513	877	304
2017	1 498	657	30457	8700	2863	18728	390	982	265
2018	1 331	688	30163	8145	2727	18263	278	1070	223
2019	1 300	673	29645	8345	2699	17870	254	1228	201

Zdroj: data.brno.cz, 2020

Tab. 7 Vybrané ukazatele zařízení sociálních služeb v Brně

Vybrané ukazatele	Brno
Počet bytů zvláštního určení	1 245
Počet bytů v režimu DPS	1 012
Celkový počet bezbariérových bytů	315
Počet lůžek v zařízeních sociální péče pro seniory	1 930
Počet domovů pro seniory a DZR	23

Vybrané ukazatele	Brno
Počet denních stacionářů	10
Počet týdenních stacionářů	3
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	7

Zdroj: OSP MMB, BO MMB, KAM, 2019

Tab. 8 Rok dokončení a celková plocha nákupních center v Brně (resp. Modřicích v případě Olympia Brno)

Nákupní centrum	Rok dokončení	Celková plocha (m^2)
Avion Shopping Park Brno	1998	30 000-45 000
Campus Square	2008	20 000-30 000
Futurum Brno	1991/2001	30 000-40 000
Galerie Vaňkovka	2005	30 000-40 000
Globus Brno Ivanovice	2017	10 000-15 000
NC Královo Pole	2005	20 000-30 000
Olympia Brno	1998-2014	100 000<

Zdroj: JLL, 2020

Tab. 9 Celkový počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních u vybraných územních celků

Rok	Brno	Jihomoravský kraj	Praha
2001	341 320	901 033	3 008 277
2002	338 345	801 789	2 538 013
2003	388 507	1 029 511	3 028 508
2004	427 667	994 796	3 864 979
2005	427 452	1 056 307	4 108 565
2006	452 543	1 069 258	4 142 538
2007	486 318	1 178 114	4 485 372
2008	483 797	1 185 770	4 587 483
2009	371 205	1 041 492	4 346 839
2010	400 614	1 042 070	4 743 373
2011	412 267	1 115 349	5 050 923
2012	439 763	1 317 690	5 726 454
2013	473 927	1 427 154	5 899 630
2014	513 010	1 499 974	6 096 015
2015	535 554	1 536 172	6 605 776
2016	589 786	1 647 533	7 127 558
2017	722 535	1 886 416	7 652 761
2018	800 863	2 040 627	7 892 184
2019	875 276	2 137 259	8 044 324

Zdroj: ČSÚ, 2020

Tab. 10 Celkový počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních u vybraných územních celků

Rok	Brno	Jihomoravský kraj	Praha
2001	695 437	2 328 675	8 323 494
2002	729 341	2 006 693	7 037 816

Rok	Brno	Jihomoravský kraj	Praha
2003	780 128	2 432 204	8 441 636
2004	836 626	2 195 673	10 670 575
2005	820 107	2 321 628	11 204 950
2006	832 584	2 342 743	11 277 671
2007	854 666	2 353 434	12 200 291
2008	848 142	2 299 763	12 174 591
2009	653 086	2 063 247	11 218 200
2010	693 662	2 034 734	12 121 133
2011	722 915	2 186 165	12 948 091
2012	778 468	2 616 255	14 443 143
2013	846 493	2 838 285	14 654 282
2014	921 828	2 972 285	14 750 287
2015	947 708	3 072 995	15 917 265
2016	1 027 087	3 296 091	16 796 384
2017	1 266 126	3 777 317	18 055 838
2018	1 410 824	4 086 131	18 249 084
2019	1 540 397	4 228 086	18 479 653

Zdroj: ČSÚ, 2020

Tab. 11 Ubytovací kapacity hromadných ubytovacích zařízeních na území města Brna

Rok	Počet zařízení	Pokoje	Lůžka
2012	129	5 931	12 295
2013	131	5 961	12 393
2014	119	5 858	12 232
2015	119	6 426	13 442
2016	115	6 481	13 851
2017	113	6 594	13 880
2018	128	6 207	13 103
2019	130	6 138	12 991

Zdroj: ČSÚ, 2020

Tab. 12 Charakteristika MČ (počet obyvatel, počet ZŠ, počet žáků), vybavenost ZŠ sportovišti

Číslo MČ	Městská část	Počet obyvatel	Počet ZŠ/žáků	Hřiště	Tělocvičny	Bazény	Chybí hřiště/tělocvičny
1	Brno-střed	64 316	11 / 4 922	11	14	1	1 / 0
2	Brno-Žabovřesky	21 047	3 / 1 675	3	5	1	---
3	Brno – Královo Pole	28 674	5 / 1 973	4	5	1	1 / 1
4	Brno-sever	47 643	7 / 3 065	3	13	1	3 / 0
5	Brno-Židenice	22 000	4 / 1 755	3	5	0	1 / 0
6	Brno-Černovice	8 024	2 / 628	2	2	0	---
7	Brno-jih	6 960	2 / 574	2	3	0	---
8	Brno-Bohunice	14 683	2 / 1 139	2	2	1	---
9	Brno – Starý Lískovec	12 931	3 / 1 072	3	3	1	
10	Brno – Nový Lískovec	11 349	2 / 721	2	4	0	---
11	Brno-Kohoutovice	12 621	2 / 855	2	3	0	---

Číslo MČ	Městská část	Počet obyvatel	Počet ZŠ/žáků	Hřiště	Tělocvičny	Bazény	Chybí hřiště/tělocvičny
12	Brno-Jundrov	4 132	1 / 344	1	2	1	---
13	Brno-Bystrc	24 218	3 / 1791	3	5	0	---
14	Brno-Kníničky	1 006	Nemá ZŠ	---	---	---	---
15	Brno-Komín	7 457	1 / 615	1	2	1	---
16	Brno-Medlánky	5 898	1 / 466	1	1	0	---
17	Brno-Řečkovice, Mokrá Hora	15 486	2 / 1 063	2	4	0	---
18	Brno-Maloměřice a Obřany	5 621	1 / 315	0	2	0	1 / 0
19	Brno-Vinohrady	13 361	1 / 378	1	2	0	---
20	Brno-Líšeň	26 781	4 / 2 286	4	6	1	---
21	Brno-Slatina	9 360	2 / 749	0	2	0	2 / 0
22	Brno-Tuřany	5 674	1 / 455	1	1	0	---
23	Brno-Chrlice	3 722	1 / 378	0	1	0	1 / 0
24	Brno-Bosonohy	2 457	1 / 127	0	1	0	1 / 0
25	Brno-Žebětín	3 577	1 / 297	1	2	0	---
26	Brno-Ivanovice	1 746	Nemá ZŠ	---	---	---	---
27	Brno-Jehnice	1 102	1 / 143	1	1	0	---
28	Brno-Ořešín	577	Nemá ZŠ	---	---	---	---
29	Brno-Útěchov	760	Nemá ZŠ	---	---	---	---
---	Magistrát MB	---	2 / 607	(2)	(2)	0	---
	Celkem	385 913	66 / 280393	55	93	9	11 / 1

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2011 a dotazníky ZŠ k 31. 12. 2017 vyhodnocené OŠMT, květen 2017